

سورة يس مكية ، عدد آياتها ثلاث وثمانون آية

Yasin suresi Mekke Döneminde indirilmiştir. Seksen üç ayettir.

(يس [آية 11: يعني عز وجل النبي صلى الله عليه وسلم] يقول :يا إنسان بلغة طى ، ويس قلب القرآن من قرأها فكأنما قرأ القرآن عشر مرات ، ومن قرأها ابتغاء وجه الله عز وجل ليلاً ، غفر الله ذنوبه تلك الليلة ، ومن قرأها بالنهار ، فله مثل ذلك

Yasin sözüyle Allah Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve sellem)i kastederek Şöyle buyuruyor; “Ey İnsan” (Tay lehçesine göre.)

Yasin suresi kur’anı’nın kalbidir. Kim yasin suresini okursa sanki kur’an’ı on kere okumuş gibi olur. Her kim yasin suresini Allah rızası için bir gece okursa, o gecede tüm günahlarını bağışlar. Herkim gündüz okursa aynı şekilde tüm günahları bağışlanır.

وذلك أن أبي بن خلف الجمحي قال للنبي صلى الله عليه وسلم : ما أرسل الله إلينا رسولاً

وما أنت برسول وتابعه كفار مكة على ذلك فأقسم الله عز وجل بالقرآن الحكيم [يعني ،

. [المحكم من الباطل]

Bunun sebebi: Übey bin. halef el cümehi Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve sellem)’e şöyle dedi;

- “Allah bize peygamber göndermedi. Sen bir peygamber de değilsin.”

Mekke müşrikleri de bu sözlere inanarak übey b. halefe uydular. Bu durum üzerine Allah (c.c.) Hakim olan Kur’an’a yemin etti.]Muhkemden maksat batıldan korunmuş demektir. [

(والقرآن الحكيم [آية 12: إنك لمن المرسلين) انك (يا محمد (لمن المرسلين [آية 13:

(على صراط) على طريق (مستقيم) [آية 14: دين الإسلام لأن غير دين الإسلام ليس بمستقيم .

“Hakim olan kur’an’a yemin olsun ki; (Ya Muhammed) sen elbette gönderilmiş peygamberlersin. Dosdoğru bir yol üzeresin.” O doğru yolda İslam dinidir, çünkü İslam dininden başkası doğru yol değildir.

(تنزيل العزيز الرحيم) ثم قال : هذا القرآن هو تنزيل (من العزيز) في ملكه (الرحيم

(بخلقة). [آية 15:

. لتندر قوما) بما في القرآن من الوعيد (ما أنذرءاباؤهم) (الأولون (فهم غافلون [آية 16:

Sonra Allah şöyle buyurdu; Bu Kur’an, mülkünde Aziz olan [Herşeye gücü yeten] yaratıklarına acıyan Allah’ın indirmiş olduğu bir kitaptır.

]Bu kur’an[En önceki Babaları hiç korkutulmamış gafil bir kavme, içindeki uyarılarla korkutman için indirildi.

لقد حق القول على أكثرهم) لقوله لإبليس (:لأملأن جهنم منك وممن تبعك منهم

أجمعين) [ص: 85] لقد حق القول لقد وجب العذاب على أكثر أهل مكة (فهم لا يؤمنون

. [آية 17: لا يصدقون بالقرآن

Andolsun ki; o (iblise söylemiş olduğu; “Elbette senden ve sana uyan herkesten cehennemi dolduracağım”) söz(üzmüz) onların pek çoğu üzerine kesinleşmiştir. **çünkü onlar iman etmiyorlar.** (Kur’an’ın doğruluğunu tasdik etmiyorlar.)]Ayet: 7]

إنا جعلنا في أعناقهم أغللاً فهي إلى الأذقان فهم مقمحون [آية 8: وذلك أن أبا جهل بن هشام حلف لئن رأى النبي صلى الله عليه وسلم **لَيَدْمَعَنَّه** ، فأتاه أبو جهل وهو يصلي ومعه الحجر فرفع الحجر لِيَدْفَعَ النبي صلى الله عليه وسلم) فيبست يده والتصق الحجر بيده فلما رجع إلى أصحابه خلصوا يده فسألوه فأخبرهم بأمر الحجر ، فقال رجل آخر من بني المغيرة المخزومي : أنا أقتله ، فأخذ الحجر ، فلما دنا من النبي صلى الله عليه وسلم) طمس الله عز وجل على بصره فلم ير النبي صلى الله عليه وسلم) وسمع قراءته فرجع إلى أصحابه فلم يبصرهم حتى نادوه .

Şüphesiz ki Biz onların boyunlarına büyük ve korkunç bir takım bukağılar (ve zincir tasmalar) **yerleştirdik ki, onlar çenelere kadar** (dayanmış)dır, **bu nedenle bunlar da kafaları kaldırılıp gözleri yumulmuş kimselerdir.**]Ayet: 8]

Bunun sebebi] **ayetin nüzül sebebi**]; Ebu cehil b. Hişam; “ Şayet Peygamber (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*)’i görürse **yok edeceğine** yemin etti. Peygamberimiz (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*) namaz kılarken yanında getirdiği taşı Peygamberimiz (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*)’e vurmak için kaldırdı, eli kurudu ve taş eline yapıştı. Ebu cehil arkadaşlarının yanına dönünce, arkadaşları elindeki taştan onu kurtardılar. Taş meselesini sordular, oda hadiseyi anlattı. Muğira oğullarından Mahzumlu bir adam; “**Onu ben öldüreceğim.**” dedi ve eline bir taş aldı. Peygamberimiz (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*) e yaklaştığı vakit Allah c.c gözünü kör etti, Peygamberimiz (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*)’i işitti ama göremedi. Arkadaşlarının yanına döndüğü zaman onları göremedi, taki onlar ona seslenene kadar.

فذلك قوله عز وجل :وجعلنا من بين أيديهم سدا (حين لم يروا النبي صلى الله عليه وسلم) **(ومن خلفهم سدا فأغشيناهم فهم لا يبصرون)** [آية 9: حين لم ير أصحابه فسألوه ما صنعت ، فقال : لقد سمعت قراءته وما رأيته .

Peygamberimiz (*Sallallahü Aleyhi ve sellem*)’i göremedikleri vakitte, yüce Allah şöyle buyurdu: “**Biz onların önlerinden doğru da büyük bir set arkalarından da büyük bir set koymuşuzdur. Böylece onların gözlerini bürümüşüzdür. Bu yüzden onlar** (hiçbir hakikati) **göremezler.**” Arkadaşlarını göremediği zaman arkadaşları ona yaptıklarından sordu. O da dedi ki; “ Muhakkak ki onun sesini işittim, fakat kendisini göremedim.” dedi.]Ayet: 9]

فأنزل الله عز وجل في أبي جهل :إنا جعلنا في أعناقهم أغللاً فهي إلى الأذقان (يعني بالأذقان الحَنَكُ فوق العُلْصَمَةِ ، يقول رددنا أيديهم في أعناقهم) **فهم مقحمون** (يعني أن يجمع يديه إلى عنقه [آية 9: ، وأنزل الله عز وجل في الرجل الآخر) :وجعلنا من بين أيديهم سدا ومن خلفهم سدا) (يعني ظلمة فلم ير النبي صلى الله عليه وسلم) **ومن خَلْفِهِمْ سداً** فلم ير أصحابه ، الآية . وكان معهم الوليد بن المغيرة

Bunun üzerine Allah (c.c) Ebu Cehl hakkında, **Şüphe yok ki Biz onların boyunlarına çenelerine kadar varan halkalar koyduk** {böylece ellerini boyunlarına

bağlamış olduk} , o bakımdan başlarını kaldırmış haldedirler {yani, elleri bir arada boyunlarındadır} buyurdu.

Allah diğer adam hakkında da, Hem Biz onların önlerinden bir sed {yani, Nebi'yi (s.a) görmesini engelleyen bir karanlık} ve arkalarından da bir sed çektik {de arkadaşlarını göremedi} buyurdu. Beraberlerinde el-Velid b. el-Muğire de vardı.

(وسواءٌ عليهم ءأذرتهم أم لم تنذرهم) يا محمد (لا يؤمنون) [آية: 10] بالقرآن بأنه من :
الله عز وجل فلم يؤمن أحد من أولئك الرَّهْطِ مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ . ثم نزل في أبي جهل
(أرأيت الذي ينهى عبداً إذا صلى)

10. Ayet: **“Onları uyarsan da, uyarmasan da {ey Muhammed} onlar için birdir. Artık onlar {Kur'an'ın Allah'tan geldiğine} iman etmezler.”** Mahzum oğullarından sözü geçen hür kimselerden hiç biri iman etmedi. Sonra Ebu Cehl hakkında, **Gördün mü alıkoyanı, namaz kılan bir kulu** (el-Alak, 96 / 9 - 10) buyruğu nazil oldu.

ثم قال جل وعز : **إنما تنذر من اتبع الذكر** (القرآن) **وخشي الرحمن** (وخشي عذاب الرحمن) **بالبغيب** (ولم يره) **فبشره بمغفرة** (لذنوبهم) **وأجر كريم** (آية: 11) **وجزاء حسناً في الجنة .**

Sonra Allah azze ve celle şöyle buyurdu: **“Sen ancak o zikre {Kur'an'a} uyanı ve gayb ile (görmediği halde) Rahman'dan korkan {yani, Rahman'ın azabından korkan} ı uyarabilirsin. İşte böylesini hem {günahlarından} bir af hemde değerli bir ödülle {cennette güzel bir mükafatla} müjdele.**

إنا نحن نحي الموتى (في الآخرة) **ونكتب ما قدموا** (في الدنيا في حياتهم من خير أو) من سنة خير أو شر فافتدى به من بعد {اقتى, başlattı, işledi} **شر عملوه** (و**ءاثارهم**) (ما استنؤهُ موتهم ، وإن كان خيراً فله مثل أجر من عمل به ، ولا ينقص من أجورهم شيء ، وإن كان شراً فعلية مثل وُررٍ من عمل به ولا ينقص من أوزارهم شيء ، فذلك قوله عز وجل) : يُنبؤ الإنسان يؤمئذٍ بما قدم وأخر (ثم قال جل وعز) **وكل شيءٍ** (من الأعمال) **(أحصيناه)** بيانه (في إمام مبين) . [آية: 12] كل شيء عملوه في اللوح المحفوظ

(12 . Ayet:) **“Muhakkak Biz {ahirette} ölüleri diriltiriz. Onların {dünya hayatlarında işledikleri hayır ya da şer türünden olup} önden gönderdiklerini de, geride bıraktıklarını da {yani, işlemeyi adet haline getirdikleri hayır ve şer hususunda ölümlerinden sonra onlara uyanları da} yazarız.**

İşte bu hususlarda onlara da, onların izinden gidenlerin işledikleri amelin ecri gibi ecri verilir ve diğerlerinin ecrinden de hiçbir şey eksilmez.

Şayet yolları kötü ise o kötülük ile amel edenlerin günahı gibi onlara da günah yazılır ve diğerlerinin günahından da bir şey eksiltilmez. İşte Yüce Allah ' ın, **O günde insana önceden yolladığı şeyler ile geriye bıraktığı şeyler haber verilir** (el-Kıyame, 75 / 13) buyruğu buna işaret ediyor.

Biz, her şeyi {yani, bütün işlediklerini} apaçık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da) bir bir kaydetmişizdir.

واضرب لهم مثلاً (وَصَّفْ لَهُمْ يَا مُحَمَّد ، شَبَهَا لِأَهْلِ مَكَّة فِي الْهَلَاكِ (أَصْحَابِ

القرية) (أنطاكية (إذ جاءها المرسلون [آية 13:

{Ey Muhammed,} onlara {yani, Mekke halkına} {helak bakımından bir benzer olmak üzere} şu kasaba halkını {yani, Antakyalıları} örnek göster. Hani oraya gönderilen resuller gelmişti.

O zaman Biz onlara {Tuman ve Yunus 'u} rasul göndermiştik. (إذ أرسلنا إليهم اثنين) (تومان ويونس)

فكذبوهما فعززنا بثالث (فقوينا يعني فشددنا الرسولين بثالث حين صدقهما بتوحيد الله وحين أحيا الجارية وكان اسمه شمعون وكان من الحواريين وكان وصى عيسى بن مريم onlar bu

ikisini de yalanlamıştı Biz de üçüncü bir kişi ile taziz etmiştik. {yani, onları güçlendirmiştik: o iki rasülü üçüncü birisi ile güçlendirmiştik}. Çünkü üçüncüleri Allah'ın tevhidi hususunda ve hükümdarın kızını dirilterek onlara verdiği sözü yerine getirmişti. Adı Şem'un olan bu kişi Havarilerden olup, Meryem oğlu İsa'nın vasisi idi.

[آية 14: فكذبوهما "Elbette biz size gönderilmişizdir dediler." فقالوا إنا إليكم مرسلون

İşte o kasaba halkı o iki elçiyi yalanladı. İşte ey Mekkeliler! Size de aynısını yapacak olsam, kuşkusuz yalanlardınız.

Şem'un hükümdara şöyle demişti: فقال شمعون لذلك

Ben şahitlik ederim ki her ikisini de semada bulunan Rabbin Rasul olara göndermiştir ، أشهد أنهما رسولان أرسلهما ربك الذي في السماء :

Bana buna أخبرني بعلامة ذلك ؟ Hükümdar Şem'una dedi ki : فقال الملك لشمعون dair bir alamet göster Şem'un şöyle karşılık verdi :

، ربي أمرني أن أبعث لك ابنتك

Rabbim bana, kızını senin için diriltme mi emretti

Bunun üzerine kızın kabrine gittiler فذهبوا إلى قبرها ,

Ayağıyla kabre vurdu فاضرب القبر برجله ،

şöyle dedi ،

قومي يا ذن إلهنا الذي في السماء ، الذي أرسلنا إلى هذه القرية واشهدي لنا على :

وَالدِّك فخرجت الجارية من قبرها

Bunun üzerine kızın kabrine gittiler. Ayağıyla kabre vurdu ve semada bulunan ve bizi bu kasaba halkına gönderen ilahımızın izni ile kalk ve bizim lehimize babana karşı şahitlik et.

، فعرفوها فقالت يا أهل القرية آمنوا بهؤلاء الرسل ، وإني لأشهد أنهم أرسلوا إليكم ،

Kız kabrinden çıktı. Onu tanıdılar. Kız dedi ki Ey kasaba halkı! Bu rasullere iman edin Ben şahadet ederim ki bunlar size rasul olarak gönderilmiştir،
وإن أبيتم ينتقم الله منكم ، ثم قالت لشمعون :ردني إلى مكاني فإن القوم لن يؤمنوا
Eğer İslama girerseniz Rabbiniz size mağfiret buyurur. Kabul etmeyecek
olursanız Allah sizden intikam alır

فأخذ شمعون قبضة من تراب قبرها فوضعها على رأسها ، ثم قال عودي مكانك ،
Sonra Şem'un' a dönüp dedi ki Beni yerime iade et. Bunlar size asla iman
etmeyeceklerdir. Şem'un kızın kabrinden bir avuç toprak alarak başının
:üzerine bıraktı. Sonra şöyle dedi

فعدت ، فلم يؤمن منهم غير حبيب النجار ، كان من بني إسرائيل ، وذلك أنه ،
حين سمع بالرسول جاء مسرعاً فآمن وترك عمله وكان قبل إيمانه مشركاً
Yerine dön.Kız yerine döndü. Onlardan, İsrailoğullarından bir müşrik olan
Habibu'n-Neccar dışında kimse iman etmedi. O resullerin gelişini haber alınca
işini bırakarak hızlıca geldi, iman etti.

dediler Bunun üzerine **halk rasullereki:** {قالوا} فقال القوم للرسول
ما أنتم إلا بشرٌ مثلنا وما أنزل الرحمن من شيءٍ إن أنتم إلا تكذبون [آية: 15]
Bunun üzerine halk rasullere} dediler ki: "Siz ancak bizim gibi birer
beşersiniz {yani, sizin herhangi bir hususta bize üstün olduğunuzu
görmüyoruz}, Rahman da hiçbir şey indirmemiştir {yani, Rahman kimseyi
{resul olarak göndermemiştir Siz ancak
yalan söylüyorsunuz.

وكان شمعون من الحواريين فقال شمعون :إنا إليكم مرسلون أرسلنا إليكم ربكم
الذي في السماء . ما أنتم إلا بشرٌ مثلنا ما نرى لكم علينا من فضل في شيءٍ وما أنزل الرحمن
. من شيءٍ وما أرسل الرحمن من أحدٍ يعني لم يرسل رسولاً . الآية
Siz ancak yalan söylüyorsunuz. "Havarilerden olan Şemun onlara, "**Elbette
biz size gönderilmişizdir**" {yani, semada bulunan Rabbiniz bizi size
.göndermiştir} demişti

{قالوا} فقالت الرسل (ربنا يعلم إنا إليكم لمرسلون [آية: 16]
{Resuller} dediler ki: "**Rabbimiz bizim gerçekten size rasul olarak gönderilmiş
kimseler olduğumuzu biliyor**
".

{فإن كذبتمونا (وما علينا إلا البالغ المبين [آية: 17]
Eğer bizi yalanlayacak olursanız **bize düşen apaçık tebliğden başkası**
"değildir

. ما علينا إلا أن نبلغ ونُعَلِّمَكُم ونُبَيِّنَ لكم أن الله واحد لا شريك
فقال القوم للرسول

yani, bizim görevimiz size tebliğde bulunmak, size öğretmek, Allah'ın ortağı}
bulunmayan bir ve tek olduğunu açıklamaktır} .{Resuller} dediler ki:

"Rabbimiz bizim gerçekten size resul olarak gönderilmiş kimseler
."olduğumuzu biliyor

قالوا إنا تطيرنا بكم (يقول: تشاء منا بكم ، وذلك أن المطر حبس عنهم ، فقالوا :
أصابنا هذا الشر يعنون قَحْطَ المطر من قبلكم **(لئن لم تنتهوا لنرجمنكم)** لئن لم تَسْكُتُوا
عنا لَنَقُتَنَّكُمْ **(وليمسنكم)** يعني ولْيُصِيبَنَّكُمْ **(منا عذاب أليم)** [آية: 18] يعني وَجِيعاً

Ancak şehir halkı resullere} dediler ki: "**Gerçekten biz sizi uğursuz belledik**
{yani, bu kötülüğün: yağmurun yağmayışının sebebi sizsiniz, sizin
uğursuzluğunuz dur zira onlara yedi yıl yağmur yağmamıştı-} . **Şayet**
vazgeçmezseniz sizi elbette taşlarız {yani, susmayacak olursanız mutlaka
sizleri öldürürüz} **ve hiç Kuşkusuz size bizden elim** {yani, can yakıcı} **bir azab**
dokunacaktır {yani, isabet edecektir

قالوا (فقال الرسول: **طائركم معكم**) الذي أصابكم كان مكتوباً في أعناقكم (أإن
ذكرتم) **أئن وُعِظْتُمْ** بالله عز وجل **تَطَيَّرْتُمْ** بنا **(بل أنتم قوم مسرفون)** [آية: 19] **قوم**
مشركون والشرك أسرف الذنوب

Bunun üzerine resüller} **dediler ki: "Sizin uğursuzluğunuz** {yani, size gelen bu
musibet} sizinle birlikte dir {yani, hakkınızda yazılıp takdir edilmiş olan size
isabet etmiştir} . Size öğüt verilirse de mi {yani, Allah hatırlatılırsa da mı yine
başınıza gelenleri bizim uğursuzluğumuzdan kabul edeceksiniz} **Hayır, siz**
müsrif {yani, şirk koşan} **bir topluluksunuz**. Çünkü şirk, günahların aşırısıdır

، **وجاء من أقصا المدينة رجلٌ يسعى** (على رجليه اسمه حبيب بن أبريا ، أعور نجار
من بني إسرائيل كان في غار يعبد الله عز وجل فلما سمع بالرسول أتاهم وترك عمله) **قال**
يا قوم اتبعوا المرسلين [آية: 20]

Derken şehrin uzak bir yerinden bir adam {ayakları üzere} **koşarak geldi**.

Kör bir marangoz olan bu kişi, İsrail oğullarından Habib b. Ebriya idi. Bir
mağarada Allah'a ibadet ederdi. Rasullerin geldiğini haber alınca işini
bırakarak onların yanına geldi ve söze başladı:

. **Dedi ki: "Ey kavmim! Rasullere** {yani, Tuman, Yunus ve Şem'un' a} **tabi olun"**.

. **الثلاثة تومان ، ويونس ، وشمعون**

"اتبعوا من لا يستلکم أجراً وهم مهتدون [آية: 21]

Sizden hiçbir ücret istemeyenlere uyun. Hem onlar hidayet bulmuş
kimselerdir".yani, Tuman, Yunus ve Şem'un' a

. **فأخذوه فرفعوه إلى الملك ، فقال له : برئت منا واتبعت عدونا**
Onu yakalayıp hükümdarın huzuruna çıkardılar. Hükümdar ona sordu: Sen
:bizden ayrılıp, düşmanlarımıza tabi oldun (öyle mi?) O da şu cevabı verdi

." **فقال (وما لي لا أعبد الذي فطرني) (وإليه ترجعون)** [آية: 22]

O da şu cevabı verdi

Ben, beni yaratana ne diye ibadet etmeyeyim ki? Üstelik siz yalnız Ona
döndürüleceksiniz.

ءأتخذ من دونه ءالهةً إن يردن الرحمن بضرٍ لا تغن عني شفاعتهم شيئاً) لا تُقَدِّرُ
الآلهة أن تشفع لي ، فتكشف الضر عني شفاعتها (ولا ينقذون [آية: 23]

Ben O 'ndan başka ilahlar edinir miyim? Eğer Rahman bana bir zarar"
vermek dilerse, onların [o ilahların] şefaatinin bana hiçbir faydası olmaz {yani,
bu uydurma ilahlar bana şefaet edip, üzerimdeki sıkıntıyı gideremez} ve onlar
. beni {o sıkıntıdan} kurtaramazlar

من الضر . إني إذا لفي ضللٍ مبينٍ [آية: 24] لفي خسران بين إن اتخذت من دون الله
. جل وعز آلهة ، فوطئ حتى خَرَجْتَ أَمْعَاهُ من دبره ، فلما أمر بقتله
(قال : يا قوم (إني ءامنت بربكم فاسمعون [آية: 25] فقتل ، ثم ألقى في البئر ، وهي الرَّسُّ
. وهم أصحاب الرس وقتل الرسل الثلاثة

Bu takdirde {yani, Allah'tan başka ilahlar edindiğim takdirde} ben"
" muhakkak apaçık bir dalalet {yani, hüsrân} içinde olurum" {yani, hiç
Kuşkusuz zararda olurum}.Bağırsakları dübüründen çıkıncaya kadar üstüne
çıkıp onu çiğnediler. Hükümdar, onun öldürülmesini emredince Habib b.
:Ebriya dedi ki

قيل ادخل الجنة) فلما ذهب روح حبيب إلى الجنة ودخلها وعَايَنَ ما فيها من
النعيم تمنى ف (قال يا ليت قومي يعلمون [آية: 26])بني إسرائيل (.بما) بأي شيء (غفر لي
ربي وجعلني من المكرمين [آية: 27])باتباعي المرسلين ، فلو علموا لآمنوا بالرسول ، فنصح لهم
". في حياته ، وبعد موته

Cennete gir" denildi. {Habib'in ruhu cennete gidip de içindeki nimetleri
görünce, temennide bulunarak} dedi ki: "Keşke kavmim {yani, İsrailoğulları}
bilse idi".

. يقول الله عز وجل

Allah Teala ondan
sonraki hali bildirmek üzere şöyle buyurmaktadır:

وما أنزلنا على قومه من بعده) يعني من بعد قتل حبيب النجار (من جند من السماء)
. وما كنا منزلين ([آية: 28] الملائكة

Ondan {yani, Habib en-Neccar'ın öldürülmesinden} sonra Biz kavminin
üzerine gökten bir ordu indirmedik. {Melekler} indirecekler de değildik.

Ondan {yani, Habib en-Neccar'ın öldürülmesinden} **sonra Biz onun kavmi üzerine gökten bir ordu indirmedik.** {Melekleri} **indirmeyiz de.**

إن كانت إلا صيحة واحدة (من جبريل ، عليه السلام ، ليس لها مُثَنَوِيَّةٌ **فإذا هم خامدون**) (آية: 29] موتی مثل النار إذا طفئت لا يُسمع لها صوت ، وقال النبي (صلى الله عليه وسلم) إن صاحب يس اليوم في الجنة ، ومؤمن آل فرعون ومريم بنت عمران ، وآسية امرأة :” فرعون“.

Ayet; 29 : **O ancak** {Cibril (a.s) tarafından} **tek bir çığlıktan ibaretti.** {Bunun ikincisi ya da geriye döndürülmesi imkansızdı} **Hemen sönmüş oldular.** {yani, söndükten sonra sesi duyulmayan ateşi andıran ölümler oluverdiler}. Nebi (s.a.v) şöyle buyurdu: "Ya-Sin süresinde sözü edilen kişi, Fir'avn hanedanından iman eden kişi, İmran kızı Meryem ve Fir'avn'ın hanımı Asiyeye bugün cennettedir."

يا حسرَةً على العباد (يا ندامة للعباد في الآخرة باستهزائهم بالرسول في الدنيا ، ثم قال . عز وجل : **ما يأتيهم من رسول إلا كانوا به يستهزئون** [آية: 30]

Ayet; 30 : **“O kullara yazıklar olsun!** (yani, bu kullar dünyada resulleri alaya aldıkları için ahirette pişman olacaklardır) **Kendilerine bir peygamber gelmeye görsün, onu mutlaka alaylırdı.”**

ثم خوف كفار مكة ، فقال (: **ألم يروا**) ألم يعلموا **(كم أهلكننا)** بالعذاب **(قبلهم)** قبل كفار مكة ، فقال : **(من القرون)** الأمم عاد و ثمود وقوم لوط ، فيرى أهل مكة من هلاكهم) . **أنهم إليهم لا يرجعون** [آية: 31] إلى الحياة الدنيا

. **وإن كل لما جميع لدينا محضرون** [آية: 32] عندنا في الآخرة

Ayet; 31 : Mekke kafirlerini korkutmak üzere de şöyle buyurmaktadır: **Görmezler** {yani, bilmezler} **mi kendilerinden** {yani, Mekke kafirlerinden} **önce nice nesilleri** {yani, 'Ad, Semüd, Lüt kavmi gibi nice ümmetleri} **helak ettik.** {Bunun sonucu olarak Mekke halkı, helak edildiklerini görüp} **onların kendilerine** {yani, dünyaya} **geri dönmediğini de** {görmüyorlar mı?}.

Ayet; 32 : **Hepsi de** {ahirette} **mutlaka huzurumuza getirileceklerdir.**

ثم وعظ كفار مكة ، فقال عز وجل (: **وءايةٌ لهم**) علامة لهم **(الأرض الميتة** **أحييناها)** بالمطر فتنبت **(وأخرجنا منها حبا)** **الْبُرِّ والشعيرِ الحبوبِ** كلَّها **(فمنه يأكلون**

. [آية: 33]

Mekke kafirlerine öğüt vererek de şöyle buyurmaktadır:

Ayet; 33 : **Onlar için ayetlerden** {yani, alametlerden} **birisi de kendisini** {yağmur ile} **canlandırdığımız ve ondan tane** {yani, **buğday, arpa** ve bütün tanelileri} **çıkardığımız ölü topraktır. İşte ondan yemektedirler.**

وجعلنا فيها (في الأرض **(جنات)** بساتين **(من نخيل وأعناب وفجرنا فيها من**

. **العيون**) (آية: 34] الجارية

ليأكلوا من ثمره وما عملته أيديهم) يقول: لم يكن ذلك من صنع أيديهم ولكنه من فعلنا (أفلا يشكرون [آية: 35] رب هذه النعم فيوحدوه

Ayet; 34 : **Biz orada** {yani, yerde} hurma ağaçlarından ve üzüm bağlarından bahçeler var ettik. Orada {akıp duran} pınarlar fışkırttık.

Ayet; 35 : **Meyvesinden yesinler diye. Halbuki onu elleri yapmamıştır** {yani, bu onların ellerinin yaptığı bir şey değildir. Bizim yaptığımız bir şeydir}. Hala {bu nimetlerin Rabbine} **şükretmezler** {ve O'nu tevhid (Allahın bir olduğuna inanmak) etmezler} **mi?**

سبحان الذي خلق الأزواج كلها (الأصناف كلها) **(مما تنبت الأرض)** مما تخرج

الأرض من ألوان النبات والشجر **(ومن أنفسهم)** (الذكر والأنثى) **(ومما لا يعلمون)** [آية: 36] من الخلق .

Ayet; 36 : **Yerin bitirdiklerinden** {yani, yerde biten türlü bitki ve ağaçlardan çıkanları}, **nefislerinden** {erkeği ve dişiye} **ve bilmedikleri nice şeylerden** {mahlukattan} **bütün çiftleri** {yani, türleri, çeşitleri} **yaratan münezzehdir** (yani; yaratan Allah her türlü eksiklikten uzaktır.).

ثم قال جل وعز (: **وءاية لهم**) يقول : من علامة الرب لأهل مكة = إذ لم يروه =

اليل نسلخ منه النهار (نزع) **(فإذا هم مظلّمون)** [آية: 37] بالليل ، مثل قوله عز وجل (: الذي

. آتيناه آياتنا فانسلخ منها [الأعراف: 175]

Ayet; 37 : **Onlar için bir diğer ayet** {yani, yüce Rabbin Mekkelilere gösterdiği - çünkü onlar görmüyorlar- bir diğer alamet} **de gecedir. Ondan gündüzü soyup çıkarırız** {yani, sıyrırız} **da onlar hemen** {gece ile} **karanlığa giriverirler.**

Bunun bir benzeri de, "Kendisine ayetlerimizi verdiğimiz halde onlardan sıyrılıp çıkmış kimse. . ." (el-A'raf, 175) buyruğudur.

: والشمس تجري لمستقر لها (لوقت لها إلى يوم القيامة ، قال أبو ذر الغفاري

غربت الشمس يوماً ، فسألتُ النبي (صلى الله عليه وسلم) أين تغرب الشمس ؟ فقال النبي (صلى الله عليه وسلم) : **تَغْرُبُ فِي عَيْنِ حَمَّةٍ وَطَيْبَةٍ سَوْدَاءٍ** ، ثم تخر ساجدة تحت العرش فتستأذن

، فَيَأْذُنُ لها ، فكانَ قد قيل لها ارجعي إلى حيث تَغْرِبِينَ .) **(ذلك)** الذي ذكر من الليل والنهار

: والشمس والقمر يجري في مُلكه بما قُدِّرَ من أمرهما وخالقهما **(تقدير العزيز العليم)** [آية

. 38]

Ayet; 38 : **Güneş kendisi için belirlenmiş bir karar yerine** {yani, Kıyamet Günü olan ve onun için tayin edilmiş olan vakte} **kadar akıp gider. . .**

Ebu Zerr el- Gıfari dedi ki: "Bir gün güneş battı. Nebi (s.a.v)'e, 'Bu güneş nerede batıyor?' (diye sordum.)"

Yine Nebi (s.a.v) şöyle buyurdu: "Güneş **kızgın bir pınarda** ve **siyah bir çamurda batmaktadır**. Sonra arşın altında secdeye kapanır, izin ister de ona izin verilir. Sanki ona, 'Haydi battığın yere geri dön' denilmiş gibi."

... İşte bu {yani, söz konusu edilen gecenin, gündüzün, güneş ve ayın onlar için takdir edilen şekilde ve onları yarattığı gibi Allah'ın mülkünde akıp gitmeleri} **aziz** (çok güçlü), **ve alim** (her şeyi bilen) **olan** (Allah)'ın takdiridir.

ثم قال عز وجل (**والقمر قدرنه منازل**) في السماء يزيد ، ثم يستوي ، ثم ينقص في آخر الشهر (**حتى عاد كالعرجون**) حتى عاد مثل الخيط كما يكون أول ما استهل فيه . كالعرجون ، يعني **العِدْقُ أَيْبَسَ المُنْحَنِي** (**القديم**) آية : 39 الذي أتى عليه الحول

Ayet; 39 : **Ay için de menziller belirledik**; {semada artan, sonra eşitlenen, ayın sonuna doğru da eksilmeye başlayan bir surettedir} **Sonunda o eski** {yani, üzerinden bir yıl geçmiş} **hurma dalı gibi olur.** {yani, ilk çıktığı hilal haline döner, ince bir ip gibi olur}. "Urcun"[eski hurma dalı], **bükülmüş kuru hurma dalına** denilir.

، ثم قال جل وعز : **لا الشمس ينبغي لها أن تدرك القمر** (**فَتَضِيءُ** مع ضوء القمر

لأن الشمس سلطان النهار ، والقمر سلطان الليل ، ثم قال عز وجل : **ولا الليل سابق النهار**) يقول : **ولا يُدْرِكُ** سواد الليل ضوء النهار ، فيغلبه على ضوءه (**وكل**) الليل والنهار) **في فلك يسبحون** آية : 40 في دوران يَجْرُونَ يعني الشمس والقمر يدخلان تحت الأرض من قِبَلِ الْمَغْرِبِ ، فيخرجان من تحت الأرض ، حتى يخرجان من قبل المشرق ، ثم يجريان في السماء حتى يَغْرُبَا قبل المغرب ، فهذا دورانهما ، فذلك قوله عز وجل : **(في فلك يسبحون**) يقول : وكلاهما في دوران يجريان إلى يوم القيامة

Ayet; 40 : **Güneşin aya erişip yetişmesi** {yani, ay ile birlikte ışık saçması} **gerekmediği gibi** {çünkü güneş gündüzün sultanı, ay da gecenin sultanıdır} , **gece de gündüzü geride bırakıcı değildir** {yani, gecenin karanlığı, gündüzün aydınlığına erişerek onun aydınlığını karartmaz} . **Her biri** {yani, gece ve gündüz} **bir yörüngede yüzüp gider.** {yani, belli bir deveran ile Kıyamet Günü'ne kadar akarlar: güneş ve ay batı tarafından yerin altına girerler ve sonra yerin altından doğudan çıkarlar. Sonra batı tarafında batıncaya kadar semada akarlar. işte onların deveranı budur} .

وءاية لهم) وعلامة لهم ، يعني كفار مكة (**أنا حملنا ذريتهم**) ذرية أهل مكة في أصلاب آبائهم (**في الفلك المشحون**) آية : 41 يعني **المُوقَر** من الناس والدواب . **وخلقنا لهم من مثله**) وجعلنا لهم من **شبهه** سفينة نوح (**ما يركبون**) آية : 42 فيها

Ayet; 41-42 : **Onlar** {yani, Mekke kafirleri} **için bir diğer ayet** {yani, alamet} **de Bizim nesillerini** {yani, Mekke halkının nesillerini} {babalarının sulblerinde iken} **yüklü** {yani, insanlar ve diğer canlılar ile (**dopdolu**) } **gemide taşımamız (42) Ve kendileri için bunun gibi** {içine} **binecekleri şeyleri de** {yani, Nuh'un gemisinin **benzeri** olanları da} **yaratmış bulunmamızdır.**

وإن نشأ نغرقهم) في الماء (فلا صريخ لهم) لا مُغيث لهم (ولا هم ينقذون) [آية 43: من الغرق. إلا رحمة منا) (إلا نعمةً منا حين لا نُغرقهم) (ومتاعاً إلى حين) [آية 44: وبلاغاً إلى آجالهم .

Ayet; 43-44 : Eğer dilersek onları {suda} boğarız da ne kimse onların imdadına yetişir, ne de {suda boğulmaktan} kurtarılırlar. (44.) Ancak {onları suda boğmayacak olursak} tarafımızdan bir rahmet {yani, nimet} olarak ve bir vakte {yani, ecellerinin sonuna} kadar geçinmeleri için (suda boğmayız).

وإذا قيل لهم اتقوا ما بين أيديكم) يقول: لا يصيبكم منا عذاب الأمم الخالية قبلكم (وما خلفكم) واتقوا ما بعدكم من عذاب الأمم فلا تكذبوا محمداً (صلى الله عليه وسلم) لعلكم ترحمون [آية 45: لكي تُرحموا . وما تأتيهم من آيةٍ من آيات ربهم إلا كانوا عنها معرضين [آية 46: فلا يتفكروا .

Ayet; 45-46 : Onlara, "Ellerinizi önündekinden {yani, sizden önceki ümmetlerin azabı gibi bir azabın gelip size isabet etmesinden} ve arkanızdakinden sakının {yani, sizden sonraki ümmetlerin azabından sakının -dolayısıyla Muhammed'i (s.a.v) yalanlamayın-}. olur ki rahmet olunursunuz" denildiğinde (aldırmazlar). (46.) Rab'lerinin ayetlerinden onlara her ne zaman bir ayet gelse mutlaka ondan yüz çevirenler oldular {ve düşünmediler}.

وإذا قيل لهم أنفقوا) وذلك أن المؤمنين قالوا بمكة لكفار قريش ، لأبي سفيان وغيره أنفقوا على المساكين من الذي زعمتم أنه لله ، وذلك أنهم كانوا يجعلون نصيباً لله من : الحرث والأنعام بمكة ، للمساكين ، فيقولون : هذا لله بزعمهم ، ويجعلون للآلهة نصيباً فإن لم يُزكَّ ما جعلوه للآلهة من الحرث والأنعام ، وزكا ما جعلوه لله عز وجل ليس للآلهة شئ ، وهي تحتاج إلى نفقة ، فأخذوا ما جعلوه لله ، قالوا : لو شاء الله لأزكى نصيبه ولا يعطون المساكين شيئاً مما زكى لآلهتهم . فقال المؤمنون لكفار قريش : أنفقوا (مما رزقكم الله قال الذين كفروا للذين آمنوا) (فقلت كفار قريش : أنطعم) (المساكين الذي للآلهة) من لو يشاء الله أطعمه) (يعني رزقه لو شاء الله لأطعمه ، وقالوا لأصحاب النبي (صلى الله عليه وسلم) . (إن أنتم إلا في ضللي مبين) [آية 47:

Ayet; 47 : Onlara {yani, Kureyş kafirlerine} , "Allah'ın size verdiği rızıktan infak edin" denildiğinde, . . .

(Mü'minler, Mekke'de Kureyş kafirlerine: Ebu Süfyan'a ve diğerlerine, "Sizin kendi iddianıza göre Allah'a ait kabul ettiğiniz kısımdan yoksullara infak edin" dediler. Çünkü Mekkeliler ekin ve davarlardan ilahlara ve yoksullara birer pay ayırıyorlar ve yoksullara ayırdıkları pay için, "Bu Allah'ındır" diyorlardı. Eğer diğer ilahlara ayırdıkları ekin ve davarlardan iyi verim alamazlarsa, buna karşılık Allah'a

tahsis ettikleri kısım iyi mahsul verirse, putlar için belli bir harcamaya ihtiyaç olduğundan Allah için ayırdıkları mahsulden alıp putlarına katarlardı. (Onlara, "Fakirlere verin" denildiğinde,) "Allah dileseydi Kendi payını bol ve verimli kılardı" derler ve tanrıları için gelen mahsulden yoksullara bir şey vermezlerdi. İşte bundan dolayı mü'minler Kureyş kafirlerine, Allah'ın size verdiği rızıktan infak edin demişlerdi .

...kafirler {yani, Kureyş kafirleri} iman edenler için derler ki: "Dilese idi Allah'ın kendilerini yedirebileceği {yani, yiyeceklerini rızık olarak verebileceği} kimseleri {ilahlara ait olanları yoksullara vermek suretiyle biz} mi yedirelim?" {Nebi'nin (s.a.v) ashabına da,} "Siz ancak apaçık bir sapıklık içindesiniz" {dediler}.

ويقولون متى هذا الوعد إن كنتم صدقين [آية: 48] بأن العذاب نازل بنا في الدنيا يقول الله عز وجل: ما ينظرون إلا صيحة واحدة) لا مُثْنَوِيَّةً لها (تأخذهم وهم يخصمون [آية: 49] وهم يتكلمون في الأسواق ، والمجالس ، وهم أعز ما كانوا

Ayet; 48-49 : **Ve derler ki: "Eğer {dünyada azabın üzerimize ineceği hususunda} doğru söyleyenler iseniz, bu va'd ettiğiniz ne zaman olacaktır?"**

(49.) Onlar, {çarşı-pazarlarında, meclislerinde olabildikleri kadar güçlü oldukları bir durumda} birbirleri ile çekişirlerken {yani, konuşurlarken} kendilerini alacak {ve ikincisi söz konusu olmayacak} bir tek çığlıktan başkasını beklemiyorlar.

فلا يستطيعون توصية) يقول :أَعْجَلُوا عن التوصية فماتوا (:ولا إلى أهلهم يرجعون [آية: 50] يقول :ولا إلى منازلهم يرجعون من الأسواق ، فأخبر الله عز وجل بما يلقون في الأولى .

Ayet; 50 : **Onlar ne bir tavsiyede bulunabilirler** {yani, ne vasiyet yapacak kadar bir vakit bulabilirler -zira ölüverirler-}, **ne de ailelerine geri dönebilirler** {yani, çarşı-pazardan evlerine geri dönebilirler}.

Allah ilk çığlıkta ne ile karşılaşacaklarını haber verdikten sonra, ikinci çığlıkta ölümden sonra diriltildiklerinde nelerle karşılaşacaklarını şöylece haber vermektedir:

(ثم أخبر بما يلقون في الثانية إذا بعثوا ، فذلك قوله عز وجل (ونفخ في الصور فإذا هم من الأجداث) من القبور (إلى ربهم ينسلون [آية: 51] يخرجون إلى الله عز وجل من قبورهم أحياء ، فلما رأوا العذاب ذكروا قول الرسل في الدنيا :أن البعث حق

Ayet; 51 : **Sura da üfürüldüğünde hemen kabirlerden Rabb'lerine doğru süratle gidecekler** {yani, diriltilmiş olarak Rabb'lerinin huzuruna gitmek için kabirlerinden çıkacaklar}. Azabı gördükleri vakit, dünyada resullerin kendilerine söyledikleri ölümden sonra dirilişin hakk olduğu hakkındaki sözlerini hatırlayacaklar ve ah edecekler:

قالوا ياويلنا من بعثنا من مردنا) وذلك أن أرواح الكفار كانوا يعرضون على منازلهم من النار طرفي النهار كل يوم ، فلما كان بين النفختين رفع عنهم العذاب فرقدت تلك الأرواح بين النفختين ، فلما بعثوا في النفخة الأخرى وعابنوا في القيامة ما كذبوا به في

الدنيا من البعث والحساب ، فدعوا بالويل ، (قالوا ياويلنا من بعثنا من مرقدنا (في قراءة ابن مسعود : من مَيِّتِنَا ، قال حفظتهم من الملائكة (هذا ما وعد الرحمن) على السنة . الرسل ، فذلك قوله عز وجل (: **وصدق المرسلون**]آية : 52]

Ayet; 52 : “**Vay bize! Yattığımız yerden [kabirden] kim kaldırdı bizi**” diyecekler..

Çünkü kafirlerin ruhları her gün sabah-akşam cehennemde kalacakları yere arz olunurdu. İki nefha/ üfürüş arasında ise azapları kaldırılacak ve ruhlar dinlenecektir. İkinci nefha ile diriltilip Kıyamet Günü, dünyada iken yalanladıkları ölümden sonra diriliş ve hesabın gerçekleştiğini gördükleri vakit, "Veyl" diye çağıracaklar ve, Vay bize! Yattığımız yerden kim kaldırdı bizi diyecekler.

İbn Mes’ud’un kıraatinde, “Ölümümüzden (kim kaldırdı bizi)” şeklindedir.

. . . {Hafaza melekleri ise onlara,} “**Bu, Rahman’ın** {resuller aracılığıyla} **va’d ettiğidir**” {diyecekler. Allah da, } “**Resuller doğru söylemişlerdir**” {buyuracaktır}.

وذكر النفخة الثانية ، فقال سبحانه : **إن** (يعني ما **كانت إلا صيحةً واحدةً**) من

إسرافيل **(فإذا هم جميعٌ)** الخلقُ كُلُّهم **(لدينا)** عندنا **(محضرون**]آية : 53] بالأرض المقدسة فلسطين لنحاسبهم . **فاليوم** (في الآخرة **(لا تظلم نفس شيئاً ولا تجزون إلا ما كنتم**

. **تعملون**]آية : 54] من الكفر جزاء الكافر النار

Allah Teala, ikinci nefhayı [üfürmeyi] söz konusu ederek şöyle buyurmak-tadır:

Ayet; 53: **O** {İsrafil tarafından koparılacak} **tek bir sayhadan/çığlıktan ibarettir.**

Hepsi {yani, bütün yaratılmışlar} **artık huzurumuza** {Filistin’de: Arz-ı Mukaddes’te hesaba çekilmek için} **getirileceklerdir.**

54. **O günde** {yani, ahirette} **hiçbir nefse/kişiye en ufak bir zulüm yapılmaz. Siz ancak işlediğinizin** {yani, küfrünüzün} **karşılığını görürsünüz** {-kafirin cezası ise cehennem ateşidir-}.

ثم قال جل وعز : **إن أصحاب الجنة اليوم** (في الآخرة **في شغل**) يعني شغلوا بالنعيم ، **بافتِضَاضِ الْعَذَارَى** عن ذكر أهل النار فلا يذكرونهم ولا يهتمون بهم ، ثم قال جل وعز : **(فأكهون** [آية: 55]

) . (فأكهون يعني مُعْجِبِينَ بما هم فيه **شُغْلِ النَّعِيمِ وَالْكَرَامَةِ**)
هم وأزواجهم (يعني **الْحُورِ الْعِينِ حَالًا لَّهُمْ** (وفي ظلي
(ومن قرأ **فأكهون** ، يعني ناعمين في ظلال كبار القصور **(على الأرائك**) على السرر
. عليها **الْحِجَالُ** (**متكئون** [آية: 56]

Ayet; 55: **Muhakkak o günde** {yani, ahirette} **cennetlikler sevinç içinde** {yani, içinde buldukları nimet ve lütuflardan memnun olarak} **meşgul olacaklar.**

(**فأكهون**) Kiraatine göre mana: içinde buldukları izzeti ikramdan ve meşgul oldukları nimetlerden ötürü çok hayret edecekler (yani çok sevinecekler).

Ayet; 56: **Onlar ve eşleri** {yani, **kendi eşleri** olan **güzel gözlü hurilerle**} **gölgelerde** {yani, üstleri örtülü} **tahtlar üstünde yaşlanacaklar.**

55. ayetin son kelimesini "**fakihüne**" [meşgul olacaklar] diye okuyanların kıraatine göre mana, "büyük köşklerin gölgelerinde nimetler içerisinde olacaklardır" demek olur.

لهم فيها (في الجنة **فاكهة ولهم ما يدعون** [آية: 57]) **يَتَمَنُّونَ** ما شاءوا من الخير)
سلام قولاً من رب رحيم [آية: 58] (وذلك أن الملائكة تدخل على أهل الجنة من كل باب يقولون : سلام عليكم يا أهل الجنة من ربكم الرحيم . **(وامتازوا)** واعتزلوا **(اليوم)** في الآخرة **(أيها المجرمون)** [آية: 59] وذلك حين اختلط الإنس والجن والدواب دوابُّ البَرِّ والبَحْرِ والطيرُ ، فأفتَصَّ بعضهم من بعض ، ثم قيل لهم : كونوا تراباً فبقى الإنس والجن **خَلِيطِينَ** إذ بعث الله عز وجل إليهم منادياً أن امتازوا اليوم يقول : اعتزلوا اليوم أيها المجرمون ، من الصالحين .

Ayet; 57-58-59: **Onlar için orada** {yani, cennette} **meyveler ve istedikleri** {yani, hayır namına dileyip temenni ettikleri} **her şey vardır.**

58. **Rahim bir Rabb 'den selam sözü** {yani, Melekler cennetliklerin üzerine her kapıdan girecekler ve "Ey cennet ehli! Rahim Rabbinizden selam size" diyecekler} .

59. **Ey mücrimler! Size gelince, bugün** {ahirette, Salihlerden} **ayrılın** {yani, ayrı durun, uzaklaşın}.

İnsanlar, cinler, kara ve denizin canlıları, kuşlar birbirlerine karışacaklar. Birinin diğerindeki hakkı kısas yoluyla alındıktan sonra hayvanlara, "Toprak olun" denilecek, onlar da toprak olacaklar. Geriye karışmış halde insanlarla cinler kalacak. İşte o vakit bu söz, Allah'ın onlara göndereceği bir münadi tarafından söylenecektir.

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ (الذين أمروا بالاعتزال (يا بني آدم) في الدنيا (أن لا تعبدوا الشيطان يعني إبليس وحده ، ولا تطيعوه في الشرك (إنه لكم عدو مبين) [آية: 60] بين العداوة . وأن **اعبدوني**) يقول : وحدوني (هذا) التوحيد (صراطٌ مستقيمٌ) [آية: 61] دين الإسلام لأن غير دين الإسلام ليس بمستقيم

Ayet; 60-61: **Ey Adem oğulları!** {Dünyada iken,} "**Şeytana** {yani, İblise} **tapmayın** {yani, şirk hususunda ona itaat etmeyin} . **Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır**" {yani, düşmanlığı açıkça ortadadır} **diye size emrimi vermemiş miydim? . . .**

61...**Ve "Bana ibadet edin"** {yani, Beni tevhid edin} **diye** (size and vermemiş miydim?) **İşte bu** {yani, tevhid} , **sırat- ı müstakimdir** {yani, İslam dinidir -çünkü İslam dini dışındaki yollar müstakim değildir-}.

ولقد أضل (إبليس (منكم) عن الهدى (جبلا) خَلَقًا) (كثيرا أفلم تكونوا تعقلون) [آية: 62] ، فلما دَنَوْا من النار قالت لهم خزنتها : **هذه جهنم التي كنتم توعدون** [آية: 63] في الدنيا . فلما أُلْقُوا في النار قالت لهم الخزنة (:اصلوها اليوم) في الآخرة (بما كنتم تكفرون) [آية: 64] . في الدنيا .

Ayet; 62-63-64: **Andolsun ki o** {yani, İblis} **sizden pek çok kimseyi** {hidayet-ten} **saptırdı. Niçin akıl etmiyordunuz?** Ateşe yaklaşacakları vakit cehennem bekçileri onlara diyecek ki:

63 . İşte {dünyada iken} **va'dolunduğunuz cehennem budur.**

Ateşe atılacakları vakit de bekçiler onlara şöyle diyecek:

64. {Dünyada} İnkârcılıkta ısrar etmenize karşılık bugün {ahirette} **girin oraya!** **اليوم نختم** (وذلك أنهم سئلوا أي شركاؤكم الذين كنتم تزعمون ، فقالوا : **والله ربنا ما كنا مشركين** فيختم الله جل وعز على أفواههم وتتكلم أيديهم وأرجلهم بشركهم ، فذلك قوله تعالى) (:اليوم نختم على أفواههم وتكلمنا أيديهم وتشهد أرجلهم بما كانوا يكسبون) [آية: 65] بما كانوا يقولون من الشرك .

Ayet; 65: **Bugün Biz ağızlarını mühürleriz . . .**

Onlara, "**Sizin ortak olduklarınızı iddia ettiğiniz ortaklarımız nerede?**" diye sorulacak, onlar ise, "**Rabbimiz Allah hakkı için biz şirk koşmuyorduk**" diyecekler. (Enam 23-24. ayetler) Bunun üzerine Allah ağızlarını mühürleyecek, elleri ve ayakları şirk koştuklarını söyleyecektir. İşte, Bugün biz ağızlarını mühürleriz buyruğu bunu anlatmaktadır .

. . . **Ve neler kazandıklarını elleri bize söyler ve ayakları** {şirk olarak neler söylediklerine} **şahitlik eder.**

ولو نشاء لطمسنا على أعينهم (نزلت في كفار مكة يقول : لو نشاء **لحولنا** أبصارهم : من الضلالة إلى الهدى **(فاستبقوا الصراط)** ولو ظمست الكفر لاستبقوا الصراط يقول لأبصروا طريق الهدى ، ثم قال جل وعز) : **فأني يبصرون** (آية :66] فمن أين يبصرون الهدى . إن لم أعم عليهم طريق الضلالة

Ayet; 66: **Taberi ayete zahiri manasını veriyor:**

“Dilesek (dünyada da) gözlerini büsbütün kör ederdik de yolu bulmak için çabalayıp dururlardı; ama o takdirde nasıl görebileceklerdi ki?”

Ayet; 66: **Mukatil b. Süleyman ayete mecazi manasını veriyor:**

“Eğer dileseydik gözlerini silme kör ederdik {yani, dileseydik, gözlerini dalaletten hidayete doğru çevirirdik} de yolda didişip dururlardı {yani, eğer küfrü silip kaldırsaydık, onlar yola girmek için birbirleriyle yarışlardı: hidayet yolunu görürlerdi}. **Artık nasıl görebilecekler {yani, eğer dalalet yolunu onlar için muam-maya dönüştürmeyecek olsaydım onlar nereden görebileceklerdi}?”**

Buyruk, Mekke kafirleri hakkında inmiştir.

Sonra aziz ve celil olan Allah Teala onları korkutmak üzere şöyle buyurmaktadır:

ثم خوفهم ، فقال جل وعز) : **ولو نشاء لمسخناهم على مكانتهم** (يقول تعالى : لو شئت لمسختهم حجارة في منازلهم ليس فيها أرواح **(فما استطعوا مضياً ولا يرجعون** (آية يقول : لا يتقدمون ولا يتأخرون . **ومن نعمه**) فنطول عمره **(ننكسه في الخلق أفلا** [67] **يعقلون** (آية :68]

Ayet; 67: **Ve eğer dileseydik oldukları yerde** {yani, evlerinde} **onların suratlarını değiştirdik de** {yani, ruhsuz ve ceset halinde taş yapardık da} **devam etmeye de, geri gelmeye de güçleri yetmezdi** {yani, ne ileri, ne de geri hareket edebilirlerdi}.

68. **Kime** {uzun} **ömür verirsek, yaratılıştta onu baş aşağı çeviririz. Akıl erdirmiyorlar mı ?**

وما علمناه الشعر (نزلت في عقبه بن أبي مُعَيْطٍ وأصحابه ، قالوا : إن القرآن شعر) . **وما ينبغي له** (أن يُعَلِّمَهُ **(ان هو)** يعني القرآن **(إلا ذكر)** تفكر **(وقراءً مبينٌ** [آية :69] بين **لينذر**) يعني لتُنذِر يا محمد بما في القرآن من الوعيد **(من كان حيا)** من كان مهدياً في علم . **الله عز وجل (ويحق القول)** ويجب العذاب **(على الكافرين** [آية :70] بتوحيد الله عز وجل

Ayet; 69: **Biz o'na şiir öğretmedik . . .**

Buyruk, Ukbe b . Ebi Muayt ve arkadaşları hakkında inmiştir. Onlar, "Kur'an bir şiirdir" demişlerdi. . . **Ona** {şiir} **gerekmez de. O** {Kur' an} **ancak bir zikir** {yani, tefekkür sebebi} **ve apaçık bir kur'an 'dır.**

70. **Ta ki o diri olan kimseleri uyarsın** {yani, ey Muhammed, Kur'an'da bulunan tehditlerle Allah'ın ilminde hidayete ulaşacağı bilinen kimseleri uyarsın} **ve** {Allah'ın tevhidini inkar eden} **kafirler aleyhine söz** {yani, azab} **hakk** {yani, vacib} **olsun.**

أولم يروا أنا خلقنا لهم مما عملت أيدينا (من فعلنا) (أنعاما) الإبل والبقر والغنم) فهم لها مالكون [آية: 71] صَابِطِينَ .وذللناها (كقوله عز وجل :)وذُلت قطوفها تذليلًا) [الإنسان: 14] وذللناها فيحملون عليها ويسوقونها حيث شاءوا ، ولا تمتنع منها (لهم فمناها ركوبهم) (حَمَوْلَتْهُمْ الإبل والبقر (ومنها يأكلون [آية: 72] يعني الغنم . ولهم فيها منافع) في الأنعام ومنافع في الركوب عليها ، والحمل عليها ، وينتفعون بأصوافها وأوبارها ، وأشعارها . ثم قال عز وجل : (وَ) فيها (مَشَارِب) (أفلا يشكرون [آية: 73] ،

Ayet; 71: Görmezler mi ki Biz onların faydasına Kendi ellerimizle var ettiğimiz {yani, yarattığımız} **davarlar** {yani, deve, inek ve koyun türünü} yarattık. İşte kendileri bunlara sahiptirler {yani, onları zapt u rapt altında (kontrol ederler) tutarlar}.

72. Onları kendilerine boyun eydirdik {yani, bu davarlar üzerinde yüklerini taşırlar, onları diledikleri gibi sürerler ve bu hayvanlar onlara karşı koymazlar}

Allah'ın, “**Ağaçların gölgesi hemen üzerlerinde, meyveleri emirlerine âmâde kılınmış.**” (el-İnsan, 76/ 14) buyruğu da buna benzemektedir .

... Hem binekleri bunlardandır {yani, yükleri develere ve inek türüne taşıtırlar}. Hem de onlardan {yani, koyunlardan} yerler.

73. Onlarda {yani, davarlarda} kendileri için {Üzerlerine binmek, üzerlerinde yük taşımak, yünlerinden, kıllarından, tüylerinden yararlanmak gibi} faydalar ve {onlarda} içecekleri vardır {yani, onların sütlerini içerler}. Hala şükretmezler mi?

ثم قال جل وعز : (واتخذوا) يعني كفار مكة (من دون الله ءالهة) يعني اللات والعزى ومناة (لعلهم ينصرون) [آية: 74] لكي تمنعهم . لا يستطيعون نصرهم) (لاتتقذُر الآلهة أن تمنعهم من العذاب . ثم قال جل وعز) : وهم لهم جند محضرون ([آية: 75] يقول كفار مكة للآلهة حزب يَغْضَبون لها ، ويُحْضِرُونها في الدنيا .

Ayet; 74: {Mekke kafirleri,} Allah 'tan başka {Lat, 'Uzza ve Menat ' ۱} ilahlar edindiler; kendilerine belki yardım olunur {yani, bu uydurma ilahlar kendilerini korur} diye.

75. Onlar kendilerine yardım edemezler {yani, uydurma ilahlar onlara gelecek azabı önleyemezler} . Halbuki kendileri {yani, Mekke kafirleri} onlar {yani, uydurma ilahlar} için hazırlanmış askerlerdir {yani, o uydurma ilahları için kızar, öfkelenir ve dünya hayatında onların huzurlarına gelirler}.

فلا يحزنك قولهم) (فإننا نعلم ما يسرون) (من التكذيب) (وما يعلنون [آية: 76] يظهر من القول بألسنتهم حين قالوا للنبي (صلى الله عليه وسلم)) : كيف يبعث الله هذا العظم

علانية ، نزلت في أبي بن خلف الجمحي في أمر العظم ، وكان قد أضحكهم بمقالته فهذا) ، الذي أَعْلَنُوا ، وذلك أن أبا جهل ، والوليد بن المغيرة ، وعتبة وشيبة ابني ربيعة ، وعتبة والعاص بن وائل ، كانوا جلوساً ، فقال لهم أبي بن خلف ، قال لهم في النفر من قريش : إن محمداً **يزعم** أن الله يحيى الموتى ، وأنا آتية بعظم فأسأله كيف يبعث الله هذا ؟ فانطلق أبي بن خلف فأخذ عظماً **بالياً** ، **حائلاً نحرأ** ، فقال : يا محمد ، تزعم أن الله يحيى الموتى بعد إذ بَلَيْتْ عظامنا وكنا تراباً تزعم أن الله يبعثنا خلقاً جديداً ، ثم جعل يفت العظم ، ثم يَدْرِيهِ في الريح ، ويقول : يا محمد من يحيى هذا ؟ فقال النبي (صلى الله عليه وسلم) : يحيى الله عز وجل هذا ، ثم يميتك ، ثم يبعثك ، ثم يدخلك نار جهنم

Ayet; 76: **O halde onların** {yani, Mekke kafirlerinin} **söyledikleri seni üzmesin.** **Muhakkak Biz onların gizlediklerini de** {yani, içten içe seni yalanladıklarını da}, **açıkladıklarını da** {yani, dilleriyle açıkça söylediklerini de} **biliyoruz.**

Nebi'ye (s.a.v) açıktan açığa, “Allah bu kemiği nasıl diriltecektir?” diye sormuşlardı.

Buyruk, Übey b. Halef el-Cumahi hakkında, onun “Allah bu kemiği nasıl diriltecektir?” diye sorması üzerine inmiştir. Söylediği bu sözlerle müşrikleri güldürmüştü. İşte bu onların açığa vurduklarıdır.

Ebu Cehl, el-Velid b. el-Muğire, Rabi'a'nın iki oğlu Utbe ile Şeybe, Ukbe ve el-'As b. Vail otururlarken Übey b. Halef -Kureyş'ten bir grubun da bulunduğu bir sırada-onlara, “Muhammed Allah'ın ölüleri dirilteceğini iddia ediyor. Ben o'na bir kemik alıp gideceğim ve Allah'ın bunu nasıl dirilteceğini soracağım” demiş, sonra da gidip çürümüş, içi boşalmış, delik deşik olmuş bir kemik getirerek, “Ey Muhammed! Sen Allah'ın çürüyen ve toprak olan kemiklerimizi dirilteceğini iddia ediyorsun. Allah'ın bizi yeniden yaratıp dirilteceğini söylüyorsun” demişti. Ardından da hem elindeki kemiği ufalayıp rüzgara savuruyor, hem de “Ey Muhammed bunu kim diriltecek?” diye sormaya devam ediyordu. Nebi (s.a.v) de, “Allah o kemiği diriltecek. Seni de öldürecek ve sonra diriltecek, sonra da cehennem ateşine koyacak” dedi. Bunun üzerine Übey b. Halef hakkında Allah şu buyruğu indirdi:

فأنزل الله عز وجل في أبي بن خلف : **أولم ير الإنسان** (يعني أو لم يعلم الإنسان) **أنا خلقناه من نطفة فإذا هو خصيم مبين** [آية: 77] بين الخصومة فيما يخاصم النبي (صلى الله عليه وسلم) عن البعث ، ثم قال

وضرب لنا مثلاً (وصف لنا شَبَهًا في أمر العظم **ونسى خلقه**) وترك المنظر في بدء خلق نفسه إذ خلق من نطفة ، ولم يكن قبل ذلك شيئاً ف **(قال من يحي العظام وهي رميمٌ** . [آية: 78] يعني بالية

Ayet; 77: **İnsan görmez** {yani, bilmez} **mi ki Biz kendisini bir nutfeden yarattık.** **Böyle iken o apaçık bir hasım olup çıkıyor** {yani, Nebi (s.a) ile ölümden sonra dirilişi tartışırken açık bir şekilde husumet gösteriyor} .

78: **Kendi yaratılışını unutarak** {yani, daha önce hiçbir şey değilken nutfeden yaratılması suretiyle kendisinin yaratılışının nasıl başladığı üzerinde düşünmeyip} **Bize bir misal getirip dedi ki: “Çürümüş haldeki kemikleri kim diriltecek?”**

قل (يا محمد لأبي (يحييها) يوم القيامة (الذي أنشأها) خلقها (أول مرة) في الدنيا ولم تك شيئاً (وهو بكل خلقٍ عليمٌ) (آية: 79) عليم بخلقهم في الدنيا عليم بخلقهم في الآخرة . بعد الموت خلقاً جديداً

79. {Ey Muhammed! Übey'e} **de ki: “Onları ilk defa** {bir şey değilken dünyada} **inşa eden** {yani, yaratan} **kim ise** {Kıyamet Günü} **O diriltecektir. O her türlü yaratmayı en iyi bilendir”** {yani, dünyada onların yaratılışlarını da, ahirette ölümden sonra yeniden yaratılışlarını da çok iyi bilir} .

الذي جعل لكم من الشجر الأخضر ناراً فإذا أنتم منه توقدون [آية: 80] فالذي يخرج من الشجر الأخضر النار ، فهو قادر على البعث ، ثم ذكّر ما هو أعظم خلقاً من خلق الإنسان .

فقال جل وعز : **أوليس الذي خلق السموات والأرض** (هذا أعظم خلقاً من خلق الإنسان (بقادرٍ على أن يخلق) في الأرض (مثلهم) مثل خلقهم في الدنيا ، ثم قال لنفسه . تعالى (بلى) قادر على ذلك (وهو الخلاق العليم) [آية: 81] بخلقهم في الآخرة العليم ببعثهم

Ayet; 80-81: **O sizin için yeşil ağaçtan bir ateş çıkarandır. Hemen ondan ateş yakıyorsunuz** {yani, yeşil ağaçtan ateş çıkartan, ölümden sonra diriltmeye de kadir olandır} . . .

Sonra Allah yaratılışı itibariyle insandan daha büyük olan bir varlığı söz konusu ederek şöyle buyurmaktadır:

81. . . . Göklerle yeri yaratan {ki bu insanın yaratılışından daha büyük bir yaratmadır} onlar gibisini {yani, kendilerinin dünyadaki yaratılışları gibisini} yaratmaya kadir değil midir? . . .

Sonra Kendisi cevap vermektedir:

. . . Evet {buna kadirdir} ve O hallakdır, alimdir {yani, ahirette onların hilkatlerini çok iyi bilendir, onları diriltecek olandır}.

: إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا (أَمْرُ الْبَعْثِ وَغَيْرِهِ (أَنْ يَقُولَ لَهُ) مَرَّةً وَاحِدَةً (كَنْ فَيَكُونُ [آيَةٌ
لَا يُثَبِّتِي قَوْلُهُ) . ثُمَّ عَظَمَ نَفْسَهُ عَنِ قَوْلِهِمْ ، فَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ (: فَسَبَّحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ [82
مَلَكُوتٍ) خَلَقَ (كُلَّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ) مِنْ الْبَعْثِ وَغَيْرِهِ (تَرْجِعُونَ [آيَةٌ : [83 إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بَعْدَ
الْمَوْتِ لِتَكْذِيبِهِمْ .

Ayet; 82-83: O bir şeyi {yani, ölümden sonra diriltme ve başkasını} dilediğinde ona emri, sadece {yani, yalnızca bir defa} “Ol” demesidir. O oluverir {ve asla emrini tekrarlamaz}.

Sonra Allah, onların söylediklerinden pek büyük olduğunu dile getirmektedir:

83. Her şeyin {yani, ölümden sonra diriltmenin ve daha başkalarının} melekutu {yani, yaratması} elinde bulunanın şanı ne yücedir! {Ölümden sonra} yalnız O'na {yani, Allah' a} döndürüleceksiniz.

Çünkü onlar bunu yalanlamışlardı.

Tekâsür Suresi

Hakkında: Mekke döneminde inmiştir. 8 âyettir. Tekâsür, mal, mülk ve çoluk çocuğun çokluğuyla övünmek demektir.

Nuzül: Mushaftaki sıralamada yüz ikinci, iniş sırasına göre on altıncı sûredir. Kevser sûresinden sonra, Mâûn sûresinden önce Mekke'de inmiştir. Medine'de indiğine dair rivayet de vardır (bk. Buhârî, "Rikâk" 10; Şevkânî, V, 575).

Konusu: Sûrede insanların, hayatın aldatıcı yönleriyle meşgul olmalarından, dünya malını biriktirmeye olan düşkünlüklerinden ve âhîret hallerinden söz edilmektedir.

رثاكتلا قوس

نَوْمَلَعَدَّ قَوْسَ لَأَكْمَدُ (3) نَوْمَلَعَدَّ قَوْسَ لَأَك (2) رَبِاقَمَلَأ مُؤَزُّ حَىَّ (1) رُثَاكَّتَلَأ مُكَاهَلَأ
نَّنْ لَأَسْدَلَأ مَّذُّ (7) بِنِ قَيْلَأ بِنِ عَاهْتَوْبَرَأ مَّذُّ (6) مَهِيَجَلَأ نَّوْبَرَأ (5) بِنِ قَيْلَأ مَلِئِ نَوْمَلَعَدَّ وَا لَأَك (4)
(8) مَهِيَعَدَّلَأ نِ عَاهْتَوْبَرَأ مَّذُّ

Meal: (1-2) Çoklukla övünme yarışı sizi kabirlere varıncaya kadar oyaladı. (3) Hayır! Yakında bileceksiniz! (4) Hayır, hayır! Elbette yakında bileceksiniz. (5) Hayır! Keşke kesin bir bilgiyle bilmiş olsaydınız! (6) Yemin olsun, cehennemi mutlaka göreceksiniz! (7) Sonra kuşkusuz onu gözünüzle ayan beyan göreceksiniz. (8) Nihayet o gün nimetlerden elbette sorguya çekileceksiniz.

مهيجولا ن محولا الله مسب

مُؤَزُّ حَىَّ (1) رُثَاكَّتَلَأ مُكَاهَلَأ { :هُؤَامَسَأ تَسَدَقْتَو هُؤَانْثَل ج ه ل و ق ل ي و آ ت ف ي ل و ق لَأ
(5) بِنِ قَيْلَأ مَلِئِ نَوْمَلَعَدَّ وَا لَأَك (4) نَوْمَلَعَدَّ قَوْسَ لَأَكْمَدُ (3) نَوْمَلَعَدَّ قَوْسَ لَأَك (2) رَبِاقَمَلَأ
(8) مَهِيَعَدَّلَأ نِ عَاهْتَوْبَرَأ مَّذُّ (7) بِنِ قَيْلَأ بِنِ عَاهْتَوْبَرَأ مَّذُّ (6) مَهِيَجَلَأ نَّوْبَرَأ
دَدَعَلَو لَامَلَأ قَرْكَب (övünme) قَاهَابِمَلَأ سَانِلَأ اِهْيَأ مَكَاهَلَأ : ه و ك ل ي ا ع ت ل و ق د ي

Zikri Yüce Allah buyuruyor Sizi oyaladı Ey insanlar mal çokluğu ve
adete övünmek sizi alıkoydu

(مهكيعه هيطخسه ن م مهكيجئ امعو ،مهكو ةعاط ن ع
gazabından sizi kurtaracak şeylerden

ك لذ لاق ن مر كذ * ل ي و آ ت ل ه ل ا ق ك لذ ف ي ا ن ل ق ي ذ ل ا و ح ن ب و

Rabbinize itaatten,Sizi kurtaracak şey den Allahın gazabından
öfkesinden alıkoyacak şeyden sizi oyaladı Bizim bu hususta söyledigimiz
şeyi Tevil ehli şöyle dedi

ل ا ق (ر ب ا ق م لَأ مُؤَزُّ حَىَّ رُثَاكَّتَلَأ مُكَاهَلَأ) ة د ا ت ق ن ع م د ي ع س ا ن ث : ل ا ق م د ن ي د ا ن ث : ل ا ق م س ر ب ا ن ث ح
، ن ل ا ف ي ب ن م د ع ا ن ح ن و ، ن ل ا ف ي ب ن م م ر ك ا ن ح ن : ن و ل و ق د ي ل و ن ا ك

Katâde diyorki Biz, filan oğullarından daha fazlayız. Onlar da falanlardan daha fazla." diyerek birbirlerine karşı övünürleRR

حتى كذا لولا ما الله ،م هو خآ لى (yavaş yavaş yaklaşıyorlar) **نوطقاستي** موي ل ك م هو .م هذ ك روي بقلال ها ن م اور اص

Onlar her gün sonlarına yani ecellerine yavaş yavaş yaklaşıyorlar Onlarçoklukla övünmeye devam edecekler.Hatta onlar kabir ehli oluncaya kadar

مركأ ن حذ :لواق (رُثَاكِنَّا مُكَاهِلًا) ة داتق ن ع م مع م ن ع روث ن با انذ :لاق ،لى علا ا دب ع ن با **انذح** .لا اض لوتام حتى كذا ل م هاهلا ،ن لاف ني بن م مركأ ن لاف ونبو ،ن لاف ني بن م .لاملاب رثاكتلا هانعم نأ لى ع ل دي ملاك م لسو هيدع الله لى ص ي نلا ن ع يورؤ .**ك لذ ب ر خلا ركذ ***

Katade diyor ki: "Insanlara "Biz, filan oğullarından daha fazlayız.Onlar da falanlardan daha fazla." diyerek birbirlerine karşı övünürler. Bu durum onları oyaladı dalalet üzere ölünceye kadar alıkoydu.

ن ب الله دب ع ن ب فر ط م ن ع ،ة داتق ن ع ،بى لوتسدلا ماشه ن ع ،ع يكو انذ :لاق ،م بركوبأ **انذح** حتى رُثَاكِنَّا مُكَاهِلًا (نر قدي وهو ، م لسو هيدع الله لى ص ي نلا لى لى هى تنأ ه نأ هيبأ ن ع م ر خ ش ل ا **تسبلا و** ، (tükettin) **ت ي ن ف أ ف ت ل ك أ م ل ل ا م ن م ك ل س ي ل ، م د آ ن ب ا** :لاق (ر ب ا ق م ل ا م و ز) . (tasadduk edip, önceden gönderdiğin) **ت ي ض م أ ف ت ق د ص ت و أ ، (eskittin) ت ي ل ب أ ف**

Peygamber efendimize kadar gelen rivayet : O Ayeti okuyor

Ademoğlu senin için başka mal yoktur Ancak şu vardır yeyip tükettiğin giyip eskittiğin, veya tasadduk edipte önceden gönderdiğin başka

،ني انبلا ت باث ن ع ،ة ملس ن ب دامح انذ :لاق ،م د آ انذ :لاق ،ني لاقسعا ف ل خ ن ب دمحم **انذح** :نر قلا ن م ت يدحلا انذ نأ كور ن انذ :لاق ،م بعك ن ب ت ي نأ ن ع ،ك لام ن ب س نأ ن ع **Biz bu hadisi Kur'anda görüyoruz**

م ث ،ب ل ر ت ل ا ل ا م د آ ن ب ا فوج ل ا م ي ل ا و م ا ث ل ا ث ا ي د ا و ن ي م ت ل ،لام ن م ن ي د ا و م د آ ن ب ل ا ن أ و ل " الله لى ص ه ل و ق و .ا هو خآ لى (رُثَاكِنَّا مُكَاهِلًا) :ق و س ل ا ه ذ ه ت ل و ن تى ح " ب ا ت ن م لى ع الله ب و ت ي

مَدَّ نِيَا (yukarıdaki bu hadisi kastediyor) اذْكُ اذْكُ لِاِكْلَامِن مَكْلَسِيْل "مَكْهَلًا" هَتَعْرِقِبِ قَعْبِ مَلَسُو هِيْلَع

، (تَبَيَّنَتْ لَكَ اَمَّا لَ اِلَامِن مَكْلَسِيْل

Şayet Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olacak olsa, bir üçüncüsünü isteR

Âdemoğlunun karnını doyurmaz (gözünü) ancak toprak doyurur. Ançak AllahT dilediğinin Tevbesini kabul eder." Sonra bu süre indi, ininceye kadar Kur'andan olduğunu zannederdik

ل. اَمَّا : رُثَاكِنَّا مَكْهَلًا : هَدِنَعُ لَذِي نَعْمَ نَأْمِيْنِي

اَذْه فِي وَ ءَاهِيْفِ مُمْتَفِدْفِ رَبَاَقْمَلَا لِيْ (vardınız) مَقْصَرِ تِيْ : نِيْعِيْ (رَبَاَقْمَلَا مُمْوَزُ تِيْ) : هَلُوْقُو
مَهَاهَلًا نِيْذَلَا مَوْقَلَا ءَلَاؤُهُ نَعْمَرْخَا ، وُكُّ لِيْ اَعْتَدَ اللّٰهُ نَلْأ مَرْقَلَا بَاذْعَبِ لَوْقَلَا تَحْصَلِيْ عِلْيَلِيْد
(korkutmak, tehdit etmek) . اَدْنَهْتُو مَهَلَا هِنْمَ اَلدِيْعُو رُوْبَقَلَا اَوْرُلْ مَهْ اَذِيْ نَوْقَلِيْ اَم نَوْمَلْعِيْسَ مَهْنَأ مَرْثَاكِنَّا

Terceme: "Yani; Kabirlere varıp defnolunduğunuzda." Bu ayet kabir azabının sahih olduğu hükmüne delildir. çünkü (zikri yüce olan) Allah; malların kendilerini oyaladığı bu kavim hakkında şöyle haber verdi: (Not: taberi 3. ayetteki seyalemune ayetini de göz önünde bulundurarak değerlendirme yapıyor.) onlar, kabirlere girdikleri vakitte, Allah tarafından onlara yapılan tehditleri bilecekler (anlayacaklar).

ل. يُوَاتِلُ لَهَا لِقَاكَ لَذِيْ اِنْدَقِ يْذَلَا وَحَنِيُو

نَع ، جَاَجَّحَ نَع ، سَيِّقَ نَع ، ءِيْطَ نَع بَا اِنْدُ : لِقَا ، مَبْرُكُ وَبَأ اِنْدُح : كَلْذَلِقَا نَع مَرْكُ *
، لَاهَنْمِلَا

Bu konuda tevil ehli şöyle diyor ki : Hz Ali bizim Kabir azabı ile şüphelerimiz vardı

... (رُثَاكِنَّا مُمْكْهَلًا) : ءِيْلَا هَذِهِ تَلُوْذِيْ ح مَرْقَلَا بَاذْعِ فِي كَشُّذْ اِنْدُ : لِقَا ، لِيْ ع نَع مَرْرِ نَع
مَرْقَلَا بَاذْعِ فِي (نَوْمَلْعَدَ قَوْسَ لَاكُ) : لِيْ ا

Hız Ali Bu rivayette de kabir azabı hakkında indi diyor.

مَرْرِ نَع ، لَاهَنْمَلَا نَع ، لِيْ يَلِيْ اِنْبَا نَع ، ءَسَبَبْنَع نَع ، مَلَسِ نَبْ مُمْاَكُ اِنْدُ : لِقَا مَدِيْمَحَ نَبَا اِنْدُح
مَرْقَلَا بَاذْعِ فِي (رُثَاكِنَّا مُمْكْهَلًا) تَلُوْذِ : لِقَا ، لِيْ ع نَع

Hız Ali Bu rivayette de kabir azabı hakkında indi diyor.

مت بائن ع ، نانس بي أ ن ع ، نل هم انث : لاق مديمحن با ه بانثحام ك لذ في كاحضلا ن ع **يورو**
نومنؤملا : لاق (نوملعت قوس لاگ مئ) رافكلا : لاق (نوملعت قوس لاگ) كاحضلا ن ع
اهل قينا كك لذكو

Dahkaktan rivayete göre tekrarlanan ilk ayeti Kafirler bilecekler sonraki tekrarı ise müminler bilecek diye açıklama getirdi

مكيهلي ن أ ، لولعفت ن أ عي بني انكه ام : نو ك لي اعدت لوقيد (بن قيا م لع نوملعت و لاگ) : **ه لوقو**
دعب ن مة مايقلا موي مكدعاب الله ن أ ، مانقيد املع سانلا اهيا نوملعت و ل ، سانلا اهيا رثاكتلا
(**yerine**) **عاهنتلاو** ، هتدابع لي ا متعواسلو ، مكو الله عا ط ن ع رثاكتلا م كاهلا ام مركوبق ن م م كنامم
، يهنو هرما لي ل (**getirmeye**)

Keşke siz kesin kez bilseydiniz Allahu Teala Ey insanlar yapmanız gerekmez çokluğun sizi alıkoyması gerekmez Şayet siz yakın bir bilgiyle bilseydiniz

هتبو قع ن م مكسفا لي لع ا قافشا ايندلا ض فرو
ل بوأتلا ل هأ لاق ك لذ في انلق يذلا وحنبو
ك لذ لاق ن م ركذ *

Dünyayı terk etmeyi Allah'ın cezalandırmasından nefislerini hakkında endişeye kapılarak, dünyayı terk edeceksiniz, Tevil ehli dedi

ث دحذ انك (بن قيا م لع نوملعت و لاگ) ة داتق ن ع مديعس انث : لاق مديو ي انث : لاق م شرب **انثح**
توملا مدعب هتدابع الله ن أ م لعين ن أ : بن قيا م لع ن أ

Katâde den bir rivayet Biz konuşuyorduk Bu ayeti Allahın ölümünden sonra dirilteceğini bilmektir

(م ي ج ل ا ن و ر ا) : ر اصملا ا ع ر ق ه ت ر ق ف ؛ ك لذ ة ع ر ق في ع ر ق ل ا م ف ل ت خ ا (م ي ج ل ا ن و ر ا) : ه لوقو
(ن و ر ا) ن م ع ا ت ل ا ح ت ف ب

Siz muhakkak cehennemi göreceksiniz Kıraat âlimleri derler ki Bu âyette ihtilaf ettiler Mısır Karileri şu şekilde okudular letara vunnel cehiyim diye (ta nın fethası) ile

ةينانثلا نم امهحتفو ،لى ولأا نم عاتلا مضبئاسكلاك لذر قو ،مامهيدكش فوحلا في
مهيدعة جحلا ع مجلا مامهيدكامهيف حثفلاك لذ في اندنع بلوصلاو

Kisai ise Te yi damme ile okumuş ikinci harfi de fetha ile okumuş Bize göre doğru olan bu hususta iki harften de te ve ra da fetha ile okunmasıdır Bu konuda hüccet olanların icması ile

انايء اهنوبرل مٲ ،ةمايقلا موي م نهج نونكرث ملا اهيا نوبرل :ملاكلا ليواتف ،م لكلك لذ ناك اذاو
اهنع نوبيعتلا

Kelam ehlinin açıklaması şudur Ey müşrikler kıyamet günü açıkca cehennemini siz gözünüzle göreceksiniz Ondanda (Cehennemden) gizlenemeyeceksiniz

سابع نبا نع ،هيبأ نع ،بيأ نيٲ :لاق ،ميء نيٲ :لاق ،بيأ نيٲ :لاق مدعس نب دمحم نيٲ دح
لكسرلا لها :بيعي (بن قيلأ بن ع اهنوبرل مٲ) :هلوق

İbn Abbas Şirk ehli için açıkca göreceksiniz âyetini tekrarladı.

يذلا ميعنلا نع ل جو زء الله مكنلأسيد مٲ :لوقيد (ميعنلا نع ديئموي ن لأستل مٲ) :هلوق
هب م تلمع اذامو ،هو متبصأ ميفو ،هليل م تلمع نيا نم ،هيف م تلمع اذام :ايندلا في هيف م تلمع
Muhakkak ki o gün kıyamet gününde dünyada içinde bulunduğunuz nimetlerden sorgulanacaksınız hesaba çekileceksiniz O nimetlerin içerisinde ne yaptığınızdan , Ona nereden ulaştığınızdan, Onu nasıl elde ettiğinizden Onunla nasıl davrandığınızdan hesaba çekileceksiniz.

ةحصللاو ن ملأا وه :مهضعب لاقف ؟وه ام ميعنلا لك لذ في ليواتلا لها فلتخاو
:لك لذ لاقن مركز *

Naim kelimesinin ne anlama geldiğinden bir kısım tefsirciler ihtilaf ettiler.Bir kısmı O nimet sağlık emniyet güven içinde olmak dedi.

نبا نع ،بيءشلا نع ،لييل بيأ نبا نع ،ناميلس نب دمحم انٲ .لاق ،بوقعي نب دابع بيٲ دح
ةحصللاو ن ملأا :لاق (ميعنلا نع ديئموي ن لأستل مٲ) :هلوق في دوعسم

بيئدح.هلمثم ،الله دبعب نع ،بي عشلا نع ،لمبيل بيأ ن با نع ،صفح انث :لاق ،ببوك وبأ انثدح
،بي دنكلا دبعبس ن دبلي ع

Abbad İbn Yakup M İbn Yakup Delili İbn Mesuttan emniyet ve sıhhat rivayeti gelmiş Ebû Kureyp Hafsdan Ebi LeyladanŞihabtan Abdullahtan
Bu rivayette de benzeri zikredilmiş

ن ملأ :لاق (مبيعللا ن ع دبئموي ن لئسئد مئ)دهاجم نع ،مشيل نع ،ن اورم ن دبمحم انث :لاق
ةحصلاو

Said ibn Kindi M ibn Mervan leysden Mücahid demiş ki Emniyet ve sıhhat demişler.

ن ع دبئموي ن لئسئد)ه لوق في بي غلب :لاق ،ن ايفس انث :لاق .مصاع وبأ انث :لاق بر اشب ن با انثدح
ةحصلاو ن ملأ :لاق (مبيعللا

Süfyan dan gelen emniyet ve sıhhat.

:لاق ،الله دبعب ن دب زفوعلا دبعب نع ،شايب ن دب ليعامسا نع ،نل هم انث :لاق ،دبمحم ن با انثدح
ةحصلاو ن ملأ :ةمايقلا موي هنع لوئسملا مبيعللا :لوقدي بي عشلا تعمس

Şaybi diyorki nimet kıyamet gününde hesaba çekilecek emniyet ve sıhhattir.

.هلمثم ،دوعسم ن با نع ،بي عشلا رماع نع ،لمبيل بيأ ن با نع ،ت انزل لا دلاخ نع ،نل هم انث :لاق
ةحصلاو ن ملأ :لاق (مبيعللا ن ع دبئموي ن لئسئد مئ)ن ايفس نع ،نل هم انث :لاق

Bunlarda emniyet ve sıhhat zikretmişti

ن م مهلا ب هو امم مهيلع هب الله مهنأ امع دبئموي ن لئسئد مئ :لك لذ بي عم لب :نورخأ لاقو
ن دبلا ةحصو صربلاو عمسلا

Diyerleri de Bilakis mana şudur İnsanlara o gün sorulacak Allah Tealanın
nimet olarak verdiği şeylerden işitme görme ve beden sağlığı.

.لك لذ لاق ن م ركذ *

مَّمْدُ): ه لوق في ، سابع ن با ن ع ، لي ع ن ع ، عيواعم ني ث : لاق ، ح لاص و ب أ انث : لاق ، لي ع ني ث دح
براصبلا او ع مسلأ او ن ادبلا ة حص : ميعنلا : لاق (ميعنلا ن ع نيمؤين ن لئسئلا
İbn Abbas diyor ki nimetten kasıt bedenlerin sıhhat. işitme Duyusu ve
görme duyusu

صربلاو ع مئلا ن ا): ه لوق وهو ، مهنمك لذ م لعأ وهو ، هاولمعتسا ميف دابعلا الله لأسيد : لاق
(لاوئسمه هئع ناگك لولأ ل ك دلوؤ ملو).

Allahü teala kullarına soracak bedenini sıhhatini kulağı gözü nerede
kullandığını soracaktır En iyi kendisi bildiği halde yinede soracak. Bunun
delilide şudur Muhakkak ki göz kulak kalp bunların hepsi
mesuldur, kendilerinin vakıf oldukları şeyler hakkında sorumludur

في لوقيد ناك : لاق ن سحلا ن ع ، كاشن برمع انر خأ : لاق ، ئهور قلا سيوم ن ب ليعامسا ني ث دح
ن دبلا ة حصو صربلاو ع مسلأ : لاق (ميعنلا ن ع نيمؤين ن لئسئلا مَّمْدُ): ه لوق

Hasan şöyle diyor işitmek görmek ve bedeni sıhhatli

ةيفاعلا وه : نور خأ لاقو

ك لذ لاق ن م ركذ *

مَّمْدُ) رفعج بيأ ن ع ، ف يوط ن ب دعس ن ع ، جلد ن ب حوز انث : لاق ، بوقعيد ن ب دابع ني ث دح
ةيفاعلا : لاق (ميعنلا ن ع نيمؤين ن لئسئلا

Üçüncü görüş O afiyettir dediler. Bunlardan afiyet dediler.

ههبرث ي و ا ، ن اسئلإ ه معطي ام ضعب : ك لذ بي ع ل ب : نور خأ لاقو

ك لذ لاق ن م ركذ *

Dördüncüsü görüş Bununla kastedilen insan yedikleri ve içtikleridir
demişler.

ديعست يئ : لاق ، ق يت ن ب م ركب ن ع ، ن ايفس انث : لاق ، ن محو لا دبعا انث لاق بر اشب ن با انث دح
هئع نولئسئلا يذلا ميعنلا اذه : لاقو ، ههبرث ف ، ل س ع ههبرث ب بيأ م ربج ن ب

Bükeyr b atik ben Said bin Cübeyr gördüm bal şerbeti yapmıştı onu
içiyordu İşte Naim budur sizin sorguya çekileceğiniz nimet budur

رامم ن ع ،قملمس نب دامح انذ :لاق ،لاب نب نسحلا انذ :لاق ،لي مولا ل هس نب لي ع ني ثح
وبأ ملسو ميلع الله لي صي نذلا اناأ :لوقيد الله دبعب نب رباح تعمس :لاق رامع بي أن ب (1)
،عام مهانيقسو ،ابط مهانمعطأف ،امهنع الله صير رمو ركب

Ammar diyor ki ben Cabir ibn Abdillahtan işittim Hz Peygamber Hz Ebu
Bekir ve Ömer bize geldi Biz onları yaş hurma ile doyurdu su ikram ettik

. "هُنَّ نَوَ لَأَسْدُ يَذِلًا مِيعِنًا نَمِ اذَهَ" :ملسو ميلع الله لي ص الله لوسو لاقف

Rasûlüllah sas bunlar sorgulanacağınız nimetlerdendir

بي أن ب رامع ن ع ،قملمس نب دامح انذ :لاق ،نوراه نب دبذير انذ :لاق ،يوكلا نب رباح انذح
.فوحذ ركذف ،ملسو ميلع الله لي صي نذلا اناأ :لوقيد الله دبعب نب رباح تعمس :لاق رامع

Ammar bin Ammar diyor ki ben Cabir ibn Abdillah tan işittim Rasûlüllah
bize geldi diyerek yukarıdaki ayeti zikrediyor

بي أن ع ،ناسيك نب دبذير ن ع ،مساقلا نب دبيلولا انذ :لاق ،بي اذصلا لي ع نب نسحلا ني ثح
لي صي نذلا عاج ذإ ،ناسلاج امهنع الله صير رمو ركب وبأ امنيب :لاق ،قوره بي أن ع ،فواح
"انها امكسلاجأ ام" :لاقف ،ملسو ميلع الله

Ebû Hureyre'den Ebû Bekr ve Ömer birliktelerdi Peygamber'(sas) çıka
geldi dedi ki Sizi burada oturtan nedir dedi?

نم ل جو متيد لوتأ تي ح لوقلطناف ،"هُرَّغَ نِي جَوْحًا ام قَحْلَابِ نِي تَعَبَ يَذِلَّو" :لاق ،ع جلا لاق
"نُ لَافُ نَيَا" :ملسو ميلع الله لي صي نذلا اهل لاقف ،قل ملا مهتلبقتساف راصنلا

Açlıktır ,Peygamber efendimiz dedik Beni Hakk ile gönderene yemin
ederim ki beni bundan başkası çıkartmadı Oradan ayrıldılar hatta ki
Ensardan biradamın evine ulaştılar Evin hanımı onları karşıladı.

Peygamber E falanca nerede diye sordu

دابعلار رر ام ،ابجوم :لاقف ،متوق ل محي مهبخاص عاجف ،عام انذ ب ذعتسيد ب هذ :تلاقف
لاقف ،قذعب مهبعاجف ق لطناف ،قلخذ بركب متوق قلعف ،مويلا ني رر عي ن م لصفأ عي
"ت يئجأ ت ذك لآ" :ملسو ميلع الله لي صي نذلا

Dedi ki Bize su getirmeye gitti Kuyudan su çekmeye arkadaşları
kırbasını taşıyarak geldi merhaba dedi.Hiçbir kulu ziyaret etmedi Bugün
beni ziyaret edenlerden daha faziletli kullar olmadı. Kırbasını astı

hurma lifiyle, onlar için bir salkım hurma getirdi Peygamber efendimiz dedi ki sen hasat ettin mi diye sordu.

نَأْتِي بِحَا: لَاقِفُ

كَأَيًّا: مَلَسُو هَيْدَ اللَّهِ لِي صَيِّبِي نِزْلًا لَاقِفُ، قَرَفْشَلَا ذَخَا مَثُ، مَكْنِيْعَا لِي عَنُورَا تَخْتَنِي ذِلَا لُونُوكَتَا
مَوَيَّ اذْهَنُ عَنِّي لَأَسْتَلُّ: مَلَسُو هَيْدَ اللَّهِ لِي صَيِّبِي نِزْلًا لَاقِفُ، لَوْلَا كَأَفُ، مَذْمُودِي مَهَلْ حَبْذَفُ، "بَوَلْحَلَاوُ
." مَيِّعَدَلَا نَمِ اذْهَفُ، اذْهَمُ مُنْبَصَا حَتَّى لَوْ عَجِرْتَا مَلَفُ، عَجْ جُلَا مُكْنُو يُدُنُ مِمَّ كَجَوَّ حَا، مَيِّعَلَا

Ben sizin gözünüzle seçmeniz için bu şekilde salkımla getirdim dedi, bıçağı eline aldı Peygamber efendimiz dedi ki Süt veren sağmal hayvanı kesmekten sakın dedi O gün onlar için bir hayvan kesti. Onlar yediler. Peygamber efendimiz dedi ki bunlardan kıyamet gününde hesaba çekileceksiniz bugün sizi açlık evinizden çıkardı ve sizi bu nimetlere ulaşıncaya kadar döndürmedi işte bu naimdir nimettir buyurdu.

كَلَمَلَا مَبْعَنُ عَ، نَمَحُولَا مَبْعَنُ دِنَا مَبِيْشَا اَنْثَا لَاقَا مَرْكَبِيْ اُنْ دِي حَيَا اَنْثَا: لَاقَا، مَبْوَكَ وَبَا اَنْثَا ح
: رَمَعُو رَكْبِيْ لِأَمْ لَسُو هَيْدَ اللَّهِ لِي صَيِّبِي نِزْلًا لَاقَا: لَاقَا، قَرَبْرَهْ يِي اُنْ عَ، مَلَسَا يِي اُنْ عَ مَرْمَعُو نِ دِ
مَهَلْ طَسْبَفُ، مَتَقَيِّدُ حَلْظَا لِي اِمَهَبْ قَلْطَنَا فُ، "يَوَا صَنْلَا نَاهِيَّتَلَا نِي دِمَثِيْهَلَا يِي اُنْ لِي اِمَنْدِ لَوْ قَلِطْنَا"
مَتَيَّقَنْتَا لَاهَفُ: مَلَسُو هَيْدَ اللَّهِ لِي صَيِّبِي نِزْلًا لَاقِفُ، لَوْ لَطْنَا فُ، مَلَخَذَا لِي اِقْلَطْنَا مَثُ، مَطَا سَبْ
: عَامَلَا نَمِ لَوْ سَبْرُو لَوْلَا كَأَفُ، هَمْرُو مَبْطُو نَمِ اَوْرِيَّ حَدَّنَا تَوْرَا: لَاقِفُ "مَبْطُو نَمِ اَنْدَا

Peygamber' sas buyurdu ki Bize yaş hurmasından getirseydi ya dedi benistedim ki yaş hurmasından korugundan ham hurmasından seçersiniz diye böyle getirdim dedi Yediler içtiler.

يَذِلَّا، مَيِّعَدَلَا نَمِ هَدِيْدِي سِي قَدْ يَذِلَاوُ اذْهَ: لَاقَا، مَلَسُو هَيْدَ اللَّهِ لِي صَيِّبِي نِزْلًا لَاقِفُ، قَرَفْشَلَا ذَخَا مَثُ، مَكْنِيْعَا لِي عَنُورَا تَخْتَنِي ذِلَا لُونُوكَتَا
." رُو اِبْلَا عَامَلَا هَيْدَعُ، رُو اِبْلَا بَطْرُ لَوُ، رُو اِبْلَا لُظَلَا اذْهَ، مَيِّعَلَا مَوَيَّ هُنْدَعُ نَوُ لُوُسْمَا هَيْفُ مَثُنَا

Rasûlüllah sas yemek ve içme işini bitirdikten sonra nefsim kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki bunlar nimetlerdendir. Kıyamet gününde sorgulanacaksınız nimetlerdendir. Bu soğuk gölge, soğuk taze yaş hurma soğuk su

دبع انڈ: لاق، ن اميش انڈ: لاق، سايا بي أن ب مدآ انڈ: لاق، يفورملا رامسم ن ب ح لاص بي نثدح
هيدع الله لى ص الله لوسو ن ع، قو يه بي أن ع، ن محولا دببع ن بة ملس بي أن ع، رمع ن ب ك لملا
". "قو ا ب ءامو، قو ا ب ب طو، قو ا ب ل ظ": هثيدح في لاق ه نأ لا، هو حن ب ملسو

bu rivayette de Peygamber efendimiz benzer bir rivayette bulunmuş
ancak

hadîsinde şu farklılık var idi Soğuk gölge , soğuk yaş hurma, ve soğuk su
(Marife, ل اleyhi هيدع ve alele ل ا çıkarmış

وبأ انڈ: لاق، ة تابذ ن ب جهش ح ن ع، ن اميلس ن ب دببعس انڈ: لاق بزنا لا سى يع ن ب لى ع انثدح
هيدع الله لى ص بي نلا رم: لاق، ملسو هيدع الله لى ص الله لوسو لى وم، بيسع بي أن ع قري ص ب
قذعب عاجف، "لمتر ب انم عطا": طئا حلا ب حاصل لاقف براصلأا ضعبا اطئا ح ل خد تي ح ملسو
لاقف، بسرف قو ا ب عامب اعد م ث، ه با حصأو ملسو هيدع الله لى ص الله لوسو ل ك أف، هعضوف
، "ة مابقلا موي اذه ن ع ن ل أسدلا"

Peygamber efendimiz sas bir yere uğradı taki Ensardan birinin
bahçesine girdi ve sahibine dedi ki Bize hurma koruklarından ikram et
dedi O kişi bir 36salkım getirdi onların önüne koydu Peygamber
efendimiz ve Ashabı ondan yedi sonra soguk su istedi ve onuda içti

Sonra dedi ki Kiyâmet gününde bunlardan sorguya çekileceksiniz
نولوئسمل انإ، الله لوسو اي: لاق م ث سربلا رثانذ تي ح ضر لأ ه ب بهز ف، قذعبا رمع ذخأ ف
". "رقلو ر حلا ن م هيف ل خدي ر ج و أ، ء عو ج ا ه ب د س ي ق م ر ك ن م لا، م ع ن": لاق؟ اذه ن ع

Hz Ömer hurma salkımını aldı ve onu yere vurdu Hatta ham hurmalar
yere saçıldı Peygamber efendimize dediki bundan da sorumlumuyuz
dedi Peygamber efendimiz evet ancak açlığa engel olan bir parça
ekmekten sorumlu değilsiniz ve sıcak ve soğuktan korunmak için girilen
evden sorumlu
değilsiniz

، قري ص ب وبأ بي نثدح: لاق، ة تابذ ن ب جهش ح ن ع، ة يقب انڈ: لاق، تي وكسلا ورمع ن ب دببعس بي نثدح
هيدع الله لى ص بي نلا بي رم: لاق، ملسو هيدع الله لى ص الله لوسو لى وم بيسع بي أن ع
رمعو ركب وبأ هعمو مت جو خو بي اعدف، ملسو

ل كَأَفْ، هَيْدِي مِنْ بَعْضِ ضِيُوفٍ، هَذَا قَدْ سُرِبَ تِيْ أَفْ رِاصِلًا ضِعْبًا طَائِحًا لِحَدْفٍ، أَمَهَذَا اللَّهُ صَرِيحًا
رَمَعًا لِقَفْ، "مَيْقِلًا مَوِيَّةً أَدَهَ نَعْنَى لَأَسْتَدًا": لِقَاقِ مَثْ، بَسْرَفٍ، دِرَابِ أَمْبِ أَعْدَمِ مَثْ، هَبْ بِأَحْصَاؤِ وَه
؟ مَيْقِلًا مَوِيَّةً أَدَهَ نَعْنَى

Ebi Useyb diyor :Peygamber efendimiz sas buyurdu ki Bana uğradı beni çağırdı Ebu Bekir ve Ömer de vardı bende çıktım onlarla birlikte Ensardan birinin bahçesine girdik koruk hurmadan bir salkım getirildi Önüne konuldu O ve Ashabı ondan yediler soğuk su istedi ve ondan içti. Sonra dedi ki Kıyâmet gününde bunlardan sorguya çekileceksiniz. Ömer dediki kıyamet gününde bunlardan mı hesaba çekileceğiz dedi

لِحُدَيْ رِحْجُ وَأُ، هَتَعَوَجَ أَهْبِ دُسِّ قَمْرِكِ وَأُ، هَتَوَوَعَ أَهْبِ قَفِّ كَقَّةٍ قَوْخٍ: ثَلَاثُ نَمٍ لِأَمْ، مَعَدَّ": لِقَاقِ
". رَقَّلُوا رَحْلًا نَمٍ مَيْفٍ

Rasûlullah Evet dedi ancak üç şey dışında kişinin avretini örten giyeceği açlığını bastıran ekmek parçası, içerisine girip te soğuk ve sıcaktan korunduğu dışında

لِي صَدَّقَ اللَّهُ لَوْ سَوَّلَ كَأُ: لِقَاقِ، قَرِيْبِ بِيْ أُنَعْ، يُّوْرِيْ جَلَانِ عَ، قَيْلَعُ نَبَا أُنْثُ: لِقَاقِ، بِوَقْعِيْ بِنِيْ ثَدْحِ
نَمٍ لَوْ بَسْرَفٍ مَثْ، نَمٍ مَسْمُوحِ بِلْبِ، لِحُدَيْ مَلِ بَرَعَشِ نَزْحِ نَمٍ لَكَأُ هَبْ بِأَحْصَاؤِ نَمٍ سَانُو مَلِسُو هَيْلَعُ اللَّهُ
". مَيْقِلًا مَوِيَّةً نَوَلَّسْتُ يَذَلًا مَيْعِنًا نَمٍ هَلَاكًا أَدَهَ": لِقَاقِ، لَوْدَجِ

Yağlı bir etle sonra kanaldan su içtiler Sonra buyurdu ki efendimiz nimetlerdendir bu kıyamet gününde hesaba çekileceğiniz nimetlerdendir

نَعْ، مَيْلَسُ نَبْدِ لَوْ فَصْنَعِ عَوْرَمَعِ نَبْدِ مَحْمِ أُنْثُ: لِقَاقِ مَدْيُورِيْ أُنْثُ: لِقَاقِ، سَيَوْمِ نَبْدِ هَاجِمِ أُنْثُ حِ
ذِي مَوِيَّةٍ نَعْنَى لَأَسْتَدًا): غَلْبَتِيْ حَاهِلُ قَفِّ (رُثَاكًا مُمْكَهْلًا) تَلُوْزًا أَمَلًا": لِقَاقِ مَدْيُورِيْ نَبْدِ مَحْمِ نَبْدِ مَحْمِ
(مَيْعِنًا نَعْنَى

mahmut bin lebit diyor ki âyet indiğinde onu sonuna kadar okudu

لِي عَانَفُويسُو عَمْتَلَاوُ، عَامَلًا: نَادُو سَلَاوُ وَهْ أَمْنَاوُ، لَأَسْذُ مَيْعِنًا يِّيْ أُنَعْ، اللَّهُ لَوْ سَوَّلَ أِي: لَوْلَاقِ
". نُوكَيْسِكَ لَذَنْ": لِقَاقِ! صَرَا حِدْعَلَاوُ مَانَقْتَلُوْ عَ

Dediler ki Ya Rasûlullah hangi nimetlerden sorguya çekileceği İki siyah şeydir Su ve hurma Onlar elimizde olan su ve hurmadır Bu yük

bizimomuzlarımızı aşar Düşmanlarda hazırdir. Dedi ki bunlar ilerde sizin olacaktır buyurdu

دبء بي نث : لاق بر لوس ن بة بابش انث لاق ، بي ادصلا لي ع ن ب ن سحلاو مهيل يا ن ب بوقعي بي نث دح
: لاق : لوقيد قو بر ه ابا ت عمس : لاق ، فَرَعَن ن ب ك احضلا انث : لاق ، مي اشلا ن زورَ وبأ علا ن ب الله
ل اَقِدْ نَأ مِيعِنَّا ن مِة مَائِقْلًا مَوِي دُبَعْلًا هُنْدَ لَأْسُدِ اَم لَوَأ نَأ : ملسو مهيل الله لي ص الله لوسو
؟ " هوابلا عاملا ن م فرتو ، مك مسج ك ا ح صيد م لأ : ه ا

Kufe'de olan kimse ancak nimetlere ermiş olur Onların en düşük seviyesine yaşıyanı buğday ekmeği yiyor Fırat Nehrinin suyunu içiyor
Gölgedegölgeleniyor işte bunlar nimetlerdendir

الله دبء رمعم وبأ لاق : لاق مدهاجم ن ع ، ثيل انث : لاق ، مِيلَعُ ن با انث : لاق ، بوقعي بي نث دح
عام بسر يو ه ترا نرخل كأي يذلا اشيع مهنوها ن ا ماعان ل ا ة فوكلا ب دح ا حبصا ام : قرخس ن ب
مهيعنلا ن م ك ل نو ، ل ظلا ن م ل ظتسيو ، ترا فلا

Kufe'de olan kimse ancak nimetlere ermiş olur Onların en düşük seviyesine yaşıyanı buğday ekmeği yiyor Fırat Nehrinin suyunu içiyor
Gölgede gölgeleniyor işte bunlar nimetlerdendir

ثوا حلا ن ب ن محولا دبء ن ع ، شايء ن ب ل يعامسا ن ع ، نلهم انث : لاق مديمح ن با انث دح
مَوِي هُنْدَ لَوْنُسْمَلًا مِيعِنَّا : لاق ملسو مهيل الله لي ص ي نلا ن ع ، ني انبلا ت با ن ع ، مي يملا
" ه ي لَوِي بُو ثُو ، ه يورِي عَامُو ، ه يوقْدُ هُنْرُ ك : ة مَائِقْلًا

Peygamber buyurdu ki Kiyâmet gününde hesaba çekileceğiniz seni kuvvetlendiren nimetler ekme parçası susuzluğunu gideren ve seni örten giyecektir

ضعبت عمس : لاق بر اشب ن ب الله دبء ن ب سرب ن ع ، شايء ن ب ل يعامسا ن ع ، نلهم انث : لاق
عاملاو ه ترا نرخل : ة مَائِقْلًا مَوِي هُنْدَ لَوْنُسْمَلًا مِيعِنَّا : لوقيد ة مامأ ابا ت عمس : لوقيد ن مي ل ها
ب ذعلا

Bazı Yemenliler şöyle diyor Kiyâmet gününde hesaba çekilecek nimetler Buğday ekmeği ve tatlı sudur

تَمْرٌ ب مِرْبُج ن ب دبءس تي ا : لاق ، يو ماعلا قيتع ن ب مركب ن ع ، نايفس ن ع ، نلهم انث : لاق
(مهيعنلا ن ع دبءموي ن لَأْسُدًا م م) ة مَائِقْلًا مَوِي هُنْدَ لَأْسُدِ اَم لَوَأ نَأ : لاقف ، ل سء

Said bin Cübeyr'e bal şerbeti getirildi ve dedi ki Dikkat edin Bu Kiyâmet gününde sorguya çekileceğiniz âyetlerde nedir diyor ve ayeti okuyor

تِي أَمْنَا مَرِبُجُنْ بَدِيعَسْنِ عَ، قَبِيْتَعْنِ بَدِ مَرِكْبِنِ عَ، نَامِيفَسْنِ عَ، عَيْكُوْ اَمْنُ: لِقَاقِ، مَبْرُكُوْ بَأْ اَمْنُ دَح
هِنَعْنُو لَأَسْتَدُّ يَذَلَا مَبِعْذَلَا نَمِ اَذْه: لِقَاقِفِ، مَلْسَعْتَمَبْرُ بَدِ
عَيْسِي نَمِ اَمِنْدَلَا فِ نِ اَسْنَلَا هَدَّتْ لَامَلْ كَلْ كَلْ ذ: نَوْرُ خَا لِقَاقُو
لِكَلْ لِقَاقِنِ مَرَكْ *

.Said bin Cübeyr'e bal şerbeti getirildi ve dedi ki Kiyâmet gününde hesaba çekilecek nimetlerdendir ve Diyerleride demişler ki Bu nimetler insanın dünya hayatında lezzetlendiği tat aldığı herşeydir diyor

اَمْنُ: لِقَاقِ، شَوَاحِلَا بِنِ ثَدْحُو: سَيْيَعِ اَمْنُ: لِقَاقِ، مَصَاعِ وَبَأْ اَمْنُ: لِقَاقِ عَوْرَمَعْنِ بَدِ مَحْمِ بِنِ ثَدْحِ
نَنْ لَأَسْتَدُّ مَمُّ:)اللَّهُ لَوْ قِ فِي مَدْهَاجِمِ نَعِ، حَاجِجْ بِيْ أُنْ بَا نَعِ اَعِيْمَجِ، عَاقُوْ اَمْنُ: لِقَاقِ، نَسْحَلَا
اَمِنْدَلَا قَدَّلَا نَمِ عَيْسِي لَمِ كَنْ عَ: لِقَاقِ (مَبِعْذَلَا نَعِ ذِيْمُوِيْ
Mücahid te dünya lezzetlerin hepsi demişti

نَا (مَبِعْذَلَا نَعِ ذِيْمُوِيْ نَنْ لَأَسْتَدُّ مَمُّ) :هَلُوْقِ، عَدَاتِقْنِ عَ مَدِيْعَسْ اَمْنُ: لِقَاقِ مَدْنِيْ اَمْنُ: لِقَاقِ مَسْرُ بَدِ اَمْنُ دَح
هَقْوِ هَمَعْذِنِ مَ عَدُوْتَسَا مَعْدِ بَعْلِ كَلْ نَاسِ لِ جَوْرَ عَ اللّٰهُ

Katâde de Allah Azze ve Celle Her kuluna soracak olandır . Nimetlerden vehakkından kendisine emanet verdiği her kulundan sorgulayacak olandır

(مَبِعْذَلَا نَعِ ذِيْمُوِيْ نَنْ لَأَسْتَدُّ مَمُّ) :عَدَاتِقْنِ عَ عَرْمَعْمِ نَعِ عَرُوْثِنِ بَا اَمْنُ: لِقَاقِ، مَلِيْ عِلَا مَدْبَعْنِ بَا اَمْنُ دَح
هَمِيْلَعِ مَعْنَا مَمِيْفَا مَعْذِيْ ذَلْ كَلْ نَاسِ هَرَكْ لِيْ اَعْتَدَ اللّٰهُ نَا: لِقَاقِ

Yüce Allah Her nimet sahibine verdiği nimetlerden soru soracak olandır sorgulanacaktır

ة لَأَسْمَلَا هَيْفَ نَنْ هَلَاخَا مَو، مَدَا نَبَا نَنْ هِنَعِ لَأَسِيْ لَا ثَلَاث: نِ لَوَقِيْ عَدَاتِقُو نَسْحَلَا نَا وَ
هَلْظِيْتِ بِيُو، هَبْلِصَا هَبْدَشِيْ قَمْرُ كُو، هَتَلُوْسَا هَبْدِيُو لَوِيْ قَوْسُك: اللّٰهُ عَاشَا مَلَا بَا سَحَلَاو

Katâde ve arkadaşları demişler ki üç şey vardır Bunların dışındakiler sorgulanacak ve hesaba çekilecekler. Allah'ın dilemesi müstesna Avret yerini örten örtü, Açlığını giderecek kadar ekmek parçası ve gölgelenecek bir ev

م لو ،ميعنلا ن ع موقلا علاؤ ه لئاس هنا مرخأ الله ن إ : لائق ن أ : ك لذ في لوقلا ن م باوصلاو ،عيمجلا ن ع ك لذ في مرخلا ب م ع ل ب ، ع ن نود ميعنلا ن م ع ن ع مهلائاس هنا هر خ في ص صخي .ض عب نود ض عب ن ع لا ،ميعنلا عيمج ن ع ل ا ق ا م ك مهلائاس وهف م ك ه ل ا ق و س م ر س ف ت ر خ آ

Dogru olan görüş şudur diyor Allah Teala haber veriyor Bu kavmi hesaba çekecek olandır. Allah Tealanın bu haberi Tahsis.edilemez Bir nimeti bırakıp diyer nimetle hesaba çekilerek tahsis yapılmaz diyor Allahu Teala bütün nimetlerden hesaba çekecek olandır Allahu Tealanın Haberi Geneldir

TEKASUR SÛRESİ

Tekasür sûresi sekiz âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle.

1 - 2 Âyetler: "Çoklukla övünmek, sizi, kabirlere varıncaya kadar meşgul etti."

Mal ve evladınızın çokluğuyla övünmeniz, ölüp kabire gitmenize kadar sizi meşgul etti.

Katade diyor ki: "İnsanlara "Biz, filan oğullarından daha fazlayız. Onlar da falanlardan daha fazla." diyerek birbirlerine karşı övünürler ve tatmin olmaya çalışırlar bu da onları meşgul eder. Öyle ki ölüp kabirlerine sapıklar olarak giderler.

Abdullah b. Şihhîr diyor ki:

"Ben **Resûlüllah'a (s.a.v)** gittim. O, okuyordu. Şöyle buyurdu: "Âdemoğlu malım, malım der durur. Ey Âdemoğlu, sana malından yeyip bitirdiğin veya giyip eskittiğin yahut sadaka verip ileriye gönderdiğinden başka ne vardır?" Müslim, K.ez-Zühd, bab: 3, Hadis no: 2958 / Tirmizi, K.ez-Zühd, bab: 31, Hadis no: 2343

Enes, Übey b. Ka'b'ın şöyle dediğini rivâyet ediyor:

"Biz Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olacak olsa, bir **üçüncüsünü** ister. Âdemoğlunun karnını (gözünü) ancak toprak doyurur. Allah, tevbe edenin tevbsini kabul eder." hadisini sûresi ininceye kadar Kur'andan olduğunu zannederdik. Buhari, K.er-Rikak, bab: 10 / Müslim, K.ez-Zek5t, bab: 116, Hadis no: 1048

Âyette geçen ve "Kabirlere varma" diye tercüme edilen ifadesinden maksat, ölüp kabirlere defnedilmektedir.

3 Ayet: "Hayır yakında bileceksiniz."

Hayır, çoğalmanız sizi meşgul etmemelidir. Kabirlere vardığınızda dünyada iken mallarınızın çokluğuyla meşgul olup Allah'a itaat etmemenizin akıbetini göreceksiniz.

Taberi bu **âyet-i kerime**'nin kabir azabının var olduğunu söyleyen görüşün doğru olduğunu ortaya koyduğunu söylemekte ve bu hususta Zir b. Hubeyş'in **Hazret-i Ali**'den şunu naklettiğini rivâyet etmektedir. Zir b. Hubeyş diyor ki:

"Ali (radiyallahü anh) dedi ki: "Çoklukla övünmek sizi kabirlere varıncaya kadar meşgul etti." âyetleri ininceye kadar kabir azabının varlığından şüphe etmeye devam ediyorduk." Tirmizi, K. Tefsir el-Kur'an, Sûre;: 100, bab: 2, Hadis no: 3355

4. ayet; "Yine hayır ilerde bileceksiniz."

Bu âyetin, bir önceki âyetin tekrarı olarak zikredilmesi, tehdidin şiddetini göstermek içindir. Araplar, bir korkulma ve tehdidin dehşetini göstermek istediklerinde onu tekrar ederler.

Dehhak bundan önceki âyetin, kâfirleri bu âyetin ise mü'minleri uyardığını söylemiştir. Buna göre bundan önceki âyet "Hayır, yakında bileceksiniz ey kâfirler." Bu âyet ise "Hayır ilerde bileceksiniz ey mü'minler." manasmdadır.

5-6 Âyetler; "Hayır, eğer kesinlikle bilmiş olsaydınız (böyle olmazdınız) cehennemi mutlaka göreceksiniz." 7. Ayet; "Sonra cehennemi gözünüzle bizzat göreceksiniz."

Hayır, hayır ey insanlar, mal ve evlatlarınızın çokluğu sizi meşgul etmemeli. Sizler, kıyamet gününde tekrar dirileceğinizi kesin bir bilgi ile bilmiş olsanız mal ve evlatlarınızın çoğalması, sizi Allah'a itaatten alıkoymaz. Bilakis ona ibadete koşar, emirlerine boyun eğerseniz, kendinize acıyarak dünyaya meyletmezsiniz.

Ey müşrikler, kıyamette mutlaka cehennemi göreceksiniz. Onu bizzat gözünüzle göreceksiniz.

8. ayet; "Sonra o gün, verilen her nimetten sorguya çekileceksiniz."

Sonra kıyamet gününde, dünyada iken size verilen nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz. Onları nereden kazandığınızdan, onlardan nasıl istifade ettiğinizden ve onları nereye harcadığınızdan sorguya çekileceksiniz.

Müfessirler bu âyette kendisinden âhirette hesap verileceği beyan edilen nimetlerin hangi nimetler olduğu hakkında çeşitli görüşler zikretmişlerdir.

Abdullah b. Mes'ud, Şa'bi, Mücahid ve Süfyan es-Sevri'ye göre burada hesap verileceği beyan edilen nimetten maksat, emniyet ve sağlık nimetleridir.

Abdullah b. Abbas ve Hasan-ı Basri'ye göre hesap verileceği beyan edilen nimetten maksat, göz kulak ve vücut sağlığı nimetleridir. Allah kula, kendisi daha iyi bildiği halde onları nerede kullandığını soracaktır.

Mücahid ve Katade'den nakledilen başka bir görüşe göre âhirette kendisinden hesap sorulacak olan nimet, insanın dünyada iken zevk aldığı bütün nimetlerdir.

Diğer bir kısım âlimler, âhirette kendisinden hesap verilecek olan nimetlerin bir kısım yiyecek ve içecekler olduğunu söylemişler ve bunların da neler olduklarını farklı şekillerde izah etmişlerdir.

Bükeyr b. Atik diyor ki: "Ben **Said b. Cübeyr**'e (r.a) bal şerbeti getirildiğini gördüm. O, onu içti ve "Kendisinden sorulacağınız nimet işte budur." dedi.

Cabir b. Abdullah (r.a) diyor ki:

"Ben **Resûlüllah'a** (s.a.v) ve Ebubekir'e yaş hurma ve su getirdim. Onlar hurmayı yeyip suyu içtikten sonra **Resûlüllah** (s.a.v) şöyle buyurdu: "Bu da sizin hesap vereceğiniz nimetlerdendir." Nesaî, K. el-Vasâya, bab: 4, Hadis no: 3672

Ebû Hureyre (r.a) diyor ki:

" **Resûlullah** (s.a.v) bir gün veya bir gece evinden dışarı çıktı. Bir de ne görsün Ebubekirle Ömer, onlara: "Bu saatte sizi evinizden çıkararak sebep nedir?" dedi. Onlar da: "Ey Allah'ın Resulü, açıklıktır." dediler. **Resûlullah** (s.a.v) : "Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki beni de dışarı çıkaran şey sizi dışarı çıkaran şeydir. Kalkın." buyurdu. Hep birlikte kalktılar. Ensardan birine vardılar. Adam evinde yoktu. Kadın onları görünce "Merhaba hoş geldiniz." dedi. **Resûlullah** (s.a.v) kadına: "Filan adam nerde?" diye sordu. Kadın: "Bize iyi su getirmeye gitti." dedi. O sırada Ensardan olan adam çıkıp geldi. **Resûlullah** (s.a.v) ve iki arkadaşını gördü. Sonra "Allah'a hamdolsun, bugün benden daha üstün misafirlere sahip olan hiçbir kimse yoktur." dedi. Hemen gidip üzerinde, henüz olgunlaşmamış, tam olgunlaşmamış ve yarı olgunlaşmış hurmalar bulunan bir dal getirdi. "Yeyin bundan." dedi. Bıçağı eline aldı. **Resûlullah** (s.a.v) ona "Sağmal hayvanlara dokunma." dedi. Adam, onlara bir koyun kesti. Onlar koyundan ve o dalın hurmalarından yediler. Su içtiler. Tam doyup suya da kanınca **Resûlullah** (s.a.v) , Ebubekir ve Ömer'e şöyle buyurdu: "Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki siz, kıyamet gününde bu nimelerden hesaba çekileceksiniz. Sizi, açıklık evinizden dışarı çıkardı. Evinize dönmeden önce sizlere bu nimetler geldi. Müslim, K.el-Eşribe, bab: 140, Hadis no: 2038

Taberi'nin zikrettiği ve Tirmizi'de de bulunan diğer bir Rivâyette Ensarlı bu zatın adının "Ebul Heysem b. et-Teyyihan" olduğu ve **Resûlullah'ın** (s.a.v), nimetlerden sorumlu olacaklarını bildirdikten sonra şunları da söylediği rivâyet edilmektedir:

"Bu nimetler de serin gölge, güzel yaş hurma ve soğuk su"dur. Tirmizi, K.ez-Zühhd, bab: 39, Hadis no: 2369 **Resûlullah'ın** (s.a.v) azadlı kölesi Ebû Âzib diyor ki: "**Resûlullah** (s.a.v) bir gece dışarı çıktı ve bana uğradı. Beni dışarı çağırdı ben de çıktım. Sonra Ebubekir'e uğradı onu da dışarı çağırdı. O da çıktı. Daha sonra Ömer'e uğradı onu da dışarı çağırdı. O da çıktı. **Resûlullah** (s.a.v) devam edip Ensardan bir kimsenin bahçesine girdi. Bahçe sahibine "Bizi doyur." dedi. Bahçe sahibi bir hurma dalı getirdi. Onu yere koydu. **Resûlullah** (s.a.v) ve arkadaşları ondan yediler. Sonra soğuk su istedi ve onu içti ve buyurdu ki: "Kıyamet gününde bunlardan mutlaka hesaba çekileceksiniz." Bunun üzerine Ömer hurma dalını kaldırıp yere vurdu. Hurmalar sağa sola dağıldı. Ömer sonra şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü, biz kıyamet gününde bunlardan sorumlu muyuz?" **Resûlullah** (s.a.v) "Evet, ancak şu üç şey hariçtir Kişinin avret mahallini kapadığı bir parça bez, açıklığını giderdiği bir ekmek kırıntısı, soğuk ve sıcakta içine girdiği bir taş kovuğu." buyurdu. Bkz. **Ahmed b. Hanbel**, Müsned, C.5, S.81 **Ebû Hureyre** (r.a) diyor ki:

"Sonra o gün verilen her nimetten sorguya çekileceksiniz." âyeti nazil olunca insanlar "Ey Allah'ın Resulü, biz hangi nimetten sorguya çekileceğiz? Bizde iki siyah nimet olan su ve hurmadan başka bir şey yok. Düşman karşımızda, kılıçlarımız omuzumuzdadır." **Resûlullah** (s.a.v) : "Yakında olacak." buyurdu." Tirmizi, K. Tefsir el-Kur'an, Sun: : 100, bab: 3,4 Hadis no: 3357

Ebû Hureyre (r.a) , **Resûlullah'ın** (s.a.v) şöyle buyurduğunu Rivâyet ediyor:

"Kulun kıyamet gününde ilk hesaba çekildiği nimetten dolayı ona şöyle denecektir: "Senin vücudunu sıhhatli kılmadık mı? Sonra soğuk sular içirmedik mi?" Tirmizi, K. Tefsir el-Kur'an, Sûre: 100, bab: 5, Hadis no: 3358

Ebû Ümame, kıyamette hesap verilecek nimetin buğday ekmeği ve tatlı su olduğunu söylemiştir.

Abdullah b. Sahbere diyor ki: "Bugün Kûfe'de nimet elde etmeyen kimse kalmadı. İnsanların en mütevazi yaşayanı buğday ekmeği yiyor. Soğuk su içiyor, gölgeler altında gölgeleniyor. İşte bunlar da nimetlerdendir.

Taberi diyor ki: Âyet-i celilede **Allahü teâlâ** insana, dünyada kendisine verdiği nimetlerden hesaba çekeceğini bildirmiştir. Bu nimetleri belli bir şeyle kayıtlamamıştır. Bu itibarla Allah'ın, kuluna verdiği bütün nimetlerden hesaba çekeceğini söylemek daha isabetlidir.

سورة العصر

وَالْعَصْرِ (1) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)

بسم الله الرحمن الرحيم

القول في تأويل قوله جل جلاله وتقدست أسماؤه

Allah Teâlanın Celle celaluhu şanı yücedir Onun isimleri yücedir

Allahın isimlerinin açıklaması hakkındaki söz

{1} وَالْعَصْرِ Asra yemin olsun ki

{2} إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ İnsan mutlaka hüsrandır

{3} إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

Ancak iman edenler, salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı

tavsiye eden ve sabrı tavsiye edenler müstesna

اختلف أهل التأويل في تأويل قوله: وَالْعَصْرِ)

Vel Asr âyetinin tevilinde, tevil ehli ihtilaf ettiler

فقال بعضهم: هو قَسَمٌ أَفْسَمَ رَبُّنَا تَعَالَى ذَكَرَهُ بِالذَّهْرِ، فَقَالَ: **العصر**: هو الدهر

Bazıları dediler ki Rabbimiz O sözüyle zamana yemin etti, o yemindir.

Asr dan maksat O zamandır

ذكر من قال ذلك *

حدثني عليّ، قال: ثنا أبو صالح، قال: ثني معاوية، عن عليّ، عن ابن عباس، في قوله

Bunu diyenler Ali, Ebu, Salih Muaviyeden Aliden, İbn Abbas tan Onun sözünde (Bir sonraki senedi zikretmeyip kısaltıldığında

kullanılır)Haddesenin kısaltması

(. وَالْعَصْرِ) قال: العصر: ساعة من ساعات النهار

Vel Asr, Gündüz saatlerinden bir vakittir dedi

حدثنا ابن عبد الأعلى، قال: ثنا ابن ثور، عن معمر، عن الحسن

İbn Abdil Ala O da İbn Süverden o da Mamerden o da Hasandan

(:وَأَلْعَصِرِ) قال :هو العشيّ .والصواب من القول في ذلك
Vel Asr oda günün son yarısı demek Akşam vakitleridir, Dogrusu
şöyle der:

، أن يقال :إن ربنا أقسم بالعصر (وَأَلْعَصِرِ) اسم للدهر، وهو العشيّ والليل والنهار
Dendi ki Rabbimiz Asr yemin etti Asr ise zamanın ismidir O gece gündüz
ve Akşam üzeri son kısmının hepsini kapsar

ولم يخصص مما شمله هذا الاسم معنى دون معنى، فكلّ ما لزمه هذا الاسم، فداخل فيما
أقسم به جلّ ثناؤه.

Bu bir manaya tahsis edilemez Bu ismin içerdiği bütün manalar Allahın
cc üzerine yemin ettiği şeye dahildir

وقوله: (إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ) يقول :إن ابن آدم لفي هلكة ونقصان

:وكان عليّ رضي الله عنه يقرأ ذلك

Muhakkak ki İnsan mutlaka hüsrandır. Ademoğlu bir eksiklik, helak
içerisindedir Hz Ali şöyle okumuş

(إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ وَإِنَّهُ فِيهِ إِلَى آخِرِ الدَّهْرِ)

Muhakkak ki İnsan mutlaka hüsrandır. Zamanın sonuna kadar hüsrân
içinde kalacaktır

حدثني ابن عبد الأعلى بن واصل، قال :ثنا أبو نعيم الفضل بن دكين، قال :أخبرنا إسرائيل،
عن أبي إسحاق، عن عمرو ذي مرّ، قال :سمعت عليا رضي الله عنه يقرأ هذا الحرف (وَأَلْعَصِرِ
). (وَتَوَائِبِ الدَّهْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، وَإِنَّهُ فِيهِ إِلَى آخِرِ الدَّهْرِ

Amr İbn Murray Ali (ra) dan işittim Bu harfi şöyle okuduğunu söyler, Asr
yemin olsun ki zamanın belalarından insan hüsrandır Zamanın sonuna
kadar

حدثنا بشر، قال :ثنا يزيد، قال :ثنا سعيد، عن قتادة (إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ) (ففي بعض
القراءات) (وإنه فيه إلى آخر الدهر)

Bazı kıraâtlarda Hz Alinin okuduğu kısım vardır

حدثنا أبو كريب، قال: ثنا وكيع، عن سفيان، عن أبي إسحاق، عن عمرو ذي مر، أن عليا رضي الله عنه قرأها (وَالْعَصْرِ وَنَوَائِبِ الدَّهْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ)

hz Ali şöyle okuyor: İnsanlık Muhakkak ki hüsrana içindedir ancak iman edenler müstesna

حدثني محمد بن عمرو، قال: ثنا أبو عاصم، قال: ثنا عيسى؛ وحدثني الحارث، قال: ثنا الحسن، قال: ثنا ورقاء، جميعا عن ابن أبي نجيح، عن مجاهد (إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا مَنْ آمَنَ) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)

Allahı tasdik edenler Ancak doğru söyleyenler, birleyenler, Allah'ın Vahdaniyetini ikrar edenler, Salih amel işleyenler müstesna

يقول: إلا الذين صدقوا الله ووحدوه، وأقروا له بالوحدانية والطاعة، وعملوا الصالحات، وأدوا ما لزمهم من فرائضه، واجتنبوا ما نهاهم عنه من معاصيه
Kendilerine lazım şeyleri yerine getirenler, Farzları yerine getirenler, Allah nehyettiklerinden sakınanlar, müstesna

واستثنى الذين آمنوا من الإنسان، لأن الإنسان بمعنى الجمع، لا بمعنى الواحد.
Allah'u cc İnsan kelimesinden iman edenleri istisna etti İnsan cemi manasındadır tek manada değildir

وقوله: (وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) يقول: وأوصى بعضهم بعضا بلزوم العمل بما أنزل الله في كتابه، من أمره،

Birbirlerine hakkı tavsiye edenler Birbirlerine Allah'ın emriyle kitabında indirmediği Amelin lüzumunu tavsiye ederler

واجتناب ما نهى عنه فيه.
وبنحو الذي قلنا في ذلك قال أهل التأويل
ذكر من قال ذلك *

Yine kitabında kendisinden Nehyedilenden kaçınanlar istisna etti (Taberî) Bizim burada söylediğimiz sözleri Tevil ehli şöyle söyledi

حدثنا بشر، قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة (وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) (والحق): كتاب الله

Hak kelimesi Birbirine hakkı tavsiye demek Allahın kitabını tavsiye ederler demektir

حدثنا ابن عبد الأعلى، قال: ثنا ابن ثور، عن معمر، عن الحسن (وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) قال: الحقّ كتاب الله.

Allahın kitabı haktır dedi, Allahın kitabıdır.

حدثني عمران بن بكّار الكلابيّ، قال: ثنا خطاب بن عثمان، قال: ثنا عبد الرحمن بن سنان أبو روح السكّونيّ، حمصيّ لقيته بإرمينية، قال: سمعت الحسن يقول في (وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ) قال: الحقّ: كتاب الله.

Hattab bin Osman diyorki bu humuslu kişiyle (Ebu Ruh Humusi) Ermenistan bölgesinde söyledi Haktan kasıt Allahın kitabıdır dedi

(وقوله): (وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ) يقول: وأوصى بعضهم بعضا بالصبر على العمل بطاعة الله: وبنحو الذي قلنا في ذلك قال أهل التأويل. ذكر من قال ذلك

Birbirine hakkı tavsiye edenler Allaha İtaat ederek amel etme noktasında sabrı tavsiye edenler Bu konuda tevil ehli şöyle diyor:

حدثنا بشر، قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة (وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ) قال: الصبر: طاعة الله.

،حدثني عمران بن بكّار الكلابيّ،
Katada Allaha itaat etmektir demiş.

قال: ثنا خطاب بن عثمان، قال: ثنا عبد الرحمن بن سنان أبو روح، قال: سمعت الحسن يقول في قوله: (وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ) قال: الصبر: طاعة الله.
Hasen Sabır itaattir demiş.

حدثنا ابن عبد الأعلى، قال: ثنا ابن ثور، عن معمر، عن الحسن (وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ) قال: الصبر: طاعة الله. آخر تفسير سورة والعصر
Yine Hasen :Sabır Allah'a itaat etmedeki birbirine sabırdır.

ASR SÛRESİ

Asr sûresi üç âyettir ve Mekke'de nazil olmuştur.

Ubeydulah b. Hısn diyor ki: "**Resûlüllah'ın** (s.a.v) **sahabilerinden** iki kişi karşılığında biri diğerine Asr suresini sonuna kadar okumadan ayrılmazlardı. (Sûre bitince) biri diğerine selam verir ayrılırlardı.

İmam Şaifii "İnsanlar düşünecek olsalar bu Sûre onların ihtiyaçlarını karşılar." demiştir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle.

• **Asra yemin olsun ki, 2. İnsan mutlaka hüsrandır.**

Âyette geçen "Asır" kelimesi, **Abdullah b. Abbas** tarafından "Gündüzün bir bölümü", Hasan-i Basri tarafından "Günün son yarısı" şeklinde izah edilmişse de **Taberi**'nin de tercih ettiği görüşe göre bu kelimedeki maksat "Mutlak zaman" demektir. **Allahü teâlâ** burada zamana yemin etmektedir. Bu ifadenin içine gündüz de gece de girmektedir.

Âyette geçen "İnsan"dan maksat ise "Bütün insanlık"tır. "Hüsrân" ise tehlike ve zarara uğramadır.

3. Ancak iman edenler, salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye eden ve sabrı tavsiye edenler bunun dışındadır.

Ancak Allah'ın birliğine iman edip onu birleyenler, onun emirlerini tutup yasaklarından kaçınarak salih ameller işleyenler, birbirlerine. Allah'ın gönderdiği emirleri yerine getirmenin gerekliliğini tavsiye edenler, yine birbirlerine, Allah'a itaatte sabretmeyi tavsiye edenler hüsrana uğrayanların dışındadır.

Âyette geçen "Hak" kelimesi", **Katade** ve Hasan-i Basri tarafından "Allah'ın kitabı" şeklinde izah edilmiştir. Buna göre âyetin bu bölümünün manası "Birbirlerine Allah'ın kitabını tavsiye edenler." şeklindedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. ﴿1﴾

Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah'ı tesbih ederler. O, güçlüdür, Hakim'dir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? ﴿2﴾

Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylersiniz?

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir. ﴿3﴾

Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük gazaba sebep olur.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بَنِيَانٍ مَرْصُوصٍ ﴿٤﴾

Hiç şüphe yok ki Allah, kendi yolunda, duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf

bağlayarak çarpışanları sever. ﴿4﴾

Doğrusu Allah, kendi uğruna, kenetlenmiş bir duvar gibi, saf halinde çarpışanları sever.

قد تقدم الكلام على قوله تعالى: سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ^ج غَيْرَ مَرَّةٍ بِمَا أَغْنَىٰ عَنْ إِعَادَتِهِ.

Allahü Teala'nın şu ayeti kerimede ifade ettiği hususlar daha önce geçmişti defalarca Bu ayeti kerime ile ilgili söz defalarca geçti tekrarlamaya gerek yok

وقوله تعالى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ إنكار على من يعد وعدا أو يقول قولاً لا يفِي به،

Allahu Teala Ey iman edenler yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz. Bir vaatte bulunmuş veya söz söylemiş de yerine getirmemiş kimseyi inkar anlamındadır

وَلِهَذَا اسْتَدَلَّ بِهَذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ مَنْ ذَهَبَ مِنْ عُلَمَاءِ السَّلَفِ إِلَى أَنَّهُ يَجِبُ الْوَفَاءُ بِالْوَعْدِ مطلقاً، سواء ترتب عليه عزم للموعود أم لا، واحتجوا أيضاً من السنة بما ثبت في الصحيحين أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

Bu ayeti kerimeyi geçmiş selef ulemasından bir kısmı vaat edilenlerin yerine getirilmesinin vacip olduğunu delil getirdiler. ister vadedilmiş bir şeye kararlılığı azmi olsun isterse olmasın aynı şekilde bu ayeti kerimeyi Buhari ve Müslim den sabit olan hadisi Şerifi delil getirerek ihticac ettiler. Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu

« آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا أَوْثَمَنَ خَانَ » Münafiğın

alameti üçtür: vadettiği zaman vaadinden döner konuştuğu zaman yalan söyler bir şey emanet edildiği zaman o Emanete hıyanet eder

وَفِي الْحَدِيثِ الْآخِرِ فِي الصَّحِيحِ « أَرْبَعٌ مِنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خِصْلَةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدْعَهَا »

Sahihde geçen diğer bir hadis-i şerifte: kimde 4 şey bulunursa o kişi Halis münafıktır kimde de bu dört sıfattan birisi bulunursa terk edinceye kadar o münafıklık hasletlerinden birisi bulunmaktadır

فَذَكَرَ مِنْهُمْ إِخْلَافَ الْوَعْدِ، وَقَدْ اسْتَقْصَيْنَا الْكَلَامَ عَلَى هَذَيْنِ الْحَدِيثَيْنِ فِي أَوَّلِ شَرْحِ الْبُخَارِيِّ وَرَبِّهِ
تَعَالَى هَذَا الْإِنْكَارَ عَلَيْهِمْ بِقَوْلِهِ تَعَالَى الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ، وَلِهَذَا أَكَّدَ اللَّهُ

Peygamber Efendimiz sav bu 4 şey arasında vadinin hilafına davranmayı zikretti bu iki hadisi şerif buhari'nin şerhinde Araştırdık, inceledik. Hamd ve minnet Allah'a aittir kavli ile Allahu Teala Bu inkarı Böylece şu ayeti kerime ile tekit etti

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ. وَقَدْ رَوَى الْإِمَامُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ
قَالَ:

Yapamayacağınız şeyi söylemeniz Allah yanında gazap yönünden çok büyüktür. Abdullah Bin amir

Ahmet Bin hanbel ve Ebu Davut'tan rivayet ettiğine göre

أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا صَبِيٌّ فَذَهَبْتُ لِأَخْرَجَ لِأَلْعَبَ فَقَالَتْ أُمِّي: يَا عَبْدَ اللَّهِ تَعَالَى
أَعْطَكَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا أَرَدْتِ أَنْ تُعْطِيَهُ قَالَتْ تَمْرًا فَقَالَ أَمَا إِنَّكَ لَوْلَمْ
تَفْعَلِي كُتِبَتْ عَلَيْكَ كَذِبَةٌ

Rasulullah sav bize geldi Ben çocuktum oyun oynamak için gitmek istedim Annem bana dedi ki Ey Abdullah yanıma gel ve sana bir şey vereceğim dedi Rasulullah sav Anneme dedi ki ona ne vermek istedin Annem dedi ki hurma vermek istedim Peygamber Efendimiz buyurdu ki dikkat et şayet böyle yapmasaydın ona hurma vermeseydin bu sana bir yalan olarak yazılırdı

وَذَهَبَ الْإِمَامُ مَالِكٌ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَى أَنَّهُ إِذَا تَعَلَّقَ بِالْوَعْدِ غُرْمٌ عَلَى الْمَوْعُودِ وَجَبَ الْوَفَاءُ بِهِ كَمَا لَوْ قَالَ
لِغَيْرِهِ تَزَوَّجْ وَلَكَ عَلَيَّ كُلُّ يَوْمٍ كَذَا فَتَزَوَّجَ وَجَبَ عَلَيْهِ أَنْ يُعْطِيَهُ مَا دَامَ كَذَلِكَ، لِأَنَّهُ تَعَلَّقَ بِهِ حَقُّ آدَمِيِّ
وَهُوَ مَبْنِيٌّ عَلَى الْمَضَائِقَةِ،

İmam Mâlik (Allahu Teala rahmet eylesin) bu hadis-i Şeriften vaat edilen şey bir borç oluyorsa yerine getirmek vaciptir Şayet birisi dese ki sen evlen ben her gün sana şunu vereceğim diye vaat etse o kişi de evlense bu durum devam ettiği müddetçe vaat etmiş olduğu şeyi vermesi vacip olur çünkü buna bir insan hakkı tereddüp etmiş oldu. Bu söz bir sıkıntı üzerine verilmiştir

وَذَهَبَ الْجُمْهُورُ إِلَى أَنَّهُ لَا يَجِبُ مُطْلَقًا، وَحَمَلُوا الْآيَةَ عَلَى أَنَّهَا نَزَلَتْ حِينَ تَمَنَّا فَرِيضَةَ الْجِهَادِ عَلَيْهِمْ
فَلَمَّا فُرِضَ نَكَلَ عَنْهُ بَعْضُهُمْ كَقَوْلِهِ تَعَالَى

Cumhur ise bu mutlak değildir Çünkü bu ayeti Üzerlerine cihadın farz kılınmasını temenni ettiklerinde indiğine hamlediyorlar. Cihat Onların üzerine farz kılındığında kaçındılar Allahü Teala'nın başka ayeti kerimelerde buyurduğu gibi

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا
77 إِنْ مَا تَكُونُوا يَدْرِكُكُمْ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ...78

Daha önce kendilerine, "(savaşmaktan) ellerinizi çekin, namazı kılın, zekâtı verin" denilenleri görmedin mi? Üzerlerine savaş yazılınca hemen içlerinden bir kısmı; insanlardan, Allah'tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve "Rabbimiz! Niçin bize savaş yazdın? Bizi yakın bir zamana kadar erteleydin ya!" derler. De ki: "Dünya geçimliği azdır. Ahiret, Allah'a karşı gelmekten sakınan kimse için daha hayırlıdır. Size kıl kadar haksızlık edilmez." (77) Nerede

olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır.

Kendilerine: "Elinizi savaştan çekin, namaz kılın, zekat verin" denenleri görmedin mi? Onlara savaş farz kılındığında, içlerinden bir takımı hemen, insanlardan, Allah'tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve "Rabbimiz! Bize savaşı niçin farz kıldın, bizi yakın bir zamana kadar tehir edemez miydin?" derler. De ki: "Dünya geçimliği azdır, ahiret, Allah'a karşı gelmekten sakınan için hayırlıdır, size zerre kadar zulmedilmez".77 Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size yetişecektir.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نَزَلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا نَزَلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذَكَرَ فِيهَا الْقِتَالَ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ ﴿٢٠﴾ مُحَمَّد

İnananlar, "Keşke bir sûre indirilse!" derler. Fakat hükmü apaçık bir sûre indirilip de onda savaştan söz edilince; kalplerinde hastalık olanların, ölüm baygınlığına girmiş kimsenin bakışı gibi sana baktıklarını görürsün. O da onlara pek yakındır. (20)

İnananlar: "Keşke bir sûre indirilse de cihada çıksak" derlerdi. Fakat hükmü açık bir sûre inip, orada savaş zikredilince, kalplerinde hastalık olanların, ölüm korkusuyla bayılmış kimselerin bakışları gibi, sana baktıklarını gördün

وَهَكَذَا هَذِهِ الْآيَةُ مَعَهَا كَمَا قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ

Ayeti kerimenin manası bu şekilde dir Ali b. ebi Talhanın İbn Abbastan söylediği gibi

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

Allah Teâla Ey iman edenler yapmayacağınız şeyi niçin söylersiniz

قَالَ: كَانَ نَاسٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ الْجِهَادُ يَقُولُونَ لَوْ دِدْنَا

Müminlerden bir kısmı Cihat farz kılınmadan önce öyle diyorlardı

أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ دَلَّنَا عَلَى أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَيْهِ فَنَعْمَلُ بِهِ، فَأَخْبَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ أَنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِيمَانٌ بِهِ لَا شَكَّ فِيهِ، وَجِهَادُ أَهْلِ مَعْصِيَتِهِ الَّذِينَ خَالَفُوا إِلَّا إِيمَانٌ وَلَمْ يَقْرَأُوا بِهِ، فَلَمَّا نَزَلَ الْجِهَادُ كَرِهَ ذَلِكَ نَاسٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَشَقَّ عَلَيْهِمْ أَمْرُهُ

İstiyoruz Allah Azze ve Celle bize kendisine en fazla sevimli ameli gösterebilir Biz de onunla derhal amel edelim Allah Teala nebisine haber verdi. Amellerin en sevimlişi şüphe bulunmayan bir iman ve Cihattır

masiyet ehline Allah Tealaya imanında ikrar etmiyorlar Cihat ayeti indiğinde bir kısım insanlar bunu meşakkatli ve hoş görmediler bu durum onlara zor geldi

فَقَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ وَهَذَا اخْتِيارُ ابْنِ جَرِيرٍ. وَقَالَ مُقَاتِلُ بْنُ حَيَّانَ:

Allah Teâla şöyle dedi niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz. İbn Cerir de bunun cihadla ilgili olduğunu söylemiştir

وَقَالَ مُقَاتِلُ بْنُ حَيَّانَ: قَالَ الْمُؤْمِنُونَ لَوْ نَعْلَمُ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ لَعَمَلْنَا بِهِ، فَدَلَّهُمُ اللَّهُ عَلَى أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَيْهِ فَقَالَ:

Mukatil bin Hayyanda Müminler dediler ki Allaha en sevimli amelin hangisi oldugunu bilsek ve onunla amel etsek dediler Allah Teala onlara en sevdiği ameli işaret etti

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا فَبَيْنَ لَهُمْ فَاَبْتَلُوا يَوْمَ أَحَدٍ بِذَلِكَ، فَوَلَوْا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُدْبِرِينَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي ذَلِكَ

Allah Teala Bir saf olup kendi yolunda mücadele edenleri en sevimli bulur. İnsanlar da uhud gününde bununla imtihan olundular Bir kısım insan Nebi (Sav) uzaklaşıp arkalarını dönüp kaçırmaya başladılar Allah Teala bunun üzerine şu ayeti kerimeyi indirdi

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ وَقَالَ: أَحْبَبْتُ إِلَيَّ مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِي. وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ:

Ey iman edenler niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz. Buyurdu ki Allah Teala bana en seviminiz benim yolumda savaşandır Onların bir kısmı diyor ki

أُنزِلَتْ فِي شَأْنِ الْقِتَالِ، يَقُولُ الرَّجُلُ قَاتَلْتُ وَلَمْ يُقَاتِلْ وَطَعَنْتُ وَلَمْ يَطْعَنْ وَضَرَبْتُ وَلَمْ يَضْرِبْ وَصَبَرْتُ وَلَمْ يَصْبِرْ .

Bu âyeti kerime Savaş hakkında indirildi. Bir adam der ki ben savaştım o savaşmadı ben yaralandım o yaralanmadı Ben vurdum o vurmadı Ben sabrettim o sabretmedi der diyor

وَقَالَ قَتَادَةُ وَالضَّحَّاكُ: نَزَلَتْ تَوْبِيحًا لِقَوْمٍ كَانُوا يَقُولُونَ قَتَلْنَا وَضَرَبْنَا وَطَعْنَا وَفَعَلْنَا، وَلَمْ يَكُونُوا فَعَلُوا ذَلِكَ.

Katâde ve Dahhak Bu ayeti kerime kınamak ve yapmadıkları işleri söylemek için inmiştir Onlar şöyle diyorlardı Biz öldük, vurduk, ve yaralandı, yaptık Bunlar yapmamış oldukları halde diyorlardı

وَقَالَ ابْنُ زَيْدٍ: نَزَلَتْ فِي قَوْمٍ مِنَ الْمُنَافِقِينَ كَانُوا يَعِدُونَ الْمُسْلِمِينَ النَّصْرَ وَلَا يَفُونَ لَهُمْ بِذَلِكَ

İbn Zeyd diyor ki Münafıklardan bir kavim veya bir grup hakkında inmiştir Onlar Müslümanlara yardım sözü veriyorlar fakat bu sözü yerine getirmiyorlardı

وَقَالَ مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ قَالَ: فِي الْجِهَادِ.

Zeyd bin eslem den rivayet eden Malik diyor ki Bunun Cihat hakkında olduğunu söylüyor

وَقَالَ ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ لَمْ يَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ إِلَى قَوْلِهِ كَانَهُمْ بِنْيَانٍ مَرصُوصٍ فَمَا بَيْنَ ذَلِكَ فِي نَفَرٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِيهِمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ

İbn Necihin Mücahit den rivayet ettiği Tıpkı onlar bir binanın tuğlaları gibidir âyeti kerimesine kadar okuyor. İşte buraya kadar olan ayeti kerimeler Ensardan bir grup hakkındadır. onların içerisinde Abdullah bin Revahada vardı

قَالُوا فِي مَجْلِسٍ لَوْ نَعْلَمُ أَيَّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ لِعَمَلِنَا بِهَا حَتَّى نَمُوتَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى هَذَا فِيهِمْ،

Bir mecliste dediler ki Keşke biz Allaha en sevimli amelin hangisi olduğunu bilsek de ve onunla amel etsek taki ölünceye kadar dediler.Onlar hakkında Allah Teala bu ayeti indirdi

فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ لَا أُبْرِحُ حَبِيسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى أَمُوتَ، فَقُتِلَ شَهِيدًا.

Abdullah İbn Revaha dedi ki bu ayeti kerime inince Allahın sevdikleri ölünceye kadar Allah yolunda bu uğurda kendimizi vakfetmeye (hapsetmeye) yerine getirmeye devam edeceğimizi söylüyor ve en sonunda Abdullah bin Revaha Şehit oluyor

وَقَالَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ: حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا فَرُوهُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسَهَّرٍ عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي حَرْبٍ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيَلِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: بَعَثَ أَبُو مُوسَى إِلَى قَرَاءِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ مِنْهُمْ ثَلَاثُمِائَةَ رَجُلٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ، فَقَالَ أَنْتُمْ قَرَاءُ أَهْلِ الْبَصْرَةِ وَخِيَارُهُمْ .

İbn Hâtim diyor ki Ebu Musa Basra Karilerine bir elçi gönderdi ve Elçi onların yanına girdi, Onlar 300 kişi idi. Hepsi Kur'an okumuş idiler Elçi onlara dedi ki Siz Basranın kurruları ve seçilmişlerisiniz

وَقَالَ كُنَّا نَقْرَأُ سُورَةَ كُنَّا نَشْبِهُهَا بِأَحَدِي الْمُسَبِّحَاتِ فَأَنْسَيْنَاهَا غَيْرَ أَنِّي قَدْ حَفِظْتُ مِنْهَا

Elçi Biz bir süre okuyoruz Biz müsebbihata (Sebbaha ile başlayan) benzeyen süreleri okuyoruz Ama onu unuttuk ancak ben şunu ezberlemiştim

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ يَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ فَكُتِبَ شَهَادَةٌ فِي أَعْنَاقِكُمْ فَتَسْأَلُونَ عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
ولهذا قال تعالى:

Bu âyeti okudu. Size boyunlarını bir şehadet yazıldı bir emanet yazıldı ve siz bundan kıyamet gününde hesaba çekileceksiniz

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا كَانَتْهُمْ بِنْيَانٌ مَرْصُوصٌ (4) فَهَذَا إِخْبَارٌ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى
مَجْبَةِ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا صَفَوْا مُوَاجِهِينَ لِأَعْدَاءِ اللَّهِ فِي حَوْمَةِ الْوَعْغَى،

Muhakkak ki Allah Teala kendi yolunda kenetlenmiş bir bina tuğlaları gibi saf olarak çarpışanları sever
ayeti kerimesi Allahü Teala'nın Mümin kullarına muhabbetinin ifadesidir haberidir Savaşın en şiddetli
olduğu zamanda Allah'ın düşmanlarına tek bir saf olan Müslümanları kullarını Allahu Teala sever

يَا وَدِي نَهْ هُوَ الظَّاهِرُ الْعَالِي عَلَى سَائِرِ اللَّهِ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلُوقُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ
الْأَدْيَانِ .

Allah'ın kelimesi Zikri en yüce olması için kâfirlerle savaşan kimseler İslam dininin diğer dinler
karşısında açık ve Yüce olsun diye savaşanları Allah sever

وَقَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ : حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ ، أَخْبَرَنَا مُجَالِدٌ عَنْ أَبِي الْوَدَّاعِ عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ :

Imam Ahmet diyor ki Ebu Said El hudri diyor ki

ثَلَاثَةٌ يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ : الرَّجُلُ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ ، وَالْقَوْمُ إِذَا « : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
صَفَوْا لِلصَّلَاةِ ، وَالْقَوْمُ إِذَا صَفَوْا لِلْقِتَالِ

Peygamber efendimiz sav şöyle buyurdu 3 kişi vardır ki Allahu Teala onlardan hoşnut olur, tebessüm
eder gece namazı kılan Mümin kişi, Namaz için saf duran kişiler Kavimler ve savaş için saf tutan
topluluklar

وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ مِنْ حَدِيثِ مُجَالِدٍ عَنْ أَبِي الْوَدَّاعِ جَبْرِ بْنِ نَوْفٍ بِهِ . »

İbni mace rivayetle

وَقَالَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ: حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ يَعْنِي ابْنَ شَيْبَانَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ قَالَ: قَالَ مُطَرِّفٌ كَانَ يَبْلُغُنِي عَنْ أَبِي ذَرٍّ حَدِيثٌ كُنْتُ أَشْتَرِي لِقَاءَهُ فَلَقِيْتَهُ، فَقُلْتُ يَا أَبَا ذَرٍّ كَانَ يَبْلُغُنِي عَنْكَ حَدِيثٌ فَكُنْتُ أَشْتَرِي لِقَاءَكَ،

Mutarریف diyor ki bana Ebu Zerden bir hadis ulaştı Ben Ebu Zer ile karşılaşmayı Arzu ediyordum onunla karşılaştım görüştüme ona dedim ki ya Ebuzer bana senden bir hadis ulaştı

فَقَالَ: لِلَّهِ أَبُوكَ فَقَدْ لَقَيْتَ فَهَاتِ، فَقُلْتُ كَانَ يَبْلُغُنِي عَنْكَ أَنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَكَ أَنَّ اللَّهَ يَبْغُضُ ثَلَاثَةَ وَيَحِبُّ ثَلَاثَةَ،

Aferin söyle Ben de dedim ki Sen Peygamber Efendimize şunu İsnat ediyorsun Peygamber Efendimiz size konuştu Allahu Teala 3 kişiye buğz eder ve üç kişiden hoşnut olursa onları da sever

قَالَ أَجَلٌ فَلَا إِخَانِي أَكْذِبُ عَلَى خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ فَمَنْ هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ يَحِبُّهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ؟

Ebu Zer dedi ki Peygamber Efendimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yalan İsnat etmekten şüphe etmiyorum dedi Dedim ki Allahu Teala'nın sevdiği bu üç grup kimdir?

كِتَابُ اللَّهِ تَمْ تَجِدُونَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَرَجَ مُحْتَسِبًا مُجَاهِدًا فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَقَتَلَ وَأَنَّ فَقَالَ: رَجُلٌ غَزَا فِي الْمَنْزِلِ

Bir adam ki Allah yolunda gazveye çıkmış Cihat için karşılığını yalnız Allah'tan bekleyerek yola çıkan kişi düşmanla karşılaşmış olup öldürülen kimse Siz bunu Allah'ın kitabında buluyorsunuz

ثُمَّ قَرَأَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا كَانَهُمْ بَنِي يَانَ مَرُصُوصٌ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ هَكَذَا أوردَ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ بِهَذَا السِّيَاقِ، وَهَذَا اللَّفْظُ وَاخْتَصَرَهُ، وَقَدْ أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ

Sonra şu ayeti kerimeyi okudu Bu hadiste siyak varit oldu bu lafızla sadır oldu fakat onu kısalttı

Tirmizi Nesai de bu hadisi Şuğbe Mansur İbn'i mutemerden rivayet etmişler

وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ ذُونِي لَمْ تَوَّأِدْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ قُلُوبِهِمْ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ (5

Musa kavmine şöyle demişti Pekala biliyorsunuz ki ben size Allah'ın peygamberiyim demiştim Allah

Onların kalplerini saptırdı vakta ki maksattan saptılar Allah fasık bir kavme Hidayet vermez

(وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ)
وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِيهِ مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ (6

O vakit Meryem oğlu İsa dedi Ey İsrailoğulları ben size Allah'ın gönderdiği peygamberiyim Benden

önceki Tevrat'ı tasdik edici benden sonra gelecek Ahmet isimli bir Peygamberin müjdeleyicisiyim

sonra onlara (mucizeler) deliller gelince bu apaçık açık bir sihirdir dediler

عن ربي بن خراش عن زيد بن بيان عن أبي ذرٍ بأبسطٍ من هذا السِّيَاقِ وأتم، وقد أوردناه في
مواضع آخر والله الحمد.

Ebuzer den gelen rivayet bu konuda tam bir kelim zikredildi Biz bunu daha önce başka yerlerde zikr

ettik Allah'a hamd olsun

عَبْدِي الْمُتَوَكِّلُ الْمُخْتَارُ « : وَعَنْ كَعْبِ الْأَحْبَارِ أَنَّهُ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ، لَيْسَ بِفِظْ

Kab bin Ahbar demiştir ki Allahu Teala Muhammed sav için şöyle demiştir tevekkül eden ve seçilmiş

bir kuldur o sert de değildir kaba da değildir o Çarşı pazarda ortalığı velveleye verenlerden de değildir

kötülüğe kötülükle mukabele eden de değildir Fakat o affeden ve bağışlayan bir kişidir

مَوْلَاهُ بِمَكَّةَ وَهَجْرَتَهُ بِطَابَةَ وَمَلِكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَادُونَ يَحْمَدُونَ اللَّهَ عَلَى كُلِّ حَالٍ،

Doğumu Mekke'dedir hicreti Medineye yönettiği hakim olduğu topraklar şam'a kadar ilerleyecektir.

Her hal üzere iken ümmeti hamd edenlerdendir

وَفِي كُلِّ مَنزِلَةٍ لَهُمْ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ فِي جَوِّ السَّمَاءِ بِالسَّحْرِ، يُوَضُّونَ أَطْرَافَهُمْ وَيَأْتِرُونَ عَلَى
أَنْصَافِهِمْ صَفَّهُمْ فِي الْقِتَالِ مِثْلُ صَفِّهِمْ فِي الصَّلَاةِ

Onlar için her evde her durakta seherlerde hava boşluğunda hurmanın ses çıkardığı gibi zikirleri vardır onlar belli uzuvlarını yıkarlar vücutlarının yarısını bir zar ile örterler. Onların savaşlardaki duruşları namazlardaki safları gibidir

ثُمَّ قَرَأَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا كَانَهُمْ بِنْيَانٌ مَرْصُوصٌ رِعَاةَ الشَّمْسِ يَصْلُونَ
«الصَّلَاةَ حَيْثُ وَأَدْرَكَتَهُمْ لَوْ عَلَى ظَهْرِ دَابَّةٍ. رَوَاهُ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ.»

Sonra Kab bin Ahbar o kudu Muhakkak ki Allah kendi yolunda kenetlenmiş bir bina tuğlaları gibi saf olarak çarpışanları sever. Güneş'in hareketlerine göre namazlarını kılarlar nerede idrak ederlerse orada kılarlar hayvanın sırtında olsa dahi kılarlar Ebi hatim den rivayet edilmiştir

وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ جَبْرِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا

Said İbni cübeyr Bu ayeti kerime ile ilgili şöyle diyor

قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُقَاتِلُ الْعَدُوَّ إِلَّا أَنْ يَصُفَّهُمْ، وَهَذَا تَعْلِيمٌ مِنَ اللَّهِ يَأْتِي
مَرْصُوصٌ أَيُّ مُلْتَصِقٌ بَعْضُهُ فِي بَعْضٍ مِنَ الصَّفِّ فِي الْمُؤْمِنِينَ. قَالَ وَقَوْلُهُ تَعَالَى: كَانَهُمْ بِنْيَانٌ الْقِتَالِ،

Peygamber efendimiz düşmanla savaşmazdı ancak ashabını saf saf düzene koyduktan sonra savaşırdı.

Bu durum Allahu Teala'nın müminler için öğretmesidir. Allahu Teala diyor ki binanın tuğlaları gibi savaşta safta bir kısmı bir kısmınıza yapışık gibidir

وَقَالَ مِقَاتِلُ بْنُ حَيَّانٍ: مُلْتَصِقٌ بِبَعْضِهِ إِلَى بَعْضٍ، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كَانَهُمْ بِنْيَانٌ مَرْصُوصٌ مِثْبَتًا
يَزُولُ مُلْتَصِقٌ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ.

Mukatil bin Hayyan diyor ki bir kısmı diğerine yapışık İbni Abbas diyor ki Sanki onlar bir binanın tuğlaları gibidirler birbirlerine sabitlenmiş onların birbirlerine yapışması son bulmayacak

وَقَالَ قَتَادَةُ كَانَهُمْ بِنْيَانٌ مَرْصُوصٌ أَلَمْ تَرَ إِلَى صَاحِبِ الْبُنْيَانِ كَيْفَ لَا يُحِبُّ أَنْ يَحْتَلِفَ بِنْيَانُهُ.
فَكَذَلِكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُحِبُّ أَنْ يَحْتَلِفَ أَمْرُهُ

Katade diyor ki onlar bir binanın tuğlaları gibidirler Sen Görmez misin binanın sahiplerine binanın unsurlarının birbirlerine kenetlenip ihtilafa düştüklerini ister mi istemez tabi ki Allah emrine muhalif davrananları istemez sevmez

وَإِنَّ اللَّهَ صَفَّ الْمُؤْمِنِينَ فِي قِتَالِهِمْ وَصَفَّهُمْ فِي صَلَاتِهِمْ، فَعَلَيْكُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّهُ عِصْمَةٌ لِمَنْ أَخَذَ بِهِ،
أُورِدَ ذَلِكَ كُلَّهُ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ،

Allahu Teala müminleri savaşları'nda tek bir vücut haline getirdi ve namazlarında da tek bir saf haline getirdi size Allah'ın emirlerine sımsıkı sarılmak düşer bu emri yerine getirenler için korunmuşluk tur Bunların hepsini Ebu hatim zikretti

وَقَالَ ابْنُ جَرِيرٍ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَمْرٍو السَّكُونِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ عَنِ
يَحْيَى بْنِ جَابِرِ الطَّائِيِّ عَنْ أَبِي بَحْرِيَةَ

İbni Cerir Taberi senedini zikretti Ebi Bahri diyor ki

قَالَ: كَانُوا يَكْرَهُونَ الْقِتَالَ عَلَى الْخَيْلِ وَيَسْتَحِبُّونَ الْقِتَالَ عَلَى الْأَرْضِ لِقَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

At üzerinde savaşmayı hoş görmezlerdi yerde savaşmayı isterlerdi Allah'ın şu buyruğundan dolayı

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا كَانَتْهُمْ بَنِيَانٌ مَرُصُوصٌ قَالَ: وَكَانَ أَبُو بَحْرِيَةَ يَقُولُ: إِذَا
رَأَيْتُمُنِي التَّفَتُّ فِي الصَّفِّ فَجُؤُوا فِي لِحْيِي.

Muhakkak ki Allah kendi yolunda kenetlenmiş bir bina tuğlaları gibi saf olarak çarpışanları sever ayeti üzerine yerde Omuz Omuz çarpışmayı severlerdi Ebu Buhayr diyor ki Şayet benim Omuz Omuz a yöneldiğim i görürseniz geliniz

وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ ذُنُوبِي لَمْ تَوَّأِدِ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ قُلُوبِهِمْ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ (5

Pekala biliyorsunuz ki ben size Allah'ın peygamberiyim demiştim Allah Onların kalplerini saptırdı vakte ki maksattan saptılar Allah fasık bir kavme Hidayet vermez

(وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ)
وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِيهِ مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ) 6

O vakit Meryem oğlu İsa dedi Ey İsrailoğulları ben size Allah'ın gönderdiği peygamberiyim Benden önceki tevat'ı tasdik edici benden sonra gelecek Ahmet isimli bir Peygamberin müjdeleyicisiyim sonra onlara mucizelerle gelince bu açık bir sihirdir dediler

يَقُولُ تَعَالَى مُخْبِرًا عَنْ عِبْدِهِ وَرَسُولِهِ وَكَلِمِهِ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ

Allahu Teala kulundan ve resulünden kelimesi Musa haber vererek buyurdu Musa Aleyhisselam'ın kavmine söyle dediğini buyurdu

تَمَّ تَعْلَمُونَ صِدْقِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ أَيُّ لَمْ تَوْصِلُونَ الْأَذَى إِلَيَّ وَأَنْ لِقَوْمِهِ لَمْ تَوْذُونِي
فِيمَا جِئْتُكُمْ بِهِ مِنَ الرِّسَالَةِ.

Niçin bana eziyet ediyorsunuz benim doğruluğumu bildiğiniz halde peygamberlikten risaletten size getirdiğim şeyin doğruluğunu bildiğiniz halde

وَفِي هَذَا تَسْلِيَةً لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أَصَابَهُ مِنَ الْكُفَّارِ مِنْ قَوْمِهِ وَغَيْرِهِمْ، وَأَمْرٌ لَهُ
بِالصَّبْرِ

Burada Peygamber Efendimize sav bir teselli vardır kendinden ve kavminden olan kafirlerin kendisine ulaştırdıklarını eziyetlerden dolayı, Onun işi Sabırladır

« رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَى مُوسَى: لَقَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرِ مِنْ هَذَا فَصَبَرَ » وَلِهَذَا قَالَ

Bunun için Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu Allah Hz Musaya rahmet eylesin Hz Musa Bu

Eziyetler den daha fazlasına maruz kaldıda sabretti

وَفِيهِ نَهْيٌ لِلْمُؤْمِنِينَ أَنْ يَنَالُوا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ يُوَصِّلُوا إِلَيْهِ أَدَى كَمَا

Burada müminleri yasaklamak vardır Nebi sav üzmetten zarar vermektten nehyetmek vardır veya peygambere eziyeti ulaştırmama vardır

قَالَ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَأَ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا . [الأَحْزَابُ : 69]

Allahu Teala buyurdu ki Ey iman edenler! Musa'ya eziyet eden kimseler gibi olmayın! Allah; O'nu, onların söylediklerinden * temize çıkardı. Allahü Teala'nın yanında Musa Aleyhisselam'ın itibarı vardı

الْحَقِّ مَعَ عَلَيْهِمْ بِهِ أَزَاغَ اللَّهُ مَا عَدَلُوا عَنِ اتِّبَاعِ وَقَوْلِهِ تَعَالَى: فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ أَيُّ فَلِ قُلُوبِهِمْ عَنِ الْهُدَى وَأَسَكَّنَهَا الشُّكَّ وَالْحَيْرَةَ وَالْخُذْلَانَ كَمَا قَالَ تَعَالَى:

Allahu Teala şöyle buyuruyor onlar sapıttılar Allah da Onların kalplerini saptırdı hakka ittiba etme noktasında sapınca onlar Allah da Onların kalplerini hidayetten saptırdı onların kalplerine yerleştirdi şüpheyi, şaşkınlığı, aşırılığı yerleştirdi Allahü Teala'nın şu ayeti kerimede buyurduğu gibi

[وَنَقَلْبُ أَفْتَدَتْهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوْلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ] [الأَنْعَامُ : 110]

O'na iman etmedikleri ilk durumdaki gibi (mücadele gösterdikten sonra da) yine onların gönüllerini ve gözlerini ters çeviririz. Ve onları şaşkın olarak taşkınlıkları içinde bırakırız.

وَقَالَ تَعَالَى: وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا [النِّسَاءُ : 115]

115: Kim de, kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra Peygamber'e aykırı davranır, mü'minlerin yolundan başka bir yol tutarsa, onu döndüğü obâtil yolda bırakır ve cehenneme atarız. Cehennem ise, varılacak ne kötü bir yerdir.

[وَلِهَذَا قَالَ تَعَالَى فِي هَذِهِ الْآيَةِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ . 10]

Bu sebeple Allahu Teala 5. ayeti kerimede Allahu fâsık bir kavme Hidayet etmez Çünkü Allah kalplerini saptırmıştır buyurur.

C. Mâtürîdî'nin Te'vîlâtü'l-Kur'ân (Nasr Sûresi.

سُورَةُ النَّصْرِ وَهِيَ مَدِينَةٌ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَوْلُهُ تَعَالَى

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Nasr suresi medeni bir suredir

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

Allah'ın yardımını ve fetih (Mekke fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O tevbeleri çok kabul edendir. ﴿1-3﴾

Allah'ın yardımını ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et; O'ndan bağışlama dile, çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.

قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) (قال عامة أهل التأويل: إن قوله - تعالى إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (هو مكة، والنصر الذي نصر رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ على أهل مكة

Allah'ın azze ve celle nin şu sözü Allah'ın yardımını ve fethi geldiği zaman. Tevil ehlinin geneli şöyle dedi Fetih yerinden kasıt nedir Mekke halkına karşı olan Allah'ın verdiği zaferdir nasrda Allah'ın Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e yardımınıdır Mekke ehline karşı ona yardım edilmesidir

قال أبو بكر الأصبم: هذا لا يحتمل؛ لأن فتح مكة كان بعد الهجرة بثمانى سنين، ونزول هذه السورة كان بعد الهجرة بعشر سنين، ولا يقال للذي مضى إذا جاء نصرُ الله والفتح ولكن أراد سائر الفتح، التي فتحها له

Mutezile imamlardan Asam Böyle olması muhtemel değildir çünkü Mekkenin fetih Hicri 8 yılda Ama Nasr (Feth) Süresinin nüzülü Hicri 10 yılda olmuştur. Allah'ın geçmiş bir durumu için şöyle denilmez. çünkü iza geleceğe işaret ediyor daha önce olan bir şey İza ile anlatılmaz Ancak Allahın muradı başka fetihleri kastetti Fethi nasip etti onlara

أو كلام نحو هذا، ولكن يحتمل أن يكون قوله: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ) (يعني: إذ جاء. وجائز ذلك في اللغة، وفي القرآن كثير " إذا " مكان " إذ "، فإن كان على هذا فيستقيم حمله على فتح مكة؛

Fakat şöyle anlaşılması muhtemeldir Peygamber Efendimiz sav buna benzer bir söz söylüyor muhtemel şöyle anlaşılması Allah'ın yardımını geldiğinde. Kuranda İz yerine İzanın kullanımında pek çok örnekleri vardır Eger iş böyle olduysa iz yerine iza dendiye Mekkenin fethine hamledilmesi dogrudur

على ما قاله أولئك. أو يكون قوله - تعالى -: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ) (أي: قد جاء نصر الله او ان يكون أراد بما ذكر من النصر والفتح

Bunu söyleyenlerin söyledikleri üzerine Allah'ın bu sözü olur Allah'ın yardımını geldiğinde kesinlik bildirir şu kastedilmiş olur Fetih ve yardım sözleri zikredilerek fetihler lütfedilmiş olur İza kad manasında kullanılacağı

الفتح التي كانت له من بعد حين دخل الناس في دين الله أفواجا؛ على ما ذكرنا وقوله - عَرَّ وَجَلَّ -: (نصرُ الله)، أي: عون الله وخذلانه لأعدائه. أو أن يكون قوله - تعالى -: (إِذَا:) جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

Allahın dinine bölük bölük girdiği zamanda zikrettiğimiz kast edilmiş olur. Nasrullah Allah Azze ve Celle Allahın yardımı Rasûlüllahın düşmanlarınınıda yardımsız bırakmıştır (Başarısız) Allah'ın sözü buradaki Allah'ın yardımında fetihten kasıt

هي فتوح الأمور التي فتحها الله عَزَّ وَجَلَّ عليه من تبليغ الرسالة إلى من أمر بتبليغها إليهم، والقيام بالأمور التي أمره أن يقوم بها، فتح تلك الأمور عليه وأتمها، فإن كان على هذا

O işlerin yapılması konusundaki hususlardır Allahu Teala Nebiye bir çok tebliğ etmekle emrolunan işleri açması Allah'ın rasülüne yollarına açtığı bu işlerin kastedilen şey budur, tam ve kâmil olmasıdır Eğer böyleyse bu mana (tebliğ ise) alınırsa

تصير فتوح تلك الأمور له نعيًا له ؛ بالدلالة على ما قاله أهل التأويل : إنه نعى لرسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نعيه وجهة الاستدلال الوجوه التي ذكرنا

Bu işlerin tamamlanması peygamberin ölümünü haber vermektir delaleti üzerine Ehli tevilin dediği olan bu sure Allah Rasûlüllah sas ölümün yaklaştığının habercisidir delillendirmenin yönü bizim zikrettiğimiz vecihler ile sabittir

وقوله - عَزَّ وَجَلَّ - : (وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا) 2 (.ذكر أهل التأويل أنه كان قبل ، ذلك يدخل واحدًا واحدًا

Allah azze ve celle buyurdu ki İnsanları görürsün Allahın dinine grup grup girdiğini görürsün Tevil ehli zikrettiler ki Daha önceden Allahın dinine teker teker giriyorlardı

فلما كان فتح مكة، جعلوا يدخلون دينه أفواجا أفواجا، وقبيلة قبيلة. ويحتمل ما ذكرنا من سائر، الفتوح أي: فتوح الأمور التي ذكرنا

Ancak Mekke fethi gerçekleşince grup grup kabile kabile girdiler Daha önce zikrettiğimiz fetihler olma ihtimal dahilindedir işlerin fethedilmesidir

على ما روي عن النبي - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أنه قال: " نصرت بالرعب مسيرة شهرين، شهرا أمامي، وشهرا ورأيي ثم في قوله : (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

Allah Rasûlünden şöyle buyurmuştur dedi ki bana iki aylık mesafeden korku salınmak üzere yardım edildim Bir aylık önümden bir aylık arkamdan iki aylık yürüyüş mesafesinden korkuyla yardım edildim. Sonra Allahın Tealanın şu ayeti kerimesinde

(الآیة، نعی لرسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم - من وجوه، وقد ذکر فی الأخبار: أنه نعی إليه نفسه بهذه السورة

Bir görüşe göre Peygamberin vefatının habercisidir Peygamber Efendimiz bu sure ile kendisinin vefatını anladı .

أحدها: ما ذكرنا من جهة الاستدلال عرف أنه قد دنا أجله؛ حيث أتم ما أمر به، وفرغ منه: من التبليغ والدعاء.

Birincisi zikrettiğimiz delillerdir bu sure ile Allahın Rasülü ömrünün sonuna geldiğini bildi. Kendisi ile emrolunduğu işleri tamamladı. Yani İslami Tebliğ ve davetten artık

والثاني: عرف ذلك اطلاعا من الله تعالى، أطلعه عليه بعلامات جعلها له؛ ففهم رسول الله صلى الله عليه وسلم ما لا يدرك أفهامنا ذلك.

İkinci görüş Allahu Tealadan bilgilendirilme yoluyla bunu anladı Peygamberimize bildirmiş olduğu bir takım alametlerle bunu anladı Bu alametler bizim anlayamayacağımız şeylerdir

والثالث: لما كفى مؤنة القيام بالتبليغ بنفسه بدخول الناس في الدين جماعة جماعة، وكان قبل ذلك يقوم بنفسه، عرف بذلك حضور أجله، وهو نوع من الدلالة. ووجه الدلالة: أن القوم لما دخلوا في دين الله

Üçüncü görüş Allah Teâla Rasûlünün bizzat kendisi ile tebliği işini yürütmesinde (meşakkat) noktasında zahmeti kifayeti yettiği zaman Allahın Rasülü artık ecelinin geldiğini anladı Vechin delaleti Allah dinine girdikleri zaman

فوجا فوجا؛ دل ذلك على ظهور الإسلام وكثرة أهله؛ فكانت الغلبة والنصر دليل الأمن من الزوال عما هم عليه من الدين إذا زال الرسول وقوله - عَرَّ وَجَلَّ - (فسبَّحَ بِحَمْدِ رَبِّكَ ...) 3 (قال بعض أهل

التأويل

İnsanların Allahın dinine Bölük bölük grub grup girdikleri zaman Bu durum İslam ehlinin çoğaldığının delili oldu Bu çokluğun delili zaferin (İslamın) yok olmayacağına bir delili olmuştur islam dininin sona ermeyeceğinin korunmuş olduğunun delili ortaya çıktı. Allah Azze Allah azze ve celle şöyle buyurdu Rabbini hamd ile tesbih et Tevil ehlinin bir kısmı şöyle dedi

أي: صل بأمر ربك، وأصله: ما ذكرنا فيما تقدم: أن التسبيح هو التنزيه، والتبرئة عن جميع معاني الخلق، والوصف بما يليق به، قال نزهه وبرئه بالثناء عليه، وصفه بالصفات العلاء،

52

Rabb'inin emri ile namaz kıl bunun aslı nedir tesbih etmek ve tenzih etmektir.

Yaratılmış olmaktan tenzih etmektir. Allahu Teala kendisine layık olan vasıflarla vasf etmektir Allahü teâlâ'yı yüksek sıfatlarla vasfed

وسمه بالأسماء الحسنى التي علمك ربك. ويحتمل أن يكون معنى قوله: (فسبح بحمد ربك)، أي: قل: سُبْحَانَ اللَّهِ وبحمده " على ما جاء في الأخبار أن النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كان يكثر في دعائه " سُبْحَانَ اللَّهِ وبحمده، وأستغفر الله وأتوب إليه ". وهذا لأن " سُبْحَانَ اللَّهِ حرف جامع يجمع جميع " ما يستحق من الثناء عليه، والوصف له بالعلو والعظمة والجلال، والتنزيه عن جميع العيوب والآفات، وعن جميع معاني الخلق،

Allahü teâlâ'yı güzel isimlerle isimlendir ki o isimleri Allahu Teala sana öğretti mananın şöyle olması da muhtemeldir Rabbini hamd ile tesbih et dedi Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. Haberlerde geçtiği üzere Peygamber efendimiz sav duaların da şöyle derdi Allah noksan sıfatlardan münezzehtir, övgüye layık olan odur Allah'tan bağışlanma istiyorum ve ona tövbemi arz ediyorum Sübhanallah kapsayıcı bir harftir Allahü Teala'nın övgüsünü içine alan bir terkip tir Allahü teâlâ'yı yücelikle azametle büyüklükle vasfetmek demektir bütün ayıplardan afetlerden engellerden eksikliklerden Allah'ın uzak olduğunu yaratılmışlık olanlardan tamamen beri olduğunu kapsar

جعل لهم هذا الحرف الجامع؛ لما عرف عجزهم عن القيام بالوصف بجميع ما يستحق من الثناء عليه وكذلك حرف " الحمد لله "، هو حرف جامع يجمع شكر جميع ما أنعم الله عليهم، جعل لهم " ذلك؛ لما عرف من عجزهم، وقلة شكر ما أنعم عليهم واحدا بعد واحد. وعلى ذلك يخرج قوله اللهم صل على محمد "،

Cenabı Allah Bu kelimenin içinde Cem etmiştir. Allahü Teala insanların acziyetini bilmesinden dolayı övgü konusunda insanların acziyetini bildiğinden bütün bunları Bu kelimedede Cem etmiştir. aynı şekilde Elhamdülillah kelimesi de kapsayıcı bir terkiptir. Allahü Teala'nın kendilerine vermiş olduğu nimetlere şükür manası taşır. Onların acizlik lerini bildiği için bir nimetten diğer bir Nimet'in şükrünü yerine getirmesini getirilmesi az olduğu için Bu kelimenin içine yerleştirmiştir Bu nedenle

Allahü Teala'nın şu sözü çıkmıştır Allahümme salli ala Muhammed

أمرهم أن يجعلوا الصلاة على رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بقوله - عَزَّ وَجَلَّ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)، ولما لم يجعل في وسعهم القيام بما يستحقه أمروا أن يقولوا:

Peygamber Efendimize salat-ı emretti Peygamber Efendimizin üzerine dua etmeyi gerekli kılmıştır şu ayet-i kerimede Allahu Teala'yı hakkıyla anma noktasında insanoğlunun takatinin yetmeyeceğinden hareketle Allahu Teala onlara şöyle demelerine emretmiştir

" اللهم صل على محمد "؛ ليكون هو المتولي ذلك بنفسه، والله أعلم. وقوله عَزَّ وَجَلَّ -: (وَأَسْتَغْفِرُهُ

Allah'ım Muhammed Aleyhisselam'a Salat eyle demelerini emretmiştir Peygamber Efendimiz velisi yardımcısı olsun ona dua ve Salat ederek velisi olsun ondan bağışlanma dile

قال أبو بكر الأصب: دل قوله عَزَّ وَجَلَّ -: (وَأَسْتَغْفِرُهُ على أن كان منه تقصير وتفريط في أمره حتى أمره بالاستغفار عن ذلك. لكن هذا كلام [وخش]؛ لا يصف رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بالتقصير في شيء ولا بالتفريط في أمر قط، ولكن قد جعل الله تعالى على كل أحد من نعمه وفضله، وإحسانه في طرفة عين ولحظة بصر ما ليس في وسعه وطاقته القيام بشكر واحد منها، وإن لطف، وإن طال عمره؛ فأمره بالاستغفار؛

Ebubekir El Asam Vestağfirhu kelimesi şuna delalet ediyor diyor onların işlerinde bir kusur aşırılık var ondan istiğfar edilmesini emrediyor Fakat bu ayeti kerime Rasulullah sav onu sıfatlandırmaz bir şey de kusurlu davranmış olma sıfatıyla vasıflandıramaz, Peygamber Efendimizi böyle bir aşırılıkla nitelendirilemez

53

fakat Allahu Teala her kulun üzerine nimetinden lütfundan ihsanından vermiştir göz açıp kapayıncaya kadar Allahu Teala herkese lütufta bulunur. Lutufta bulunduğu kulununda Allahu Teala ya şükredeceği bir şey değildir Allahu Teala ya lutufta bulunsa dahi Allah onun ömrünü uzatsa dahi buna güç yetiremez insanoğlu Allahu Teala Peygamber Efendimizin şahsında insanlığa af dilemeyi emretmiştir

لما يتوهم منه التصير في أداء شكر نعمه عن القيام بذلك. أو أن يكون لأمته لا لنفسه فإن قال قائل: ما معنى أمره بالاستغفار، وقد ذكر أنه غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر؟ فالجواب عنه من وجهين:

Burada buradan nimetlerin şükrünü yerine getirme noktasında kusur dan söz edilmek gibi gözükse de bu böyle değildir Burada Peygamber Efendimizle alakalı değil Ümmet ile alakalıdır istiğfar dilemesi Şayet biri dese ki burada peygamberin efendimizden bağışlanmayı dilemek ne anlama gelmektedir. Geçmiş ve gelecek günahlarının bağışlanması zikredilmiş olduğu halde Bunun anlamı nedir

Müfessirimiz bunun cevabı iki şekildedir

أحدهما: أنه يجوز أن يكون أمر بالاستغفار لأمته، نحو قوله - تعالى : (وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ أَوْ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ تَعَالَى وَعَدَ لَهُ الْمَغْفِرَةَ إِذَا لَزِمَ اسْتِغْفَارَ وَدَامَ عَلَيْهِ

Birinci görüş caiz olan şudur Peygamber Efendimiz ümmeti üzerinde istiğfar etmekle emrolunduğu caizdir Allah'ın şu keliminde olduğu gibi mümin erkek ve kadınlar için günahlarına tövbe et. Veyahut Allahu Teala ona affı vaat etmiştir istiğfara devam ettiğinde Allahu Teala Peygamber Efendimize vaat etmiştir

، وقوله عَزَّ وَجَلَّ - :) إِنَّهُ كَانَ تَوَابًا (: أي: كان لم يزل توابا، ليس أن صار توابا بأمر اكتسبه وأحدثه

على ما تقول المعتزلة: إنه صار تواباً ثم قوله: (تَوَاباً)، على التكثير، أي: يقبل توبة بعد توبة،

أي: إذا تاب مرة، ثم ارتكب الجرم وعصاه؛ ثم تاب ثانياً، وثالثاً، وإن كثرت، فإنه يقبل توبته

Allahu Teala tövbeleri çokça kabul edendir Allahu Teala tövbeleri çokça kabul

etmekten geri durmaz Allah'ın tövbeleri çokça kabul etmesi sonradan olan bir şey

değildir mutezilenin dediği gibi Allahu Teala tövbeleri çokça bağışlayan oldu diyorlar

teksir kalıbında olduğu için kul bu kusurda bulunup Tövbe ettikten sonra bir Cürüm

daha işlediği zaman bu üç kez olsa bile her defasında affeder Çünkü o çokça

tevbeleri kabul edendir

والثاني: (تَوَاباً)، أي: رجّاعاً يرجعهم ويردهم عن المعاصي، إلى أن يتوبوا أي: هو الذي يوفقهم

على التوبة. ثم قال: (تَوَاباً)، ولم يقل: " غفاراً "، وحق مثله من الكلام أن يقال: " إنه كان غفار

؛ كما قال في آية أخرى اسْتَغْفِرْ وَارْتَبِمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّاراً (، ولكن المعنى فيه عندنا: أن المراد من

الاستغفار ليس قوله أسْتَغْفِرَ اللَّهُ ولكن أن يتوب إليه، ويطلب منه المغفرة بالتوبة

Tevvaben döndüren demektir Allah kullarını İsyân bildiren fiillerinden döndürür

nereye tövbe etmeye kullarına tövbe etmeye muvaffak kılar çokça bağışlayan demedi

tövbeleri kabul edendir dedi Rabeküm innehu Kane gaffara ayeti bizim görüşümüze

göre istifardan kasıt Allah'tan bağışlanma istiyorum demek değildir. Fakat Ondan

tövbe ile mağfiret etmek manasına gelir o çokça günahları bağışlayandır

إِنَّهُ كَانَ تَوَاباً (ويجوز أن يكون فيه إضمار، كأنه قال: " واستغفره، وتب إليه؛ إنه كان تواباً

Burada sanki şöyle bir şey deniliyor Ondan bağışlanma dile ona tövbe et Muhakkik

ki o tövbeleri kabul edendir

"ويجوز أن يستغنى بذكر الاستغفار في السؤال عن ذكره في الجواب، وأخرى أن يستغنى بذكر

التوبة في الجواب عن ذكرها في السؤال، وقد يجوز مثل هذا في الكلام.

54

Caizdir bağışlanma zikredilmesi ile cevabta sorunun zikredilmesi sormak caizdir

tövbem kabul oldu mu diye sormak caiz değildir onda bağışlanma dile o çokça

bağışlayandır Bu da dilde mevcut olan bir kullanımdır yani festağfirhu Bağışlanma

dile ve onlara (İnnehu Kane tevvaba) Tövbe Et demeden Allahtan bağışlanma dile
çünkü o tövbeleri çokça kabul edendir.

ثم الدين اسم يقع على ما يدين به الإنسان، حقا كان أو باطلا، وعلى ذلك أضاف النبي صَلَّى اللهُ
(، عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ما كان يدين به إلى نفسه، وما دان به الكفرة إليهم، حيث قال: (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلي دِينِ
وَأما إضافته إلى الله تعالى حيث قال يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

İnsanın din olarak tabi olduğu şeylere tekabül etmektedir Nebi sas Efendimiz

bununla alakalı olarak izah etmiştir kendisinin din olarak nispet ettiği şeyi kendine

izafe etmiştir kâfirlerinde üzerinde bulunduğu dini izafe etmiştir sizin dininiz size

benim dinim bana

(الآيَة؛ لأنه الدين الذي أمرهم به، ودعاهم إليه؛ لذلك خرجت الإضافة والنسبة إليه، والله أعلم
بالصواب

Dinin Allah'a izafe edilmesi nasıl oluyor Çünkü bu Allah Teala insanlara uymalarını

emrettiği ve kendisine davet ettiği dindir Bu nedenle Allah'ın Tealaya din olarak

Nispet edildi en doğrusunu bilen Allahü Tealadır dedi

Melek Çelebi 🙏🙏

B. Râzî'nin et-Tefsirü'l-kebîr (Mefâtihü'l-ğayb) .Enfâl Sûresi 27- 28

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

Allah'a Resulüne ve Emanetlere Hıyanet Etmeyin "Ey iman edenler, Allah'a ve peygamberine hainlik etmeyin. Siz, kendiniz bilip dururken, kendi emanetlerinize hainlik eder misiniz? Bilin ki mallarınız da. evlâtlarınız da ancak birer imtihandır. (Asıl) büyük mükâfaat ise, şüphesiz Allah katındadır (Enfal, 27-28).

فی قوله تعالى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
اعلم انه لما ذكر انه رزقهم من الطيبات. فهنا منعهم من الخيانة: (أَمَانَاتِكُمْ)

Bil ki Allah Teâlâ, onlara güzel rızık verdiğini belirtince, bu ayette de, onları, hainlik etmekten men etmiştir. Bu ayetle ilgili birkaç mesele vardır:

المسألة الأولى: اختلفوا في المراد بتلك الخيانة علي أقوال:

Birinci Mesele Alimler, bu ayette geçen "hıyanet" ile neyin kastedildiği hususunda, birtakım görüşler üzere ihtilâf etmişlerdir:

الأول: قال ابن عباس: نزلت هذه الآية في أبي لبابة حين بعثه رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى قريظة لما حاصرهم، وكان اهله وولده فيهم. فقالوا يا أبا لبابة ما تري لنا أننزل علي حكم سعد بن معاذ فينا؟ فأشار أبو لبابة إلى خلقه، أي انهالذبح فلا تفعلوا، فكان ذلك منه خيانة الله ورسوله.

1.) İbn Abbas şöyle demiştir: "Bu ayet, Ebu Lübabe hakkında nazil olmuştur..

Hz. Peygamber (s.a.s), Ebu Lübabe'yı, Kureyzaoğullarını muhasara altına almak maksadıyla onlara yollamıştı. Ebu Lübâbe'nin çoluk çocuğu ise, Kureyzaoğullarının içinde bulunuyordu. Bunun üzerine Kureyzaoğulları: "Ey Ebu Lübabe Ne dersin, Sa'd İbn Muâz'ın, hakkımızda vermiş olduğu hükmü kabul edelim mi?" deyince, Ebu Lübabe boğazına işaret ederek: "Bu bir intihar etmek demektir, sakın bunu yapmayınız " demek

الثانى: قال السدي: كانوا يسمعون الشيء من نبي صلى الله عليه وسلم فشيقونه و يلقونه إلى المشركين فنهاهم الله عن ذلك.

2) Süddî şöyle demektedir: "Onlar, Hz. Peygamber (s.a.s)'den bir şey dinliyor ve bunu ifşa ederek, müşriklere intikâl ettiriyorlardı. İşte bunun üzerine, Cenâb-ı Hak onları bundan nehyetti

الثالث قال ابنو زيد: نهام الله ان يخون كما صنع المنافقون, يظهران الايمان و يسرون الكفر.
3) İbn Zeyd şöyle demiştir: "Allah onları, tıpkı münafıkların yapmış olduğu gibi, iman izhar edip, öte yandan ise, küfürlerini gizlemek suretiyle, hainlikte bulunmaktan nehyetti.

الربع عن جابر بنو عبد الله: ان ابا سفيان خرج من مكة, فعلم النبي صلى الله عليه و سلم خروجه و عزم على الذهاب اليه, فكتب اليه رجل من المنافقين ان مح مدا يريدكم فخذو حذرکم, فانزل الله هذه الاية.

4(Câbir İbn Abdillâh'dan şu rivayet edilmiştir: "Ebu Süfyan Mekke'den çıkınca, Hz. Peygamber (s.a.s), onun çıktığını Öğrendi ve onu karşılamaya niyetlendi. Bunun üzerine münafıklardan birisi, Ebu Süfyan'a, "Muhakkak ki Muhammed, savaşmak için karşınıza çıkacak. Binâenaleyh tedbirinizi alınız!" diye bir mektup yazınca, Allahu Teâlâ bu ayeti inzal ".buyurdu.

الجامس قال الزهري و الكلبي: نزلت في خاطب بن ابو بلتعة حين اهل الى مكة كتب لما هم النبي صلى الله عليه و سلم بالخروج اليها, حكاها اصم.

5) Zührî ve Kelbî, bu ayetin Hatıb b. Ebl Be İte a hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir. Zira bu sahâbî, Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilerle savaşmak için gitmeye niyetlenince, O'nun bu niyetini Mekkelilere yazıp bildirmişti. Bu görüşü el-Esam nakletmiştir.

والسادس قال القصى: الاقرب ان خيانة الله غير خيانة و رسوله, و خيانة الرسول غير خيانة الامانة, لان الاعطف يقتضي المغايرة اذا عرفت هد افنقول: انه تعالى امرهم ان لا يخون الغنام, وجعل ذلك خيانة له, لانه خيانة لعطيته و خيانة لرسوله القيم بقسمها, فمن خانها فقد خان الرسول, و هذه الغانيمة قد جعلها الرسول امانة في ايدي الغانمين و الزمهم ان لا يتناولوا لانفسهم منها شيا فصارت وديعة, و الوديعة امانة في يد المودع, فمن خان منهم فيها فقد خان امانة الناس, اذا خيانة ضد الامانة, قال: و يحتمل ان يريد بالامانة كل ما تعبد به وعلى هاذا التقدير: فيدخل فيه غنيمة و غير ها فكان معنا الاية: ايجاب اءء التكالف باسرها على سبيل التمام والكمال منغير نقص ولا اخلال و ام الوجوه المذكورة في سبب نزل الاية, فهي داخلة فيها, لكن لا يجب قصر الاية عليها, لان العبرة بعموم الفظ لا بخصوص السبب

6) Kâdî şöyle demiştir: "Bu konuda doğruya en yakın olan şudur: Allah'a yapılan hainlik, Resulullah'a yapılan hainlikten başkadır. Yine Resûlullah'a yapılan hainlikten, emanete yapılan hıyanetten başkadır. Çünkü atıf, muğayereti (başka olmayı) gerektirir. Bunu iyice kavradığın zaman diyoruz ki: Allah, onlara ganimetler hususunda hainlik etmemelerini emretmiş ve bu husustaki hıyaneti kendine yapılmış hıyanet gibi saymıştır. Çünkü bu, Allah'ın atıyyesi (bağışı) hususunda ve Resulüne karşı yapılmış bir hıyanettir. Çünkü ganimetlerin taksimi ile görevli olan, Hz. Peygamber (s.a.s)'dir. Binâenaleyh kim o ganimetlere hıyanet ederse, peygambere hıyanet etmiş olur. Hz. Peygamber (s.a.s), bu ganimetleri, ganimeti hak etmiş olanların ellerine bir emanet olarak vermiş ve onlara

ganimetlerden herhangi birşey almamalarını emretmiştir. Dolayısıyla bu ganimetler adeta bir emanete dönüşmüştür. Emanetler ise, emanet bırakılan kimsenin elinde bir emanettir. Binaenaleyh onlardan kim bu emanetlere âinlik ederse, insanların kendilerine verdikleri emanetlere hiyanet etmiş gibi olur. Çünkü hiyanet, emanetin zıddıdır." Kâdî şöyle devam eder: "Ayette bahsedilen emanetten kastın, ibadete sayılan herşey olması muhtemeldir. Buna göre, ayetin müne, ganimetler de, diğer şeyler de girer. Binâenaleyh ayetin manası: "Bütün "mükellefiyetlerin tastamam, noksansız, eksiksiz ve en mükemmel bir şekilde edâ edilmeleri vacibtir" şeklinde olur. Ayetin sebab-i nüzulü olarak zikredilen bütün bu zahlar da, ayetin hükmüne dahildir. Ama ayeti, sadece bunlara hasretmemek : sınırlandırmamak) gerekir. Çünkü sebab-i nüzulün hususî oluşuna değil, afzın umumîliğine bakılır."

المسلمة الثانية قال صاحبه (الكشاف) : معنى الوفاء التمام. ومنه تخونه اذا انتقصه، ثم استعمل في ضد الأمانة والوفاء لأنك اذا خنت الرجل في شيء فقد أدخلت عليه النقصان فيه.

İkinci Mesele Keşşaf sahibi şöyle demektedir: Tıpkı "vefa"nın, "tamam" (olma) manasına geldiği gibi, ayetteki "hiyanet" de "noksanlık" manasıdır. Bir kimse bir şeyi noksan yaptığında, "Ona hiyanet etti" denilmesi de, bundan dolayıdır. Daha sonra bu kelime, emânet" (güven) ve "vefâ"nın zıddı olarak kullanıldı. Çünkü bir hususta, bir kimseye hiyanet ettiğinde, o kimsenin aleyhine olarak, o hususa noksanlık sokarsın.

المسألة الثالث: في قوله: وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وجوه:

Üçüncü Mesele Ayetteki "Emanetlerinize hainlik eder misiniz?.." ifadesi ile ilgili şu izahlar yapılmıştır:

الاول: التقدر (ولا تخون اماناتكم) والدليل عليه ما روي في حرف عبد الله ولا تخون اماناتكم

1) Bu tabirin manası, "Emânetlerinize hainlik etmeyin" şeklindedir..

Bunun delili Abdullah b. Mes'ûd (r.a)'un, bunu bu şekilde okuduğunu rivayet etmesidir.

الثانى: التقدر: لا تخون الله الرسول, فانكم ان فعلتم ذلك فقد خنتم اماناتكم, والعرب قد تذكر الجواب تارة بالفاء, و اخرى بالواوى, و منهم من انكر ذلك. واما قوله تعالى: و انتم تعلمون فيه وجوه.

2) Bu ifâde, "Allah ve Resulüne ihanet etmeyin. Çünkü eğer bunu yaparsanız, emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz" demektir. Araplar "cevab" olan cümlelerin başına bazan "fâ", bazan da "vav" edatı getirirler. Onlardan bunu kabul etmeyenler ze vardır. Cenâb-ı Hakk'ın "Siz, kendiniz bilip dururken..." ifadesi hakkında şu izahlar yapılmıştır:

الأول و انتم تعلمون انكم تخونون يعنى ان الخيانة توجد منكم أن تعتمد لا عن سهو.

1) Bu, "Siz hainlik edeceğinizi bile bile, yani, hainlik sizden yanlışlıkla ve farkında :-ayarak değil, kasten sâdir olur" demektir.

الثانى: و انتم علماء تعلمون قبح القبيح, وحسن الحسن, ثم انه لما كان الداعى إلى الإقدام على الخيانة هو حب الأموال والأولاد. نبه تعالى على أنه يجب على العاقل يحترز عن المضار المتولدة الحب من ذلك الحب.

2) Bu, "siz kötülüğün kötülük, iyiliğin de iyilik olduğunu bilen kimseler olduğunuz demektir. Daha sonra Allah Teâlâ, insanları hıyanete sevkeden şey mal ve evlâd sevgisi olduğu için, akıllı kimselerin bu sevgiden doğacak zararlardan kaçınması gerektiğine dikkat çekerek.

فقال: انما أموالكم و أولادكم فتنة لأنها تشغل القلب بالدينا, و تصير حجابا عن خدمة المولى. ثم قال: و ان الله عنده اجر عظيم تنبيهها على أن سعادات الآخرة خير من سعادات الدنيا لأنها أعظم فى الإشراف و أعظم فى الفوز, و أعظم فى المدة, لأنها تبقى بقاء لا نهاية له, فهذا هو المواد من وصف الله الأجر الذى عنده بالعظام. و يمكن أن يتمسك بهذه الآية فى بيان ان الإشتغال بالنوافل افضل من الإشتغال بالنكاح لان الإشتغال بالنوافل يفيد الأجر العظيم عند الله, و الإشتغال بالنكاح يفيد الولد و يجيب الحاجة إلى المال, و ذلك فتنة, و معلوم أن ما افض إلى الأجر العظيم عند الله, فالأشتغال به خير مما أفضى إلى الفتنة.

.Bilin ki mallarınız da, evlatlarınız, ancak birer imtihandır" buyurur. Çünkü bunlar, kalbi dünya ile meşgul eder ve insanı mevlâsının hizmetinden alıkor. Cenâb-ı Allah, daha sonra âhiret mutluluklarının, dünyevî mutluluklardan daha hayırlı olduğuna; çünkü âhiretin gerek şeref, gerek mükâfaat, gerekse müddet bakımından daha fazla olduğuna; ve çünkü âhiretin sonsuz ve baki olduğuna dikkat çekmek için "Büyük mükâfaat ise, şüphesiz Allah katındadır" buyurur. İşte Allah Teâlâ'nın katındaki mükâfaatın "büyük" olarak tavsif edilişi, yukarıda belirttiğimiz bakımlardan ötürüdür. Nafile ibadetlerle meşgul olmanın, evlenmekten daha faziletli olduğuna delil olarak bu ayet getirilebilir. Zira nafile

ibadetlerle meşgul olmak, insana Allah katında büyük mükâfaat kazandırır. Evlenme ile meşgul olmak ise, insana çocuk kazandırır. Çocuk da mal ve geçim elde etme ihtiyacını doğurur. Bu ise bir belâ (imtihan)dır. Allah katında en büyük bir ücreti elde etmeye vesile olacak şeyle meşgul olmanın, belaya götüren şeyle meşgul olmaktan daha hayırlı olduğu malumdur.

بهیج قایالی
توفیق من عند الله

Kevser suresi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1) فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2) إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)

Meal: 1, 2, 3. (Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes. Asıl soyu (sonu) kesik olan, şüphesiz sana hınç besleyendir.

قرأ الحسن (البصرى): «إنا أنطيناك» ، وهي لغة في أعطى ، قال النبي صلى الله عليه وسلم: «واليد المنطية خير من السفلى»¹ ، وقال الأعمش: [المُتقارب]² جِيَادُكَ³ خير جِيَادِ الملوك ... تُصَانُ⁴ الجَلَالِ⁵ وَتُنطَى⁶ الشَّعِيرِ

Kıraat imamlarından Hasan burayı inna entaynake okumuştur Bu agtanın bir telafuzu lukatıdır Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu Veren el alan elden daha hayırlıdır. Ameş dediki Şair dedi ki bir şiir vezninde senin cömertliğin meliklerin cömertliğinden hayırlıdır çok az verirsin azametini korursun

قال أنس وابن عمر وابن عباس وجماعة من الصحابة والتابعين: { الكوثر } : نهر في الجنة ، حَافَّتَاهُ⁷ قُبَابٌ⁸ مِنْ دُرٍّ⁹ مُجَوَّفٍ¹⁰ وَطِينُهُ¹¹ مِسْكٌ وَحَصْبَاؤُهُ¹² ياقوت ، وَنَحْوُ هَذَا مِنْ صِفَاتِهِ ، وَإِنْ اختلفت ألفاظ الرواة

Enes ibn'i Ömer ibn Abbas sahabeden bir topluluk ve tabiinden Kevser'e şöyle dediler Cennetten bir nehirdir onun kenarları içi delik İnciden kubbeler dir onun toprağı misktir onun çakıl taş taşları Yakut

¹ alan elden (alttaki alden) (üstteki el alttaki elden hayırlıdır. yani veren el alan elden hayırlıdır)

² MÜTEKĀRĪB المتقارب Aruz sisteminde bir bahir (vezinler grubu).

Halîl b. Ahmed'in ortaya koyduğu vezinlerden olup onun sisteminde müttefik veya mütekārib denilen beşinci dairede birinci, klasik genel sıralamada on beşinci bahir olarak yer alır (DİA, III, 428; IV, 484). Tef'ilelerinin birbirine benzemesi, her iki vetid arasında bir sebep ve her iki sebep arasında bir vetid bulunmasından kaynaklanan yakınlık ve benzerlik dolayısıyla mütekārib (birbirine yakın) kelimesiyle adlandırılmıştır. (BAHİR: Halîl b. Ahmed'in (ö. 175/791) arûz sisteminde dâirelerdeki ideal vezinlerden, ilel ve zihâfât kaideleriyle türetilmiş vezinler grubu.).

³ جَوَادٌ (ج) جِيَادٌ وَأَجْوَادٌ

⁴ sen korunuyorsun (yani onun semeriyle korunuyorsun)

⁵ semeriyle

⁶ (تُغَطَّى)

⁷ حافة iki kenarı

⁸ kubbe

⁹ دُرٌّ (ج) دُرٌّ (و) دُرٌّ

¹⁰ içi boş ve oyuk olan

¹¹ çamur

¹² çakıl taşlık yer

tandır sıfatlarına dair bu ve benzeri şeyler zikredilmiştir ravilerin rivayetlerini de lafızlar farklı olsa da

وقال ابن عباس أيضاً : { الكوثر } : الخير الكثير.

قال القاضي أبو محمد : كَوَثْرٌ : بِنَاءِ مُبَالَغَةٍ مِنَ الْكَثْرَةِ ، وَلَا مَجَالَ¹³ أَنْ الَّذِي أَعْطَى اللَّهُ مُحَمَّدًا عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ النَّبُوَّةِ وَالْحِكْمَةِ وَالْعِلْمِ بِرَبِّهِ وَالْفَوْزِ بِرِضْوَانِهِ وَالشَّرَفِ عَلَى عِبَادِهِ هُوَ أَكْثَرُ الْأَشْيَاءِ¹⁴ وَأَعْظَمُهَا كَأَنَّهُ يَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ : { إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ } الْحِطَّ¹⁵ الْأَعْظَمَ

İbni Abbas aynı şekilde dedi Kevser kelimesine bol hayır manasında vermiştir El Kadı Muhammed dedi ki Kevser kesret kelimesinden mübalağa kalıbındandır itiraz kabul etmez bir gerçektir Şüphe yok ki Allah'ın Muhammed'e lütfettiği şeylerden nübüvvetten hikmetten ilimden Rabbini bilmesinden onun rızası ile kurtuluşu onun şerefli oluşu diğer kullardan Allah sanki ona şöyle buyuruyor Sana büyük bir lutuf, hazz, mükafat İhsan ettik

قال سعيد بن جبیر : النهر الذي في الجنة هو من الخير الذي أعطاه الله إياه ،

فَنِعْمَ مَا ذَهَبَ إِلَيْهِ ابْنُ عَبَّاسٍ ، وَنَعَمَ مَا تَمَّمَ¹⁶ ابْنُ جُبَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ،

وَأَمْرُ النَّهْرِ ثَابِتٌ فِي الْآثَارِ فِي حَدِيثِ الْإِسْرَاءِ وَغَيْرِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَنَفَعْنَا بِمَا مَنَحْنَا مِنَ الْهَدَايَةِ

Sa'd Bin cübeyr dedi ki Kevser cennetteki bir nehirdir Allah'ın sadece ona (Peygamber Efendimizin) verdiği hayırlardan biridir İbni Abbas'ın getirdiği yorum ne güzeldir İbni Zübeyr in getirdiği yorumda bunu tamamlama açısından ne güzeldir rivayetlerde ki Kevser de ki nehir olgusu sabittir İsra hadisindedeki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemine bize getirdiği şeyden hidayetten faydalandık

قال الحسن : { الكوثر } ، القرآن ، وقال أبو بكر بن عياش : هو كثرة الأصحاب والأئمة

Hasan diyor ki el Kevser Kur'an'dır Ebubekir b Ayaş diyor ki o

Kevser ashabin çokluğu kendisine tabii olanların çokluğudu

¹³ şüphesiz

¹⁴ Nimetlerin en çoğu

¹⁵ nasip, hisse, pay

¹⁶ tamamladı yani söyledi

وقال جعفر الصادق : نور في قلبه ودلته¹⁷ عليه (عَلَى اللَّهِ) وقطعه عما سواه ، وقال أيضاً : هو الشفاعة ، وقال هِلَالُ بنِ يَسَافٍ : هو التوحيد

Caferi Sadık dedi ki kalbinde ona yol gösteren nurdur Allahtan başkasını alıkoyan kesen bir nurdur Caferi Sadık dedi ki aynı şekilde o şefaattir Hilal bin Yesat dedi ki o Kevser Tevhittir

وقوله تعالى : { فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ¹⁸ } أَمْرٌ بِالصَّلَاةِ عَلَى الْعَمَامِ ، ففيه المكتوبات بشروطها والنوافل على أثرها¹⁹ (ندبها²⁰) ، والنحر : نَحْرُ الْهَدْيِ²¹ (الْيَدْنِ²²) وَالنُّسُكِ²³ فِي الضَّحَايَا فِي قَوْلِ جَمَاهِيرِ النَّاسِ ، فَكَأَنَّهُ قَالَ : لِيَكُنْ شِغْلُكَ هَذِينَ ، وَلَمْ يَكُنْ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ جِهَادًا²⁴

Allahu Teala buyurdu ki Rabbin için namaz kıl kurban kes genel ifade üzerine namazı emreder bunun içinde vakitleri belirli farz kılınmış şartlarıyla Nafile olan namaz mendup olmakla birlikte Kurban bayramında büyükbaş ve küçükbaş hayvan kes cumhur'un görüşüne göre Allah Sanki öyle diyor buyuruyor Senin meşguliyetin bu ikisi olsun (Namaz ve Kurban) Cihat bu vakitte henüz farz kılınmamıştı

وقال أنس بن مالك : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم : يَنْحَرُ يَوْمَ الْأَضْحَى قَبْلَ الصَّلَاةِ ، فَأَمَرَ أَنْ يُصَلِّيَ ثُمَّ يَنْحَرَ

Enes Bin Malik dedi : Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem namazdan önce kurban gününde kurban keserdi. Sonra önce namaz kılınmasını sonra kurban kesilmesini emretti.

وقاله قتادة ، والقرطبي وغيره في الآية طَعْنٌ²⁵ على كفار مكة ، أي إنهم يُصَلُّونَ لغير الله مكاء²⁶ وتصدية²⁷ ، وينحرون للأصنام ونحوه ، فافعل أنت هذين لربك تكن على صراط مستقيم

¹⁷ Allaha delalet eden, ona ulaştıran bir nurdur.

¹⁸ nahr: 1. kurban kesmek, 2. iftitah tekbiri, 3.dua etmek, 4.nefse hakim olmak

¹⁹ akabinde

²⁰ orijinal nüshada yok

²¹ hem küçük hem büyükbaş hayvan kesmek hacda.

²² büyük baş hayvan, kurban kesilecek hayvan. fark hedyi: hacda etinin fakirlere verilmek üzere verilen hayvan. nüsük: Allaha yaklaşmak için kesilen kurban. yani farz vacib ve nafile tüm kurbanlar.

²³ hacda kesilen kurban, allah için kesilen kurban

²⁴ çünkü zilhicce haram aylardandır. savaş ve cihat yapılmıyor.

²⁵ kinama vardır

²⁶ مَكَاءٌ مَكَاةٌ وَمَكَاةٌ ısıklık çalmak

²⁷ تَضَدِيَةٌ el çırpma, alkışlamak. تَضْفِيقٌ باليدين : ضَدٌّ

Katâde Kurtubi ve diğerleri dediler ki bu ayet Mekke kafirlerini kınamak için indirildi yani onlar Allah'tan başkasına ıslık ve alkış çalarak namaz kılıyorlar putlar ve benzerleri için kurban kesiyorlardı Sen bu ikisini (namaz ve kurban kesmeyi) Rabbim için yap bu şekilde Doğru yol üzeri olursun

وقال ابن جبیر : نزلت هذه الآية يوم الحديبية وقت صلح قريش قيل لمحمد صلى الله عليه وسلم : صل وانحر الهدي ، وعلى هذا تكون الآية من المدني

ibn-i cübeyr dedi ki bu ayet Hudeybiye günü inmiştir Kureyş sulh yapıldığı vakit dedi ki Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e namazını kıl umre için getirdiğin hedy kurbanını kes bu durumda ise bu ayet Medeni olmalıdır.

وروي عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه أنه قال : معنى الآية : صل لربك وضع يمينك على شمالك عند نحر²⁸ في الصلاة ، فالنحر على هذا **هَذَيْن** ليس بمصدر نَحَرَ بل هو الصَّدْرُ ، وقال آخرون المعنى : ارفع يدك في استفتاح صلاتك عند نحر²⁹

Ali Bin Ebi Talip rivayet edilmiştir Hz Ali dedi ki ayetin manası Rabbin için namaz kıl namazda iken göğsünün üzerine sol elinin üzerine sağ elinin koy buradaki nahr kelimesi mastar değildir Bilakis sadr fiilinden o sadır göğüs anlamındadır Diğerleri de dedi ki namaza başlamak için istiftah tekbiri de almak için elini boyun hizana kadar göğsüne kadar kaldır manasındadır demişlerdir

وقوله تعالى : { **إن شانئك هو الأبر**³⁰ } رد³¹ على مقالة كان كثير من سفهاء قريش يقولها لما³² لم يكن لرسول الله صلى الله عليه وسلم ولد فكانوا يقولون : هو أبتري يموت فنستريح منه ويموت أمره³³ بموته

Allahu Teala buyurdu ki muhakkak ki sana hınç besleyen soyu kesik olan odur Şu söyleme reddiyedir Kureyş'in sefihlerinden çoğu olmayan şeyi söylüyorlardı Peygamber Efendimizin erkek çocuğu olmadığından Onun için şöyle diyorlardı o soyu kesik olandır ölecek ve ondan kurtulacağız diyorlardı

²⁸ أعلى الصدر : göğsünün üstü

²⁹ göğsün üzerine

³⁰ أَبْتَرُ (ج) بُتْرُ (م) بَتْرَاءُ : nesli kesik , soyu tükenmiş , arkasında evladı olmayan.

³¹ cevaptır.

³² çünkü

³³ işi bitecek

فقال الله تعالى = وقوله الحق = { إن شانئك هو الأبتى } ، أي المقطوع
المَبْتُورُ³⁴ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَلَوْ كَانَ لَهُ بَنُونَ فَهَمَّ غَيْرَ نَافِعِيهِ ، « وَالشَّانِيءُ » :
المُبْغِضُ

Allah Teala şu hakk sözü getirdi **Muhakkak sana hınç besleyen**
soyu kesik olan odur Allah'ın rahmetine ulaşma konusunda soyu
kesiktir Bunu diyen kişinin erkek çocuğu olsa da onun için onlara
faydası yoktur. **eş Şani demek kin besleyen demektir**

وقال قتادة { الأبتى } هنا يراد به الحقير الذليل ، وقال عكرمة : مات ابن للنبي
صلى الله عليه وسلم فخرج أبو جهل يقول : بُتِرَ³⁵ محمد ، فنزلت السورة
Katâde dedi ki burada **ebterden** kasıt **hakirlik ve zelilik**
kastedilmiştir İkrime dedi ki Nebi sav oğlu vefat ettiğinde Ebu Cehil
şöyle diyerek çıktı Muhammed'in soyu kesildi Bunun üzerine bu
sure indi.

وقال ابن عباس : نزلت في العاصي بن وائل سَمَّى النبي صلى الله عليه وسلم
حين مات ابنه عبد الله أَبْتَرَ

Dedi ki İbni Abbas **bu sure As bin vail hakkında inmiştir** Nebi
sav oğlu Abdullah vefat ettiğinde Peygamber efendimizi ebter
olarak isimlendirdi.

³⁴ yoksun

³⁵ بُتِرَ بِتْرًا kesildi. yani soyu kesildi.

سورة لقمان

الْم ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾
الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ هُدًى

(2-3) Bunlar, güzel işlerin peşinde olanlara hidayet ve rahmet kaynağı olan hikmetli kitabın âyetleridir.

1 قوله : هُدًى وَرَحْمَةً [3] أكثر القراء على نصب على القطع.

Kıraat âlimlerinin Hüden kelimesini kesinlikle nasb olarak okumuşlardır. Katı üzere okumuşlar.

وقد رفعها حمزة على الاستئناف لأنها مستأنفة فى آية منفصلة من الآية قبلها.

Hamza ref(hüda) ile okudu çünkü âyetin başlangıcıdır , kendisine önceki ayetten bağımsız olarak وهى فى قراءة عبد الله (هدى وبشرى).

Abdullah bin Mesutle aynı şekilde okumuştur

, āğ , ḡl

2 وقوله : وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ

İnsanlardan bir kısım vardırki boş sözü satın alanlar, alaya alanlar vardır

نزلت فى النضر بن الحارث الدارى. وكان يشتري كتب الأعاجم فارس والروم وكتب أهل الحيرة (ويحدث

Haris ed Dari hakkında inmiştir O Fars Ve Rumca Hira ehlinin kitaplarını satın alıyor okuyordu Okuduklarını Mekke ehline anlatıyordu

بها أهل مكة وإذا سمع القرآن أعرض عنه واستهزأ

Bu kişi Kuranı işittiğinde Mekke ehline yüz çevirdi. ve onunla . به. (Kuranla) alay etti. amacı kendi üstünlüğünü kanıtlamaya çalışması

فذلك قوله (وَيَتَّخِذُهَا هُزُوءًا) وقد اختلف القراء فى

(وَيَتَّخِذُهَا)

فرغ «1» أكثرهم ، ونصبها يحيى بن وثاب والأعمش

وأصحابه. Kiraat için Kiraat. Allahın ayetlerini eğlenceye almak için

Yettehizuha şeklinde okumuşlar okunuşunda يَوِّءُ âlimleri ihtilaf ettiler . Yahya bin Vesab, Ameş ve Arkadaşları nasb üzere okudular.

فمن رفع ردّها على (يشترى) ومن نصبها ردّها على قوله

(لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ): Kim ref(yettehizu) okursa onu fiilin :

götürür Bu kelimeye affediyor yani Merfu okuyorlar Nasp okuyanlar ise, raddeha ona atfediyor.

وليتخذها.

:وليتخذ هذه ا.وقوله (ويتخذ ذها) يذهب إلى آيات القرآن .

atfederler. ٠

3 وقوله (وَيَتَّخِذُهَا) يذهب إلى آيات القرآن. وإن شئت

جعلتها للسبيل لأن السبيل قد تَوَنَّتْ قال (قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي

أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ «الآية 108 سورة يوسف.») وفى قراءة

أبى (وإن يروا سبيل الرشدا لا يتخذوها سبيلا وإن يروا

سبيل الغي يتخذوها سبيلا « الآية 146 سورة الأعراف.
وقراءة الجمهور : «لا يتخذوه»»).

4 حدثنا أبو العباس قال حدثنا محمد قال حدثنا الفراء قال حدثني حبان عن ليث عن مجاهد في قوله (وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ) قال: هو الغناء قال الفراء: والأول تفسيره عن ابن عباس.

5 وقوله : وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ [10] لئلا تميد بكم.

“sizi sarsmaması için yere sağlam dağlar yerleştirdi”

و(أن) في هذا الموضع تكفى من (لا) كما قال الشاعر :

والمَهْرُ يَأبَى أَنْ يَزَالَ مُلْهَبًا «2» معناه: يأبى أن لا يزال.
(usta, ateşin (korun) tükenmemesi için çalışıyor)

6 وقوله : هَذَا خَلَقُ اللَّهِ [11] من ذكره «3»
السموات والأرضُ وإنزاله الماء من السماء وإنباته
(فَأرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ) تعبدون (مِنْ دُونِهِ) يعنى :
آلهتهم. ثم أكذبهم فقال (بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ).

² الملهب : الشديد الجري المثير للغيار. وقد ألهب الفرس : اضطرم جريه.
³ يريد : مما يرجع إليه اسم الإشارة : (هذا).

7 قوله : **وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ** [12] **حدثنا أبو العباس قال** حدثنا محمد قال حدثنا الفراء قال : حدثني حبان عن بعض من حدثه قال : كان لقمان حبشيًّا مُجَدِّعاً ⁴ «4» ذا مشفر ⁵ «5».

8 وقوله : **وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا** [15] **أي** أحسن صحبتهما.

9 وقوله : **يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ** [16] **يجوز نصب الميثقال ورفع.**

فمن ⁶ «6» رفع رفعه بتكن واحتملت النكرة ألا يكون لها فعل في كان وليس وأخواتها. ومن نصب جعل في (تكن) اسما مضمرا مجهولا مثل الهاء التي في قوله (إِنَّهَا إِنْ تَكُ) ومثل قوله ⁷ (فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ) ⁸ «8» وجاز تأنيث (تَكُ) والميثقال ذكر لأنه مضاف إلى الحبة والمعنى للحبة ، فذهب التأنيث إليها كما قال :

وَتَشْرَقُ بِالْقَوْلِ الَّذِي قَدْ أَدَعَتْهُ كَمَا شَرِقَتْ صَدْرُ الْقَنَاءِ مِنَ الدَّمِ

ولو كان : (إن يك ميثقال حبة) كان صوابا وجاز فيه الوجهان ⁹ «9». وقوله فتكن في صخرة يقال : إنها الصخرة التي تحت الأرض : وهي سجّين ¹⁰ : وتكتب فيها أعمال الكفار. وقوله (يأت بها الله) فيجازى بها.

⁴ أي مقطوع الأطراف والأعضاء. والمشفر : الشفة الغليظة.

⁵ لمشفر للبحير كالشفة للسان. وقد استعير هنا للسان على التشبيه.

⁶ الرفع لنافع وأبي جعفر.

⁷ ولم يسيروا في الأرض فتكون لهم قلوب يعقلون بها أو أذان يسمعون بها فإنها لا تسمى الأبصار ولكن تسمى القلوب التي في الصدور

⁸ الرفع لنافع وأبي جعفر.

⁹ أي رفع (ميثقال) ونصبه.

¹⁰ كلا ان كتاب الفجار لفي سجّين . كلا ان كتاب الابرار لفي عتّين . سورة المطففين .

10 وقوله : ولا تصاعر [18] قرأها أهل المدينة

وعاصم بن أبي النجود والحسن : (تُصَعِّرُ) بالتشديد :
وقرأها يحيى «¹¹» وأصحابه بالألف (ولا تصاعر) يقول :
لا تُمَيِّلْ خَدَّكَ عن الناس من قولك : رجل أصعر. ويجوز
ولا تُصَعِّرْ ولم أسمع به.

11 وقوله : إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ [19] يقول :

إن أقبح الأصوات لصوت الحمير.
وأنت تقول : له وجه منكر إذا كان قبيحا. وقال (لَصَوْتُ
الْحَمِيرِ) ولو قيل : أصوات الحمير¹² لكان صوابا. ولكن
الصَّوْتِ وإن كان أسند إلى جمع فإن الجمع في هذا
الموضع كالواحد.

12 وقوله : وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً [20]

حدَّثنا أبو العباس ، قال : حدَّثنا محمد ، قال حدثنا الفراء
قال حدَّثني شريك بن عبد الله عن خَصِيفِ الْجَزْرِيِّ عن
عكرمة عن ابن عباس أنه قرأ (نِعْمَهُ) واحدة «¹³». قال
ابن عباس : ولو كانت (نعمه) «¹⁴» لكانت نِعْمَةً دون نِعْمَةٍ
أو قال نعمة فوق نعمة ، أَلَشَّكَ مِنْ الْفَرَّاءِ. وقد قرأ قوم
(نعمه) على الجمع. وهو وجه جيّد لأنه قد قال (شاكراً

11 هذه قراءة نافع وأبي عمر والكسائي وخلف.

12 حمير : اسم الجمع : أحمره و خُمُر و خُمُر و حمير ، المونث : حمارة ، و الجمع للمونث : حمائر

13 في الطبري أن ابن عباس فسرها بالإسلام.

14 هذه قراءة غير نافع وأبي عمرو وحفص وأبي جعفر.

«15» «لَأَنْعُمِهِ اجْتَبَاهُ» فهذا جمع النعم وهو دليل على أن (نعمه) جائز.

13 وقوله: وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ [22] قرأها

القرء بالتخفيف ، إلا أبا عبد الرحمن فإنه قرأها «16» (وَمَنْ يُسَلِّمْ) وهو كقولك للرجل أسلم أمرك إلى الله وسلم.

14 وقوله: وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ

وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ [27] ترفع «17» (الْبَحْرُ) ولو نصبته كان صوابا كما قرأت القراء (وَإِذَا قِيلَ «18» إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا) و(الساعة) وفي قراءة عبد الله (وبحر يمدّه سبعة أبحر) يقول : يكون مدادا كالمدا المکتوب به.

وقول عبد الله يقوى الرفع. والشيء إذا مدّ الشيء فزاد فكان زيادة فيه فهو يمدّه تقول دجلة تمدّ بنارنا وأنهارنا ، والله يمدّنا بها. وتقول : قد أمددتك بألف فمدّوك ، يقاس على هذا كلّ ما ورد.

15 وقوله: مَا خَلَقُكُمْ وَلَا بَعَثُكُمْ إِلَّا كَنْفُسٍ وَاحِدَةٍ [28] إلا

كبعث نفس واحدة. أضمر البعث لأنه فعل كما قال (تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ (مِنَ الْمَوْتِ) «19» المعنى - والله أعلم - : كدوران عين الذي يغشى عليه/ 145 ب من الموت ، فأضمر الدوران والعين جميعا.

15 الآية 121 سورة النحل.

16 وكذا قرأها الأعمش. [...]

17 النصب لأبى عمرو ويعقوب وافقهما البيهقي. والرفع للباقيين.

18 الآية 32 سورة الجاثية. والنصب قراءة حمزة ، وافقه الأعمش. وقرأ الباقيون بالرفع.

19 الآية 19 سورة الأحزاب.

16 وقوله : بِنِعْمَتِ اللَّهِ [31] وقد قرئت (بنعمات الله) وقلمًا تفعل العرب ذلك بفعللة : أن تجمع على التاء إنما يجمعونها على فعل مثل سدرة وسدر ، وخرقة وخرق. وإنما كرهوا جمعه بالتاء لأنهم يلزمون أنفسهم كسر ثانية إذا جمع كما جمعوا ظلمة ظلمات فرفعوا ثانيها اتباعا لرفعة أولها ، وكما قالوا : حسرات فأتبعوا ثانيها أولها. فلما لزمهم أن يقولوا : بنعمات استثقلوا أن تتوالى كسرتان فى كلامهم لأنا لم نجد ذلك إلا فى الإبل وحدها. وقد احتمله بعض العرب فقال : نعمات وسدرات.

17 قوله : كُلُّ خِتَارٍ [32] الختار : الغدار وقوله (مَوْجٌ كَالظَّلْلِ) فشبهه بالظلل والموج واحد لأن الموج يركب بعضه بعضا ، ويأتى شىء بعد شىء فقال (كَالظَّلْلِ) يعنى السحاب.

وقوله : **بِاللَّهِ الْغُرُورُ [33]** ما غرّك فهو غرور ، الشيطان غرور ، والدنيا غرور. وتقول غررته غرورا ولو قرئت ولا يغرّكُم بالله الغرور يريد زينة الأشياء لكان صوابا.

18 وقوله : إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ [34] فيه تأويل جحد المعنى : ما يعلمه غيره (وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا) خرج هذا على الجحد. والمعنى الظاهر والأول معروف بالضمير للجحد.

19 وقوله (بِأَيِّ أَرْضٍ) وبأية أرض. فمن قال (بِأَيِّ أَرْضٍ) اجترأ بتأنيث الأرض من أن يظهر فى أيّ تأنيثنا آخر ، ومن أنّث قال قد اجترءوا بأيّ دون ما أضيف إليه ، فلا بدّ من التّأنيث كقولك : مررت بامرأة ، فتقول : أية ، ومررت برجلين فتقول أيّين

(O kıraatında رى وبش دته ڤşeklinde

Abdullah bin Mesutle aynı şekilde

☆ ☆ ☆. Sorusu 6 [یت ّokumuştur

ÜNİTE ّ و ال ّ تري ل س م ن ّ يشن ّ وقوله: و م ن النأ ّ انسانlardan bir kısım vardırki boş sözü ّ ان يشتري ّ كتب الأعاجم ّ فارس والروم وكتب أهل الحيرة ّ

(ويحدث Bu ّayet النضر بن الحارث ّ الداري. و ك ّ نزلت في ّ Haris ed Dari hakkında inmiştir O Fars

Ve Rumca Hira ehlinin kitaplarını satın alıyor okuyordu Okuduklarını Mekke ehline ّ anlatıyordu ّ . ّ بها أهل مكة وإذا سمع القرآن

أعرض ّ عنّه واستهزأ ب ّ Bu kişi Kuranı işittiğinde Mekke ehline yüz çevirdi. ve onunla (Kuranla) alay etti. amacı kendi

üstünlüğünü kanıtlamaya çalışması و ثاب (وقد اختلف القراء فى) وى تَخ ذها (فرفع أكثرهم، ونصبها يَخ فذلك قوله) وى تَخ ذها ه زواً والأعمش وأصحابه . Allahın ayetlerini eğlenceye almak . Yettehizuha َّتَخ يَو َّتَخ ذها için Kıraat âlimleri şeklinde okumuşlar okunuşunda ihtilaf ettiler . Yahya bin Vesab, Ameş ve Arkadaşları nasb üzere okudular. عَن سَبُ يَضِ لَّ ي قوله) لِّ فَمِنْ رَفَعِ رَدَّهَا عَلَى (يشترى) (ومن نصبها رَدَّهَا عَلَى Kim ref fiilin götürür يettehizu) okursa onu Bu kelimeye affediyor yani Merfu ona رَدَّهَا yokuyorlar. Nasp okuyanlar ise, affediyor (: وليتخ ذه ا . و قوله) و يَتَّخِ ذها) يذهب إلى آيات القرآن . َّيَلِ اللّٰهُ عَن سَبُ يَضِ لَّ لِّ يَلِ اللّٰهُ عَن سَبُ يَضِ لَّ لِّ kelimesine atfederler Buradaki olur gibi و يَتَّخِ ذها zamiri müennestir. Kur'an ayetlerine gider إِنَّ يَ رَ وَا سَبِيلَ قِرَاءَةَ أَبِي) و (وَفِي سَبِي اللّٰهُ عُو إِلِ لِي أَدِّ هَذِهِ سَبِي وَاِنْ شئت جعلتها للسبيل لأنَّ السبيل

قد تَوْنَتْ قَالَ (قُلُّ الرُّشْدَ لَا يَتَّخِذُهَا سَبِيلًا) Eger
 ٠kelimesine zamiri ٠هاistersen
 götürürsün Allah yolundan çevirmek için ve
 سَبِيلًا alaya almak için manası çıkar
 ٠kelimesi müennestir müzekker gibi
 gözüksede çünkü başka âyetlerde müennes
 ٠olduğuna dair delilleri vardır
 يَتَّخِذُهَا إِنِّي رَأَيْتُ سَبِيلًا وَ ٠ الغي يَتَّخِذُهَا
 سَبِيلًا وَإِنِّي رَأَيْتُ سَبِيلًا Kur'an ayetlerini ifade
 Eger görseler doğru yolu, onu yol ھا ediyor
 .. ٠ yolu görseler onu الغي edinmezler. Batıl
 ٠yol edinirler (وَمَنْ النَّأ حَدَّثَنِي
 حَبَانٌ عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُجَاهِدٍ فِي رَأْيِ قَالَ فَآلٌ حَدَّثَنِي
 أُمُّ حَمْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي سَبِيلًا قَالَ عَبَّاسٌ أَبُؤْ أَلٌ حَدَّثَنِي حَدِّ
 يثٌ هُوَ أَلٌ تَرِي لَيْثٌ Ebu Abbas rivayet
 ediyor ki, Muhammed den Hibbandan
 ٠Mücahid ten حَدِّ يثٌ هُوَ أَلٌ تَرِي لَيْثٌ
 ٠yayeti ile ilgili sözün boş ve ٠
 eğlenceli olanı şarkı söylemektir ٠Ünite
 ٠sorusu الفراء: والأوَل تفسيره عن ابن عباس .

indirmesi, yeryüzünün yeşermesi, bütün bunları Allah'ın yaratmasıdır. Allahtan başka taptıklarınızın yarattıklarını bana bir gösterin bir nedir onlar Biz lokmana hikmeti verdik[

مَـٰمَةً حَكْمًا مَّانَ الَّـاتَيْنَا لِقَدْ وَلَّ حَدَّثْنَا الْفَرَاءَ قَالَ:

أَحَدِ ثَنَى حَبَّانَ عَنَّ بَعْضَ مِّنْ حَدَّثَهُ قَالَ مَحْمُودٌ قَالَ أ

حَدَّثَنَسَ قَالَ عَبَّأَبُ وَالْأَحَدَّثَنَ Hibban kendisi

ile konuşan insanlardan olmuş Ferra da

ondan almış يا مَعْرُوفًا [15] [أي أحسن صحبتها .

مَجْدَعَا ذَا مَشْفَرٍ . وَقَوْلُهُ: وَصَاحِبُهُ مَا فُي الدَّنَّ ان

Lokman habesi idi yani esmer لَقْمَانُ حَبَشِيًّا كَـ

siyah tenli idi Burnu kesikti. dudağı kalındı

Şayet Anne ve baban sana bilgi sahibi

olmadığın şeyleri Allaha ortak koşmanı

isterlerse onlara itaat etme Onlara dünya

hayatında iyi davran Onlar la birlikteliği

güzel yap مَنَّ خَرِيدٍ [حَبَّةٌ مَثْقَالُ تَكُّ انْ

انَّ هَـيَّيَّ وَقَوْلُهُ: يَا بَنُ Ey oğulcugum şayet

yaptığı iş bir hardal tanesi dahi olsa caizdir

16 انْ وَلَيْسَ وَأَخْوَاتِهِ . كَهَا فَعَلْ فِيَّ [يَجُوزُ نَصَبُ

المتقال ورفعه. فمن رفع رفعه بتكُنْ واحتملت النكرة ألا يكون لَ الْمُثَقَّ (miskalu) ve nasp kelimesi ref fiili , okuması caizdir Ref okuyanlar onu nin ismi olur. ile ref yapmış olur nekradır (ومثل قوله) (فَأَتَكُّ إِنَّ هَاءَ التي فى قوله) (إنَّ هَاْ وَمِنْ نَصْبٍ جَعَلَ فِي) (تَكُنَّ) (أَسْمَاءً مضمرا مجهولاً مثل الُ (والمثقال ذكر لأنه مضاف إلى الحبة والمعنى للحبة، فذهب التانيث إليها كما صارَ) (وجاز تانيث) (تَكُّ بَ الأُ , Nasb şeklinde okunursa , o zaman fiilin gizli meçhul bir تكن gizli bir isim takdir etmiş oluruz zamirdir. المتقال onun haberidir kelimesi de onun haberidir. müennes olması tekü Müzekker olmasına kelimesine muzaftır. Bu durum da tekü rağmen habbe manasına göredir tekü habbeye gider Faili ebsaradır , Faili ebsaradır (عَ تَهَيَّ قَدْ أَذً : وتشرق بالقول الذَّلَقَا Senin duyurduğun sözü boğazına tıkadım (عَ تَهَيَّ أَذً , Sözü duyurmak yaymak , Sözü tıkamak (قَتَّ صَدْرَ الْقَنَاةِ مِنَ الدَّمِ كَمَا شَرَّ

Tıpkı Kan damarının ucu tıkalı olduğu gibi
 َkelimesi müennes müfret gaibe قَتِ شَرِ
 kelimesi صدر kelimesine القناة olarak getirildi
 müzekker olmasına rağmen müennes olarak
 َ getirilmesi caizdir (ان صواباً و جاز) كَ حَبَّةً
 ان: (ان يكُ مثقالَ ولو كِه الوج هو قوله فتكن فى
 صخرة فى Tekü değilde yekün okunsa bu
 daha doğrudur iki vecih caiz olmakla birlikte
 O Yapmış olduğun iyilik habbe tanesi kadar
 da olsa kayanın içinde de olsa, yerin
 altındaki kayada olsa الصخرة تحت التي
 انها: يقال [yerin altındaki kayada olsa اعُر]
 [18] قرأها أهلها وقوله: وَلَا تَصْهَا الله (فيجازي بـ
 وهي سَجِين: وتكتب فيها أعمال الكفار. وقوله) عِ اتُّ
 بَعْرُ (بالتشديد: وقرأها المدينة وع اصم بن أبي
 النجود والحسن:) تصُّجين سِ taşlaşmış çamur
 kafirlerin ameller, böyle şeyler yazılır. Allah
 Teâla onu getirir, Allah onlara yaptıklarının
 َ Medine' ehli يَحِ karşılığını verir 23
 Asım ve Hasan bunu şeddeli olarak

olarak yağdırdı, يف ال يُكُ بَن عِيدِ اللّٰهِ يَ شَرِيَّ حَدَّثَنَّا رُ اءِ قَالَ فَ اَ الَ حَدَّثَنَّا سَ ، قال: حدثنا محمد، قالَ عَبَّاءُ أَبُ وِ الِ اَ] حَدَّثَنَّا نِعْمَةً دُونَ نِعْمَةٍ أَوْ قَالَ أَنْ تَ نِعْمَةٌ وَ كَانَتْ نِعْمَةٌ (لَكَ سَ : وَلِ ابْنِ عَبَّاءُ) نِعْمَةٌ (وِ اَحَدَةً. قَالَ أَ قَرَأْتُ سَ أَنْ هُنَّ عَبَّاءُ عَنِ ابْنِ مَعَكْرُورٍ اءِ . فَ وَقَ نِعْمَةٌ ، الشُّكُّ مَنَ الِ فِ ابن Abbas هَ مَنَعَ كَلِمَةَ مَنَعَ ًolarak tekil şekilde okumuştur eğer tekil okunsa idi şu iki mana çıkardı. Ferra Ebu Abbasın hangi manayı kastettiği noktasında şüphe etti وهو وجه جيد لأنه قد قال (Bir ُوقد قرأ قومَ)نعمه(على الجمع . و هو şöyle kelimeyi bu topluluk (ُوقد قرأ قومَ)نعمه(على الجمع) Şu ayeti örnek olarak ,okumuşlar verebiliriz çünkü bu vecih daha güzel Cemi ًolarak okumuşlar [22 لِمَ وَجْهٌ هَ اِلَى أَنْ)نعمه(جاء ز. وقوله: وَمَنْ يُسِّنَّ عَلِ عَمِهِ اءِ)فَ هَ اءِ فَ هَ اءِ جَ مَعَ النِّعَمِ وَهُوَ دَلِيلٌ لِأَنَّ شَاكِرًا Hz İbrahim Allah'ın verdiği nimetlere şükreden bir kuldur ve onu seçti Allah bu ayette çoğul

olması bizim âyetlerde çoğul olmasının caiz

olduğuna delildir [22] [وهو كقولكِ ي اللهُ] قرأها القراء بالتخفيف، إلا أبا عبد الرح مَن فإنه قرأها (وَمَنْ يُسْأَلْ لِمَ وَجَّهَهُ إِنْ وَجَّهَهُ لِلرَّجُلِ أَسْلِمَ . Kim yüzünü, tamamını و سلم إلى الله .

varlığının teslim ederse Allah a yönlendirirse Kariler bu ayeti tahfif ile okudular. Abdullah hariç o şöyle okumuştur

مَلَمَّ وَالضَّمَّ وَالشَّجَرَةَ أَقْرَبَ الْأَمَّ فِي وَ أَنْ وَقوله: ول يeryüzünde bütün ağaçlar kalem olsaydı

Allah'ın kelimeleri bitmezdi (و لا رى ب فى وعد الله ح ق و الس اعثة إن ان صواباً كما قرأت القراء) (و إذا قيل ر) (ولو نصبتة ك ب ح [ترفع) ال ر يمه سبعة أبحر (و ف ي قراءة عبد الله) (وبح) (الساعة) Eğer

mansup okunursa daha doğru olur.

kelimesi merfu yapılmıştır . Abdullah

kıraatında mansup okumuştur

يقوي الرفع mürekkep .مدادا) يقول: يكون مدادا كالمداد المكتوب ب هارنا، والله يمدنا د بئارنا وأن و ل

دجلة تَمُّدُهُ تَقَ فِيهِ فَهُوَ يَمُّدُ الشَّيْءَ فزاد فكان زيادةً
 والشَّيْءَ إِذَا لَامَ مِ إِتُّكَمْ وَلَا بَعُ فُكَّ اسَ عَلَى هَذَا كُلِّ مَا
 ورد. وقوله: مَا خَلَّ مُدُوكَ، ي قُهَا. وتقول: قد أمددتك
 بِالْفِ فَ بَسِ وَاحِدَةً [28 فَ كَنَ Sizin
 yaratılmanız ve diriltilmeniz bir nefsin
 ] yaratılması ve diriltilmesi gibidir
 إلا كبعث نفس واحدة. أضمِر البعث لأنه فعل كما قالَ)
 َ gizlendi. var. بعث bir gizli كَ البعث
 الِ kelimesi 24 dan sonra ى عليه من ى
 يَغْمُوتُ (المعنى والله أعلم:- كدوران عين الذَّيْءِ) مَنَ الِ
 شَى عَلَ ي يَغْمُوتُ كَالذَّيْءِ يُنْ وَرُ أَعْ تَدُّ [وقد قرئت
 (بِنِعْمَاتِ اللَّهِ) وَقَلَّمَا تَفْعَلَنَّ نِ عَمَّتِ اللَّهُ. وقوله: ب
 الموت، فأضمِر الدوران والعين جميعاً فَعِلَّة: أن
 تَجْمَعُ عَلَى التَّاءِ إِنَّمَا يَجْمَعُونَهَا عَلَى فَعْلٍ مِثْلِ سِدْرَةٍ
 وَسِدْرٍ، وَخِرْقَةٍ وَخِرْقٍ. كَبِ الْعَرَبِ ذَلَّ Araplar
 azda olsa şu şekilde yapıp okurlar
 kalıbına çoğul yaparlar. Misal Araplar فعل
 , gibi سِدْرَةٍ سِدْرَةٍ . Araplar gibi خِرْقَةٍ ظِلْمَةٌ
 ظلمات فرفعوا ثانيهاً إبتاعاً جَمَعَ كما جمعوا زَمُونَ
 أنفسهم كسر ثانية إِذَاً وَإِنَّمَا كَرِهُوا جَمَعَهُ بِالتَّاءِ لِأَنَّهُمْ يَلِ
 لِرَفْعَةِ أَوْلَاهَا، وَكَمَا Araplar تَ ile çoğul yapmayı

kerih görürler Çünkü onlar kelimenin ikinci harfini kesre yapmaya kendilerini mecbur ile çoğul yaparlarsa ikinci hissederler yani harfi ref yaparlar Zülümâtın şeklinde kesra yaparlar. - *ظلمات نِعَمَات استتقلوا أن تتوالى كسرتان في قالوا: حسرات فأتبعوا ثانيها أولها. فلما لزمهم أن يقولوا: بأك إلا في الإبل وحدها. م نجد ذل ل* Klamem láná Ancak iki kesra peşpeşe gelirse ağır gelir iki kesranın peş peşe geldiği yer sadece *الإبل* kelimesidir [32] *ل (فشبهه الختار: الغدار وقوله) م ووج ك الظل مات وسد رات بقوله: كل ختار وقد احتمله بعض العرب فقال: نع ل (يعنى السحاب وقوله: بالل بالظلل والموج واحد لأن الموج يركب بعضه بعضا، ويأتي شيء بعد شيء فقال) ك الظل رور [ع ال gömülmüş Hıyanete: كل ختار Vefasız: ختار - الغدار ّ topluluklar ayetlerimizi yalanlar ّ الظل ّ Dalgaların ard arda gelmesi . Bulutların ك ard arda gelmesi: م بالله الغرور يريد غرور. وتقول غررته غ رورا ولو قرئت ولا يغرنك غرك فهو غرور، الشيطان غرور، والدنيا [ما زينة الأشياء*

müennes أرّ öleceğini bilemez. Kim
olması sebebiyle بأبي dese الرض kelimesi
yetinmiş olur

سُورَةُ النَّصْرِ وَهِيَ مَدْنِيَّةٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قوله تعالى: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) 1)

.Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا) 2)

Ve insanların, Allah'ın dinine dalga dalga girdiklerini gördüğün

zaman

.فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا) 3)

.Hemen Rabbini hamd ile övgü ile tesbih et ve O'ndan mağfiret

dile. Çünkü O tevbeleri çok kabul edendir.

قوله - عَزَّ وَجَلَّ - : (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ)

قال عامة أهل التأويل: إن قوله - تعالى - : (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) (هو مكة، والنصر

الذي نصر رسول الله - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - على أهل مكة

Allahın azze ve celle nin şu sözü Allah'ın yardımı ve fethi geldiği

zaman. Tevil ehlinin geneli şöyle dedi Fetih yerinden kasıt nedir Mekke

halkına karşı olan Allah'ın verdiği zaferdir nasrda Allah'ın Resulullah

Sallallahu Aleyhi ve Sellem'eyardıdır Mekke ehline karşı ona yardım

edilmesi

قال أبو بكر الأصبم: هذا لا يحتمل؛ لأن فتح مكة كان بعد الهجرة بثماني سنين، ونزول

هذه السورة كان بعد الهجرة بعشر سنين، ولا يقال للذي مضى: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ)،

ولكن أراد سائر الفتوح التي فتحها له

mutezile imamlardan Asam Böyle olması muhtemel değildir

çünkü Mekkenin fetihHicri 8 yılda Ama Nasr (Feth) Süresinin nüzulü

Hicri 10 yılda olmuştur. Allah'ın geçmiş bir durumu için şöyle denilmez.

çünkü iza geleceğe işaret ediyor daha önce olan bir şey iza ile anlatılmaz

Ancak Allahın muradı başka fetihleri kastetti fetih nasip etti onlara.

.أو كلام نحو هذا، ولكن يحتمل أن يكون قوله: (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ) (يعني: إذ جاء

وجائز ذلك في اللغة، وفي القرآن كثير "إذا" مكان "إذ"، فإن كان على هذا فيستقيم

حملة على فتح مكة؛

Fakat şöyle anlaşılması muhtemeldir Peygamber Efendimiz sav buna benzer bir sözsöylüyor muhtemel şöyle anlaşılması Allah'ın yardımı geldiğinde. Kuranda İz yerineızanın kullanımında pek çok örnekleri vardır Eger iş böyle olduysa iz yerine izadendiyse Mekkenin fethine hamledilmesi dogrudur.

على ما قاله أُوَلَيْكَ .
أو يكون قوله - تعالى - : **إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ**، أي : **قد** جاء نصر الله
:أو أن يكون أراد بما ذكر من النصر والفتح

bunu söyleyenlerin söyledikleri üzerine Allahın bu sözü olur Allah'ın yardımı geldiğinde kesinlik bildirir şu kastedilmiş olur Fetih ve yardım sözleri zikredilerek fetihler lütfedilmiş olur İza kad manasında kullanılacağı

اجا؛ على ما ذكرنا .الفتوح التي كانت له من بعد حين دخل الناس في دين الله وخذلانه
لأعدائه.أو أن يكون قوله - تعالى - (:إِذَا)، أي :عون الله ُر الله
وقوله - عَزَّوَجَلَّ - (:نَضَتْ ح
فَوَال ُر الله :جاء ن ص

Allahın dinine bölük bölük girdiği zamanda zikrettiğimiz kast edilmiş olur.Nasrullah Allah Azze ve Celle Allahın yardımı Rasûlüllahın düşmanlarınıdayardımsız bırakmıştır(Başarısız)Allah'ın sözü buradaki Allah'ın yardımında fetihten kasıt

هي فتوح الأمور التي فتحها الله - عَزَّ وَجَلَّ - عليه من تبليغ الرسالة إلى من أمر بتبليغها ،إليهم، والقيام بالأمور التي أمره أن يقوم بها، فتح تلك الأمور عليه وأتمها، فإن كان على هذا O işlerin yapılması konusundaki hususlardır Allahu Teala Nebiye bir çok tebliğ etmekle emrolunan işleri açması Allah'ın rasülüne yollarına açtığı bu işlerinkastedilen şey budur, tam ve kâmil olmasıdır Eğer böyleyse bu mana (tebliğ ise) alınırsa

تصير فتوح تلك الأمور له نعيًا له؛ بالدلالة على ما قاله أهل التأويل :إنه نعى لرسول الله - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - نعيه، وجهة الاستدلال الوجوه التي ذكرنا

Bu işlerin tamamlanması peygamberin ölümünü haber vermektir delaleti üzerine Ehli tevilin dediği olan bu sure Allah Rasûlullah sas ölümün yaklaştığınınhabercisidir delillendirmenin yönü bizim zikrettiğimiz vecihler ile sabit

وقوله - عَزَّ وَجَلَّ - : (وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا) 2)

،ذكر أهل التأويل أنه كان قبل ذلك يدخل واحدًا واحدًا

Allah azze ve celle buyurdu ki İnsanları görürsün Allahın dinine grup grup girdiğini görürsün Tevil ehli zikrettiler ki Daha önceden Allahın dinine teker teker giriyorlardı.

فلما كان فتح مكة، جعلوا يدخلون دينه أفواجا أفواجا، وقبيلة قبيلة

،ويحتمل ما ذكرنا من سائر الفتوح، أي: فتوح الأمور التي ذكرنا

Ancak Mekke fethi gerçekleşince grup grup kabile kabile girdiler Daha önce zikrettiğimiz fetihler olma ihtimal dahilindedir işlerin fethedilmesidir

على ما روي عن النبي - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أنه قال " :نصرت بالرعب مسيرة

" شهرين، شهرا أممي، وشهرا ورأي

ثم في قوله : (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ. وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا)

Allah Rasûlünden şöyle buyurmuştur dedi ki bana iki aylık mesafeden korku salınmak üzere yardım edildim Bir aylık önümden bir aylık arkamdan iki aylık yürüyüş mesafesinden korkuyla yardım edildim. Sonra Allahın Tealanın şu ayeti kerimesinde

الآية، نعي لرسول الله - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - من وجوه، وقد ذكر في الأخبار: أنه نعي

إليه نفسه بهذه السورة

Bir görüşe göre Peygamberin vefatının habercisidir Peygamber

Efendimiz bu sure ile kendisinin vefatını anladı

أحدها: ما ذكرنا من جهة الاستدلال عرف أنه قد دنا أجله؛ حيث أتم ما أمر به، وفرغ

منه: من التبليغ والدعاء

Birincisi zikrettiğimiz delillerdir bu sure ile Allahın Rasulü ömrünün sonuna geldiginibildi. Kendisi ile emrolunduğu işleritamamladı. Yani İslami Tebliğ ve davetten artıkbu işler bitirmesi bunun delilidir.

والثاني: عرف ذلك اطلاعا من الله تعالى، أطلعه عليه بعلماته جعلها له؛ ففهم رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ما لا يدرك أفهامنا ذلك

İkinci görüş Allahu Tealadan bilgilendirilme yoluyla bunu anladı Peygamberimize bildirmiş olduğu bir takım alametlerle bunu anladı Bu alametler bizim anlayamayacağımız şeylerdir

والثالث: لما كفى مؤنة القيام بالتبليغ بنفسه بدخول الناس في الدين جماعة جماعة، وكان قبل ذلك

والثالث: لما كفى مؤنة القيام بالتبليغ بنفسه بدخول الناس في الدين جماعة جماعة، وكان قبل ذلك يقوم بنفسه، عرف بذلك حضور أجله، وهو نوع من الدلالة ووجه الدلالة: أن القوم لما دخلوا في دين الله

Üçüncü görüş Allah Teâla Rasulünün bizzat kendisi ile tebliği işini yürütmesinde (meşakkat) noktasında zahmeti kifayeti yettiği zaman Allahın Rasulü artık ecelinin geldiğini anladı Vechin delaleti Allah dinine girdikleri zaman

فوجا فوجا؛ دل ذلك على ظهور الإسلام وكثرة أهله؛ فكانت الغلبة والنصر دليل الأمن من الزوال عما هم عليه من الدين إذا زال الرسول: وَقَوْلُهُ - عَزَّ وَجَلَّ - (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ) ...3 (قال بعض أهل التأويل

İnsanların Allahın dinine Bölük bölük grub grub girdikleri zaman Bu durum İslam ehlinin çoğaldığının delili oldu Bu çokluğun delili zaferin(İslamın) yok olmuyacağının bir delili olmuştur İslam dininin sona ermeyeceğinin korunmuş olduğunun delili ortaya çıktı.Allah Azze Allah azze ve celle şöyle buyurdu Rabbinihamd ile tesbih et Tevil ehlinin bir kısmı şöyle dedi.

أي: صل بأمر ربك، وأصله: ما ذكرنا فيما تقدم: أن التسبيح هو التنزيه، والتبرئة عن جميع معاني الخلق، والوصف بما يليق به، قال: نزّهه وبرّئه بالثناء عليه، وَ صِفُّهُ بالصفات،
العلا،

Rabb'inin emri ile namaz kıl bunun aslı nedir tesbih etmek ve tenzih etmektir.Yaratılmış olmaktan tenzih etmektir. Allahu Teala kendisine layık olan vasıflarla vafsetmektir Allahü teâlâ'yı yüksek sıfatlarla vafsed.

وَسَمَّهِ بِالْأَسْمَاءِ الْحَسَنَى الَّتِي عَلِمَكَ رَبُّكَ
ويحتمل أن يكون معنى قوله: (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ)، أي: قل "سُبْحَانَ اللَّهِ وبحمده " على ما جاء في الأخبار أن النبي - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كان يكثر في دعائه "سُبْحَانَ اللَّهِ وبحمده، وأستغفر الله وأتوب إليه".
وهذا لأن "سُبْحَانَ اللَّهِ" حَرْفٌ جامع يجمع جميع ما يستحق من الثناء عليه، والوصف له بالعلو والعظمة والجلال، والتنزيه عن جميع العيوب والآفات، وعن جميع معاني الخلق،

Allahü teâlâ'yı güzel isimlerle isimlendir ki o isimleri Allahu Teala sana öğretti mananın şöyle olması da muhtemeldir Rabbini hamd ile tesbih et deki Allah noksan sıfatlardan münezehzihdir. Haberlerde geçtiği üzere Peygamber efendimiz sav duaların da şöyle derdi Allah noksan sıfatlardan münezzehtir, övgüye layık olan odur Allah'tan bağışlanma istiyorum ve ona tövbemi arz ediyorum Sübhanallah kapsayıcı bir harftir Allahü Teala'nın övgüsünü içine alan bir terkip tir Allahü teâlâ'yı yücelikle azametle büyüklükle vafsetmek demektir bütün ayıplardan afetlerden engellerden eksikliklerden Allah'ın uzak olduğunu yaratılmışlık olanlardan tamamen beri olduğunu kapsar

جعل لهم هذا الحرف الجامع؛ لما عرف عجزهم عن القيام بالوصف بجميع ما يستحق من الثناء عليه.

وكذلك حرف "الحمد لله"، هو حرف جامع يجمع شكر جميع ما أنعم الله عليهم، جعل لهم ذلك؛ لما عرف من عجزهم، وقلة شكر ما أنعم عليهم واحدا بعد واحد، "وعلى ذلك يخرج قوله "اللهم صل على مُحَمَّد

Allah Bu kelimenin içinde Cem etmiştir. Allahü Teala insanların acziyetini bilmesinden dolayı övgü konusunda insanların acziyetini

bildiğinden bütün bunları Bu kelimedede Cem etmiştir. aynı şekilde Elhamdülillah kelimesi de kapsayıcı bir terkiptir. Allahü Teala'nın kendilerine vermiş olduğu nimetlere şükür manası taşır. Onların acizliklerini bildiği için bir nimetten diğer bir Nimet'in şükrünü yerine getirmesini getirilmesi az olduğu için Bu kelimenin içine yerleştirmiştir Bu nedenleTeala'n ın şu sözü çıkmıştır Allahumme salli ala muhammed

أمرهم أن يجعلوا الصلاة على رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بقوله - عَزَّ وَجَلَّ - :
(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)، ولما لم يجعل في وسعهم القيام بما يستحقه
أمرُوا أن يقولوا:

Peygamber Efendimize salat-ı emretti Peygamber Efendimizin üzerine dua etmeyi gerekli kılmıştır şu ayet-i kerimede Allahu Teala'yı hakkıyla anma noktasında insanoğlunun takatinin yetmeyeceğinden hareketle Allahu Teala onlara şöyle demelerine emretmiştir

اللهم صل على مُحَمَّد "؛ ليكون هو المتولي ذلك بنفسه، والله أعلم "
وقوله - عَزَّ وَجَلَّ - : (وَاسْتَغْفِرُهُ)

Allah'ım Muhammed Aleyhisselam'a Salat eyle demelerini emretmiştir Peygamber Efendimiz velisi yardımcısı olsun ona dua ve Salat ederek velisi olsun ondan bağışlanma dile.

تقصير وتفريط في أمره حتى أمره بالاستغفار عن ذلك
لكن هذا كلام [وخش]؛ لا يصف رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بالتقصير في شيء، ولا بالتفريط في أمر قط، ولكن قد جعل الله - تعالى - على كل أحد من نعمه وفضله وإحسانه في طرفة عين ولحظة بصر ما ليس في وسعه وطاقته القيام بشكر واحد منها، وإن لطف، وإن طال عمره؛ فأمره بالاستغفار؛

Ebubekir El Asam Vestağfirhu kelimesi şuna delalet ediyor sıfatıyla vasıflandıramaz, Peygamber Efendimizi böyle bir aşırılıkla nitelendirilemez at Allahu Teala her kulun üzerine nimetinden lütfundan ihsanından vermiştir göz açıp kapayıncaya kadar Allahu Teala herkese lütufta bulunur. Lutufta bulunduğu kulununda Allahu Teala ya şükredeceği bir şey değildir Allahu Teala ya lutufta bulursa dahi Allah

onun ömrünü uzatsa dahi buna güç yetiremez insanoğlu AllahuTeala
Peygamber Efendimizin şahsında insanlığa af dilemeyi emretmiştir

لما يتوهم منه التقصير في أداء شكر نعمه عن القيام بذلك

أو أن يكون لأمته لا لنفسه

فإن قال قائل: ما معنى أمره بالاستغفار، وقد ذكر أنه غفر له ما تقدم من ذنبه وما

تأخر؟ فالجواب عنه من وجهين

ن القيام بذلك. أو أن يكون لأمته لا لنفسه فإن

قال قائل: ما معنى أمره بالاستغفار، وقد ذكر أنه غفر له ما تقدم من ذنبه وما

تأخر؟ فالجواب عنه

من وجهين:

Burada buradan nimetlerin şükrünü yerine getirme noktasında kusur dan söz edilmek gibi gözükse de bu böyle değildir Burada Peygamber Efendimizle alakalı değil Ümmet ile alakalıdır istiğfar dilemesi Şayet biri dese ki burada peygamberin efendimizden bağışlanmayı dilemek ne anlama gelmektedir. Geçmiş ve gelecek günahlarının bağışlanması zikredilmiş olduğu halde Bunun anlamı nedir Müfessirimiz bunun cevabı iki şekildedir.

أحدهما: أنه يجوز أن يكون أمر بالاستغفار لأمته، نحو قوله - تعالى - (: **وَاسْتَغْفِرْ**

لِدُنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

أو أن يكون الله - تعالى - وعد له المغفرة إذا لزم الاستغفار، ودام عليه

Birinci görüş caiz olan şudur Peygamber Efendimiz ümmeti üzerinde istiğfar etmekle emrolunduğu caizdir Allah'ın şu kelamında olduğu gibi mümin erkek ve kadınlar için günahlarına tövbe et. Veyahut Allahu Teala ona affı vaat etmiştir istiğfara devam ettiğinde Allahu Teala Peygamber Efendimize vaat etmiştir

وقوله - عَزَّ وَجَلَّ - (: **إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا**)

أي: كان لم يزل توابا، ليس أن صار توابا بأمر اكتسبه وأحدثه، على ما تقول المعتزلة:

إنه صار توابا

ثم قوله) : **تَوَّابًا**، على الكثير، أي: يقبل توبة بعد توبة، أي: إذا تاب مرة، ثم ارتكب

الجرم وعصاه؛ ثم تاب ثانيا، وثالثا، وإن كثر؛ فإنه يقبل توبته

الثا، وإن كثر؛ فإنه يقبل توبته

Allahu Teala tövbeleri çokça kabul edendir Allahu Teala tövbeleri çokça kabul etmekten geri durmaz Allah'ın tövbeleri çokça kabul etmesi sonradan olan bir şey değildir mutezilenin dediği gibi Allahu Teala tövbeleri çokça bağışlayan oldu diyorlar teksir kalıbında olduğu için kul bu kusurda bulunup Tövbe ettikten sonra bir Cürüm daha işlediği zaman bu üç kez olsa bile her defasında affeder Çünkü o çokça tevbeleri kabul edendir

والثاني: **تَوَابًا**، أي: رجّاعا يرجعهم ويردهم عن المعاصي، إلى أن يتوبوا، أي: هو الذي يوفقهم على التوبة.

ثم قال: **تَوَابًا**، ولم يقل " :غفارًا "، وحق مثله من الكلام أن يقال " :إنه كان غفار "؛ كما قال في آية أخرى: **اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا**، ولكن المعنى فيه عندنا: أن المراد من الاستغفار ليس قوله " :أستغفر الله "، ولكن أن يتوب إليه، ويطلب منه المغفرة بالتوبة؛
Tevvaben döndüren demektir Allah kullarını İsyân bildiren fiillerinden döndürür nereye tövbe etmeye kullarına tövbe etmeye muvaffak kılar çokça bağışlayan demedi tövbeleri kabul edendir dedi Rabeküm innehu Kane gaffara ayeti bizim görüşümüze göre istifardan kasıt Allah'tan bağışlanma istiyorum demek değildir. Fakat Ondan tövbe ile mağfiret etmek manasına gelir o çokça günahları bağışlayandır

نَهْ كَانَ تَوَابًا .

"ويجوز أن يكون فيه إضمار؛ كأنه قال " :واستغفره، وتب إليه؛ إنه كان توابا
Burada sanki şöyle bir şey deniliyor Ondan bağışlanma dile ona tövbe et Muhakkik ki o tövbeleri kabul edendir

ويجوز أن يستغنى بذكر الاستغفار في السؤال عن ذكره في الجواب، وأخرى أن يستغنى بذكر التوبة في الجواب عن ذكرها في السؤال، وقد يجوز مثل هذا في الكلام.
Caizdir bağışlanma zikredilmesi ile cevabta sorunun zikredilmesi sormak caizdir tövbem kabul oldu mu diye sormak caiz değildir onda bağışlanma dile o çokçabağışlayandır Bu da dilde mevcut olan bir kullanımdır yani festağfirhu Bağışlanma dile ve onlara (Innehu Kane tevvaba) Tövbe Et demeden Allahtan bağışlanma dile çünkü o tevbeleri çokça kabul edendir.

ثم الدين اسم يقع على ما يدين به الإنسان، حقا كان أو باطلا، وعلى ذلك أضاف النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ما كان يدين به إلى نفسه، وما دان به الكفرة إليهم، حيث قال: (لَكُمْ - دِينُكُمْ وَلِي دِينِ)، وأما إضافته إلى الله - تعالى - حيث قال: (يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا) nsanın din olarak tabi olduğu şeylere tekabül etmektedir Nebi sas Efendimiz bununla alakalı olarak izah etmiştir kendisinin din olarak nispet ettiği şeyi kendineizafe etmiştir kâfirlerinde üzerinde bulunduğu dini izafe etmiştir sizin dininiz size benim dinim bana

الآية؛ لأنه الدين الذي أمرهم به، ودعاهم إليه؛ لذلك خرجت الإضافة والنسبة إليه،
والله أعلم بالصواب

Dinin Allah'a izafe edilmesi nasıl oluyor Çünkü bu Allah Teala insanlara uymalarını emrettiği ve kendisine davet ettiği dindir Bu nedenle Allah'ın Tealaya din olarak Nispet edildi en doğrusunu bilen Allahü Tealadır.

Teğabün suresi 11-18 ayetler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (11)

“Allah’ın izni olmadan başa gelen bir musibet yoktur. Kim Allah’a iman ederse Allah onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilmektedir”.

إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ إِلَّا بِتَقْدِيرِهِ وَمَشِيئَتِهِ ، كَأَنَّهُ أذُنٌ لِلْمُصِيبَةِ أَنْ تَصِيبَهُ
يَهْدِ قَلْبَهُ يَلْطَفُ بِهِ وَيَشْرَحُهُ لِلزِّيَادِ مِنَ الطَّاعَةِ وَالْخَيْرِ . وَقِيلَ : هُوَ الْاسْتِرْجَاعُ عِنْدَ
الْمُصِيبَةِ .
وَعَنِ الضَّحَّاكِ : يَهْدِ قَلْبَهُ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ
لِيُصِيبَهُ .

Allahın izniyle olur ancak Allah'ın dilemesi ile takdiri ile musibet isabet eder,Sanki Allah musibete izin veriyor, o kula isabet etmesi konusunda. Kalbini,hidayet ve itaat konusunda açar , O Kendisi musibet anında o şeyden(hatadan) dönmehtir Taki o kul kendisine hata isabet etmedeği şeyi bilir.

وَعَنِ مَجَاهِدٍ : إِنْ أَبْتَلَى صَبْرًا ، وَإِنْ أُعْطِيَ شُكْرًا ، وَإِنْ ظَلِمَ غَفَرَ .
وَقَرَأَ : يَهْدِ قَلْبَهُ ، عَلَى الْبِنَاءِ لِلْمَفْعُولِ . وَالْقَلْبُ : مَرْفُوعٌ أَوْ مَنْصُوبٌ .
Mücahid gelen bir rivayete göre Mümin insan musibetle imtihan edilirsesabreder Nimet verilirse şükreder, Eğer kendisine zülüm yapılırsa affeder,Kalbine hidayete açar ifadesi Meçhul siga merfu ile meful mansup ile okunmuştur.

وَوَجْهَ النَّصْبِ : أَنْ يَكُونَ (مِثْلَ سَفِيهِ نَفْسَهُ) ، أَيْ : يَهْدِ فِي قَلْبِهِ . وَيَجُوزُ أَنْ يَكُونَ
الْمَعْنَى : أَنَّ الْكَافِرَ ضَالٌّ عَنِ قَلْبِهِ بَعِيدٌ مِنْهُ ، وَالْمُؤْمِنُ وَاجِدٌ لَهُ مَهْتَدٍ إِلَيْهِ ، كَقَوْلِهِ تَعَالَى لِمَنْ
كَانَ لَهُ قَلْبٌ . وَقَرَأَ : نَهْدِ قَلْبَهُ ، بِالنُّونِ .

Nasb olduğunda sefihe nefse gibi yehdi Kalbe de meful mansup olur kalbinde Hidayet oluşur manasındadır Kafir kalbinden sapandır uzaklaşandır Mümin ise ona yönelendir Allahü Teala'nın şu sözü gibi kalbini Biz hidayete erdiririz diye nun ile de okunmuştur.

وَيَهْدِ قَلْبَهُ ، بِمَعْنَى : يَهْتَدِ . وَيَهْدَى . قَلْبُهُ : يَظْمَنُ . وَيَهْدَى وَيَهْدَا عَلَى التَّخْفِيفِ .

(وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) (يعلم ما يؤثر فيه اللطف من القلوب مما لا يؤثر فيه فَيَمْنَحُهُ وَيَمْنَعُهُ).

Kalbi hidayete erdirilir şekilde meçhulde okunmuştur Normal de elif vardır. Tahfif ilede elifin olmadığı yerde, de okunur Muhakkak ki Allah herşeyi bilir, O kulda kalblerde lutuftan neyin tesir ettiğini neyin tesir etmediğini Allah bilir. Kimine müsaade eder kimine de mani olur

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ (12) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (13)

(12) Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin. Sırt çevirirseniz bilin ki elçimizin görevi açık bir tebliğden ibarettir. (13) Allah; O'ndan başka tanrı yoktur; müminler de yalnız O'na dayanıp güvensinler.

فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فلا عليه إذا توليتم ، لأنه لم يَكْتَبْ عليه طَاعَتَكُمْ ، إنما كَتَبَ عليه أن يُبَلِّغَ وَيُيَسِّرَ فَحَسْبُ) (وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) (بَعَثَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلَى التَّوَكُّلِ عَلَيْهِ وَالتَّقْوَى بِهِ فِي أَمْرِهِ ، حَتَّى يَنْصُرَهُ عَلَى مَنْ كَذَبَهُ وَتَوَلَّى عَنْهُ).

Eğer Siz yüz çevirirseniz Resul'ün üzerine hiç bir sorumluluk yoktur Çünkü onun üzerine hepinizin Allah itaat etmesini yazmadı ona sadece tebliğ ve beyan etme görevini yazdı Müminler ancak Allah'a tevekkül etsinler. Allah Rasûlünü sadece kendisine tevekkül etmiş olduğu halde gönderdi..Resulallah'ın işi konusunda onu destekleyerek güçlendirerek onu yalanlayanlara karşı yardım ediyor

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن مِّنْ أَرْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (14) (إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ) (15)

(14) Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan da size düşman olanlar vardır, onlardan sakının. Ama affeder, hoşgörülü ve başışlayıcı davranırsanız, şüphesiz Allah da çok başışlayıcı ve engin merhamet sahibidir.

(15) Mallarınız ve çocuklarınız sizin için ancak bir imtihandır; büyük mükâfat ise Allah'ın katımadır.

إِنَّ مِنَ الْأَرْوَاجِ أَزْوَاجًا يُعَادِينَ بُعُولَتَهُنَّ وَيَخَاصِمُنَّهُمْ وَيَجْلِبْنَ عَلَيْهِمْ ، وَمِنَ الْأَوْلَادِ أَوْلَادًا يُعَادُونَ آبَاءَهُمْ وَيَعْقُونَهُمْ وَيُجَرِّعُونَهُمُ الْغُصَّصَ وَالْأَذَى) (فَاحْذَرُوهُمْ) (الضمير للعدو أو للأزواج والأولاد جميعا)

Onlara düşmanlık yapan eşler vardır. Kocalarına Bela ve zarar getirenler vardır evlatlar vardır ki babalarına düşmanlık yapan onlara muhalefet eden lokmayı bogazına tıkayanlar eziyet çektirenler vardır. Onlardan sakının. Düşman olanlar. Eşler ve çocukların hepsi kastediliyor.

أى :لَمَّا علمتم أن هؤلاء لا يَخْلُونَ من عدوّ ، فكونوا منهم على حذر ولا تأمنوا .
غَوَائِلَهُمْ وشرّهم
(وَإِنْ تَعَفُّوا عَنْهُمْ إِذَا اطَّلَعْتُمْ مِنْهُمْ عَلَى عِدَاوَةٍ وَلَمْ تَقَابِلُوهُمْ بِمِثْلِهَا ، فَإِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيَكْفُرُ عَنْكُمْ

Bunlar kimseler düşmanlıktan geri durmayacaklar Bu durumda onlardan sakının onlara güvenmeyin kötülüklerinden Emin olmayın Onlardan bir düşmanlık geldiği zaman affedin onlara misliyle mukabele de bulunmayın Muhakkak ki Allah sizin günahlarınızı bağışlar kusurlarınızı örter.

وقيل :إِنَّ نَاسًا أَرَادُوا الْهَجْرَةَ عَنْ مَكَّةَ ، فَثَبَّطَهُمْ أَزْوَاجُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ :وَقَالُوا :تَنْطَلِقُونَ
وَتُضَيِّعُونَا فَرَقُّوْا لَهُمْ وَوَقَّفُوا ، فَلَمَّا هَاجَرُوا بَعْدَ ذَلِكَ وَرَأَوْا الَّذِينَ سَبَقُوهُمْ قَدَ فَعَفُّوْا فِي الدِّينِ
أَرَادُوا أَنْ يُعَاقِبُوا أَزْوَاجَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ ، فَزَيَّنَ لَهُمُ الْعَفْوُ :

Denildi ki Nuzul sebebi bir kısım insanlar Mekke'den Medineye hicret etmek istediler. Onların çocukları ve eşleri durdurdu Yola çıkıyorsunuz bizi zayi ediyorsunuz Onları hicret edenlerden ayırdılar Daha sonra hicret edince kendilerinden önce hicret eden kimseleri görünce onların dinde derinleştiklerini gördüler. Bu sefer eşlerini ve çocuklarını cezalandırmak istediler. Bu yüzden de Allahu Teala onlara affetmeyi güzel gösterdi

وقيل :قالوا لهم :أين تذهبون وتَدْعُونَ بِلَدِكُمْ وَعَشِيرَتِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ ، فَغَضِبُوا عَلَيْهِمْ
وَقَالُوا :لَيْسَ جَمَعَنَا اللَّهُ فِي دَارِ الْهَجْرَةِ لَمْ نُنْصِبْكُمْ بِخَيْرٍ ، فَلَمَّا هَاجَرُوا مَنَعُوهُمْ الْخَيْرَ ، فَحَثُّوا
أَنْ يَعْفُوا عَنْهُمْ وَيَرْدُّوا إِلَيْهِمُ الْبِرَّ وَالصَّلَاةَ

Dediler ki mereye gidiyorsunuz beldenizi ailenizi Aşiretinizi Eşlerinizi bırakıp nereye gidiyorsunuz hicret edenlere hicret edenler sinirlendi ler Allahu teala bizi hicret yurdunda bir araya getirirse bizden size hiçbir hayır yardım dokunmaz. Aileleri hicret edince de onlara yardımda bulunmadılar Allahu Teala hicret eden ailelerine bağışlama noktasında teşvikte bulundu akrabalarına ve ailelerine iyilikte bulunmaya teşvik etti.

وقيل :كان عوف بن مالك الأشجعي ذا أهل وولد ، فإذا أراد أن يغزو تَعَلَّقُوا بِهِ وَبَكَوا
إِلَيْهِ وَرَفَّقُوهُ ، فَكَانَ هَمَّ بِأَزْوَاجِهِمْ فَزَلَّتْ

Denildi ki Af Bin Malik eşleri ve çocukları vardı Malik bir gazveye çıkmak istediği zaman eşi ve çocukları ona yapıştılar onun Kalbine dokundular.Malik bunun üzerine eziyet etmeye yeltendi. Bunun üzerine Bu ayeti kerime indi denildi.

(فِتْنَةٌ) بَلَاءٌ وَمِحْنَةٌ ، لِأَنَّهُمْ يُوَقَعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُقُوبَةِ ، وَلَا بَلَاءٌ أَعْظَمَ مِنْهُمَا ، أَلَا تَرَى إِلَى قَوْلِهِ (وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ)

وفي الحديث «يؤتى برجل يوم القيامة فيقال: أكل عياله حسناته» «وعن بعض السلف: العيال سوس الطاعات

Fitne Bela ve meşakkattir. Çünkü onlar günah ve bir Allah'ın cezasına düşürüyorlar bundan daha büyük bir imtihan yoktur Allah yanında mükafatı büyük olandır bir hadis-i şerifte bir adam kıyamet günü getirilir ve denilir ki ailesi Hasene hatunu iyiliklerini yedi bitirdi denilir. Bazı Selef uleması Allah'a itaatin aile kurtçukları ve güveleridir.

وعن النبي صلى الله عليه وسلم أنه كان يخطب ، فجاء الحسن والحسين وعليهما قميصان أحمران يعترآن ويقومان ، فنزل إليهما فأخذهما «» ووضعهما في حُجْرِهِ على المنبر فقال «: صدق الله انما أموالكم وأولادكم فتنة رأيت هذين الصبيين فلم أصبر عنهما» ثم أخذ في خطبته

Peygamber Efendimiz hutbe de iken düşe kalka hasan ve Hüseyin' geldi onların üzerinde iki kırmızı gömlek vardı Peygamber Efendimiz hutbeden indi ve ve onları minberde kucağına aldı ve buyurdu ki Allahu Teala muhakkak doğruyu söyledi mallarınız çocuklarınız sizin için bir imtihandır Bende bu iki çocuğu gördüm ve sabredemedim de gittim onları aldım sonra hutbesine başladı ve devam etti.

وقيل: إذا أمكنكم الجهاد والهجرة فلا يفتننكم الميلُ إلى الأموال والأولاد عنهما
Denildi ki Sizin için cihad ve hicret Mümkün olduğunda sizi alıkoymasın mallarınıza ve çocuklarınıza temayülünüz sizi alıkoymasın.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (16)

(16) O halde gücünüz yettiğince Allah'a saygısızlıktan sakının; dinleyin, itaat edin ve kendi iyiliğinize olmak üzere başkaları için harçayın. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarırsa işte kurtuluşa erecekler onlardır.

(مَا اسْتَطَعْتُمْ) جُهِدْكُمْ وُؤْسَعَكُمْ ، أَى :أُبْدُلُوا فِيهَا اسْتَطَاعَتَكُمْ وَأَسْمَعُوا مَا تَوْعِظُونَ
به وَأَطِيعُوا فِيمَا تَأْمُرُونَ به وَتَنْهَوْنَ عَنْهُ (وَأَنْفِقُوا (فِي الْوَجْهِ الَّتِي وَجِبَتْ عَلَيْكُمْ النِّفْقَةُ فِيهَا
(خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ) (نصب بمحذوف

Bütün gücünüzün ve gayretinizin yettiği kadar Allah'tan sakının
Allah yolunda Gücünüzü sarf edin size vaaz edilen öğüt verilen şeylerin
dinleyin Allah ve Resulüne itaat edin. Emir ve nehiy edildiği şeylere itaat
edin nafakaları üzerinize olan kişilere infak edin. mahsuf bir fiille hayran
kelimesi takdir edilmiştir.

تقديره :إِتُّوا خيراً لأنفسكم ، وافعلوا ما هو خير لها وأنفع ، وهذا تأكيد للحث على
امتثال هذه الأوامر ، وبياناً لأنّ هذه الأمور خير لأنفسكم من الأموال والأولاد وما أنتم
عاكفون عليه من حب الشهوات وَرَحَارِفِ الدُّنْيَا

üğütu hayran lienfusikumküm Sizin için hayır olanı ve faydalı olanı
yapın Bu ayeti kerimeler tekittir Allah'ın emrettiği hususları yapmanız
yukarıda zikredilen ayelerde Allahü Teala'nın yapılmasını istediği
hayırlar.

إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ (17) (عَالِمٌ [
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) 18)

(17) Allah'a güzel bir borç verirsiniz O da bunu size fazlasıyla öder ve sizi bağışlar. Allah şükürün
karşılığını bol bol verir, cezada ise acele etmez. (18) Allah, akıl ve duyuyla idrak edilemeyen de edileni de bilir; O
üstündür, hikmet sahibidir.

وَذِكْرُ الْقَرْضِ :تَلَطَّفٌ فِي الْاسْتِدْعَاءِ (يُضَاعِفْهُ لَكُمْ) (يَكْتُبُ لَكُمْ بِالْوَحْدَةِ عَشْرًا وَأَوْ
سَبْعِمِائَةً إِلَى مَا شَاءَ مِنَ الزِّيَادَةِ

Allah bu konuda kendisine yönelmemizi size letafetle çağrıda
bulundu Sizin için 1/10 vermesi için 700 misline kadar katlanır sevap
yazar.

وَقَرَى :يُضَعِّفُهُ

، (شَكُورٌ) (مُجَازٍ ، أَى :يَفْعَلُ بِكُمْ مَا يَفْعَلُ الْمُبَالِغُ فِي الشُّكْرِ مِنْ عَظِيمِ الثَّوَابِ
وَكَذَلِكَ) (حَلِيمٌ) (يَفْعَلُ بِكُمْ مَا يَفْعَلُ مَنْ يَحْلُمُ عَنِ الْمَسِيءِ ، فَلَا يُعَاجِلُكُمْ بِالْعِقَابِ مَعَ
كَثْرَةِ ذُنُوبِكُمْ

Yüdaifu da okumuştur burada şekurun mecazdır Sizin için sevabın büyüklüğünden daha fazlasını yapar ve size karşı yumuşaktır Size kötülük yapmayana yumuşaklıkla davranan kimsenin yaptığıının daha fazlasını yapar ceza konusunda Günahlarınızın çokluğuna rağmen aceleci değildir

«عن رسول الله صلى الله عليه وسلم «من قرأ سورة التغابن رفع عنه موت الفجأة

«».

Kim Teğâbün süresini okursa ölüm ona ansızın gelmez
Melek Çelebi
kardeşimizden Allah razı olsun.

E. İbn Ebû Hâtim ve Tefsîrû'l-Kur'âni'l-'Azîm(Ahzâb 69-70)

قولہتعالیٰ:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا

Allahu Teala şöyle buyuruyor Ey iman edenler Musa'ya eziyet verenler gibi olmayın Allah onu eziyet ettikleri hususlardan beri kılmıştır.

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أن موسى عليه السلام

Ebu Hureyre radiyallahu rivayetle Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu.

كان رجلا حيا ستيرا لا يرى من جلده شيء استحياء منه فآذاه من اذاه من بني اسرائيل

Musa as haya sahibi örtünen bir adamdı onun cildinde hiçbir şey gözükmez de haya duygusundan dolayı İsrail oğullarından şu kimseler ki ona eziyet verdiler.

و قالو مايستتر هذا السترا الا من عيب بجلده اما برص و إما ادرة و إما آفة و إن الله أراد أن يبرنه مما

Dediler ki Musa bu giysilerle örtünmüyor ancak cildindeki ayıptan dolayı derisindeki leke abrasdır veyahut ta Erkeklik uzvunda bir şişlik vardır onun için örtünüyor veya onda salgın hastalık veba vardır onun için örtünüyor dediler.

قالو و إن موسى عليه السلام خلا يوما وحده فوضع ثيابه على حرج، ثم اغتسل فلما فرغ اغبل إلى ثيابه ليأخذها

Allah Hazreti Musa'yı beri kılmak istedi onların Bu sözlerinden dolayı Musa aleyhis selam tek başına kaldığı bir gün elbiselerini Bir taşın üstüne koydu sonra gusül etti işi bittiğinde elbiselerini almak için ona yöneldi.

و إن الحجر عدا بسوبه فأخذ موسى عليه السلام عصاه وطلب الحجر فجعل يقول:

Ancak Taş elbiselerini almasına engel oldu Musa aleyhisselam اساسını aldı taşı talep etmeye başladı şöyle diyordu:

ثوبى حجر ثوبى حجرو! حتى انتهى إلى ملا من بنى اسراءيل فرأوه عرياناً احسن ما خلقالله و ابرأه مما يقولون،

2 kere Taş elbiselerimi ver koşturmaya devam etti israiloğulları'nın ulularının yanına kadar onları gördü çıplak olarak Allah'ın yarattığı en güzel biçimde Hz Musayı gördüler onlardan Allah Musa'yı beri yıkıldı,

و قام الحجر فأخذ ثوبه فلبسه و طفق بالحجر ضرباً بعصاه فو الله إن بالحجر لندبا من أثر ضربه ثلاثاً أو اربعا أو خمسا فذلك قوله:

Taş durdu elbiselerini aldı onu giydi اساسıyla taşa vurmaya başladı Allah'a yemin olsun ki taşın üstünde yara izleri vurmasından dolayı 3,4 veya 5 iz oluştu İşte bu olaydan dolayı bu ayet inmiştir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا.

Ey iman edenler Musa'ya eziyet verenler gibi olmayın Allah onu onların eziyet ettikleri husustan biri kılmıştır.

عن ابنو عباس رضي الله عنهما، عن علي أبي طالب رضي الله عنه فى قوله :
لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ أَذُوا مُوسَى قَالَ: صعد موسى و هارون الجبل فمات هارون
عليه السلام، فقالت بنو اسراييل لموسى عليه السلام :

İkinci Rivayet ise Babasına İbni Abbas ve Ali İbni Ebi Talip ra zikrediyor Ali ra Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın dedi Musa ve Harun dağa çıkmışlardı Harun Aleyhisselam orada vefat etti

انت قتلته كان أشد حبا لنا منك و ألين فأذوه من ذلك، فأمر الله الملائكة عليهم
السلام بموته فبرأه الله من ذلك،

İsrailoğulları dediler ki Musa Aleyhisselam'a sen onu öldürdün O bize karşı senden daha sevimli ve yumuşaktı bu şekilde eziyet ettiler ona Allahu Teala meleklerle emretti Harun'u taşıdılar onunla birlikte israiloğulları'nın meclislerine uğradılar Melaiketü Kiram onun ölümü hakkında konuştu Allah Hz Musa'nın bu iddialarından beri olduğunu açıkladı.

فانطلقو به فدفنوه، ولم يعرف قبره إلا الزخم و إن الله جعله أصم أبكم.

Melekler de Harun'u alıp defnettiler Hz Harun'un kabri bilinmiyor ancak rağan diye birisi biliyordu Ancak Allahu Teala onu sağır ve dilsiz kıldı.

حدثنا ابي سعيد بن سليمان حدثنا عبا بن العوام، عن سفیان بن حسين حدثنا
الحكم، عن سعيد بن جبیر، عن ابن عباس، علي بن ابي طالب رضي الله عنهم
3 Rivayet Ebi sait Süleyman abbad Bin Rivayet Ebi sait Süleyman abbad Bin
avvam Süfyan bin Hüseyin hakem Sait İbni İbni Abbas Ali Bin Ebi Talip Radiyallahu Allah onların söylediklerinden Musa'ya beri yıkıldı Musa ve Harun as dağa çıktılar Harun as vefat etti

Musa Aleyhisselam'a İsrailoğulları dediler ki sen onu öldürdün.

قال: صعد موسى و هارون الجبل فمات هارون عليه السلام، فقالت بنو اسرايل لموسى عليه السلام: انت قتلته كان أشد حبا لنا منك و ألين فأدوه من ذلك،

O bize karşı senden daha yumuşak ve haya bakımından senden daha dikkatli idi Bu şekilde ona eziyet ettiler.

فأمر الله الملائكة عليهم السلام فحملته فمرو به على مجالس بني إسرائيل و تكلمت الملائكة عليهم السلام بموته فبرأه الله من ذلك، فنطاقوه به فدفنوه، لم يعرف قبره إلا الرحم و إن الله جعله أصم أبكم.

Allah meleklerle emretti Harun'u onlar taşıdılar israiloğulları'nın meclislerine onunla birlikte uğradılar onlarla onun ölümü hakkında konuştular onun kabrini kimse bilmiyor ancak Rağam diye birisi biliyordu, ancak Allah da onu sağır ve dilsiz kıldı.

حدثنا ابي حدثنا سعيد بن سليمان حدثنا عباد بن العوام، عن سفیان بن حسين حدثنا الحكم، عن سعيد بن جبیر، عن بن عباس، عن علي بن ابي طالب رضي الله عنه، عنهم: فبرأه الله مما قالو قال:

3 Rivayet Ebi sait Süleyman abbad Bin avvam Süfyan bin Hüseyin hakem Sait İbni İbni Abbas Ali Bin Ebi Talip Radiyallahu Allah onların söylediklerinden Musa'ya beri yıkıldı Musa ve Harun as dağa çıktılar Harun as vefat etti Musa Aleyhisselam'a İsrailoğulları dediler ki sen onu öldürdün.

سعید موسی و ہارون الجبل فمات ہارون علیہ السلام فقال بنوا اسراءیل لموسى علیہ السلام: أنت قتلتہ، کان الین لنا منك و لشد حياء فآذوه من ذالك،

O bize karşı senden daha yumuşak ve haya bakımından senden daha dikkatli idi Bu şekilde ona eziyet ettiler.

فامر الله الملائكة فحملته فمرو به على مجالس بني إسرائيل فتكلمت بموته فما عرف موضع قبره إلا ارحم و إن الله جعله أصم ابکم.

Allah meleklerе emretti Harun'u onlar taşıdılar israiloğulları'nın meclislerine onunla birlikte uğradılar onlarla onun ölümü hakkında konuştular onun kabrini kimse bilmiyor ancak Rağam diye birisi biliyordu, ancak Allah da onu sağır ve dilsiz kıldı.

عن أبي مسعود رضي الله عنه، عنه قال: قسم رسول الله صلى الله عليه وسلم قسما فقال رجل: إن هذه لقسمة ما اريد بيها وجه الله، فذكر ذلك لنبی صلى الله عليه وسلم فاحمر وجهه،

İbni Mesud radiyallahu anh Muhammed sav yemin etti(Mirasta olabilir) dedi bir adama dedi ki bu bir kısmettir Allah'ın rızasını Ben bunu istemiyorum Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bunu söyledi Onun yüzü kızardı.

ثم قال: (رحمة الله على موسى لقد أوزي بأكثر من هذا فصبر).

Sonra dedi Allah Hz Musa'ya rahmet eylesin Hz Musa bundan daha fazlasına maruz kalmıştı da Sabretmişti.

قوله تعالى: وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا

عن الحسن رضي الله عنه، عنه في قوله : وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا

قال: مستجاب الدعوة.

Allah Teala buyurdu Hz Musa Allah katında itibarlı biriydi Hasan ra rivayetinde dediler ki Hz Musa Allah katında itibarlı biriydi diyor,duası kabul olan anlamındadır.

عن سنان عن حدثه في قوله: و كان، عند الله وجيها قال : ما سأل موسى عليه السلام ربه شيء قط إلا أعطاه إياه إلا النظر.

Sinan bu rivayet hakkında şöyle diyor bu ayet Musa aleyhisselam Rabbinden' hiçbir şey istemedi Allah Teala sadece ona verdi Allah'ı görme Nazar bakış hariç.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً ﴿٧٠﴾ 70

Ey iman edenler Allah'tan sakının ve doğru söz söyleyin.

عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه ، قال: صلى بنا رسول الله صلى الله عليه وسلم صلاة الظهر، ثم قال :على مكانكم أثبتوا،

Ebu Musa El Eş'ari Radıyallahu Resulallah öyle namazı kıldırdı sonra buyurdu **Bulunduğunuz yerde kalın.**

ثم أتى الرجال قال: إن الله أمرني أن آمركم أن تتقوا الله و ان تقول قولاً سديدا ثم أتى أنساء فقال:

Sonra adamların olduğu yere geldi Allah bana size şunu emretme mi emrediyor Allah'tan sakınmamızı sonra doğru söz söylemenizi sonra kadınların yanına geliyor ve diyor ki
إن الله أمرني أن آمركن أن تتقين الله و ان تفلن قولاً سديدا.

Allah bize emretme mi emrediyor bana Allah'a karşı takva ile davranmanızı doğrusöz söylemenizi emrediyor.

عن قتادة رضي الله عنه، عنه في قوله : قولاً سديدا قال: **عدلا**

Katâde Radiyallahu doğrusöz söylemenizi demek yani **adaletli söz** demektir.

عن مجاهد رضي الله عنه، عنه في قوله : قولاً سديداً قال: **سديداً**.

Mücahit radiyallahu anh doğru söz söylemenizi demek yani **tam yerinde uygun ve isabetli söz** demektir.

عن عكرمة رضي الله عنه ، عنه في قوله : و قولوا قولاً سديداً قال: قولوا: **لا إله إلا الله**.

İkrime ra doğru söz söylemeniz söyleyin demek **Allah'tan başka ilah yoktur deyiniz demektir.**

ربى زدنى علماً و فهماً و الحقنى بالصالحين.

بهيج قايالى

İmam Şafii'nin nesh konusuna yaklaşımı

Aşağıdaki ibare Şafii'nin nesh konusuna yaklaşımı ile ilgilidir.

فصل في النسخ

Nesh konusundan bir bölüm.

ابو عبدالله في علمه مما أورد بقلقهم و بهم، (انا)

-(Ben)Hafız Abdullah, ebu abbas, errabiu dedi. Şafii dedi ki, Allah ona rahmet etsin.

ان لله خلق الناس لما سبق في علمه مما أراد بخلهم و بهم.

Allah insanları ilmi ezelisine göre irade ederek yarattı

{لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

O'nun hükmünü bozacak hiçbir kimse yoktur. O, hesabı çabuk görendir.

وانزل الكتاب (عليهم) {تَبَيَّنَا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ}

Sana bu kitabı; her şey için bir açıklama, doğru yolu gösteren bir rehber, bir rahmet ve müslümanlar için bir müjde olarak indirdik.

وفرض فيه فرا يض إثبتها واخري نسخها

Kurandaki bir takım hükümleri sabit kıldı diğerlerini de nesh etti.

رحمة لخلقه بالتخفيف عنهم وبالتوسعة عليهم

زيادة فيما ابتدأهم به من نعمه، واثابهم على الانتهاء الى ما اثبت عليهم :

Onlara bir mevzuyu sonlandırıp başka bir mevzuyu sabit kılmak üzere onları ödüllendirdi.

جنته والنجاة من عذابه فعمتهم رحمته فيما اثبت ونسخ، فله الحمد على نعمه .

-(neyle?) azabından cennete ve kurtuluşa. Allah (hükümlerini) nesh ederek ve sabit kılarak rahmetini herkese umum kıldı. Hamd Allahın nimetleri üzerinedir.

وإبان الله لهم انه انما نسخ ما نسخ من الكتاب بالكتاب وان السنة لا ناسخة للكتاب وانما هي تبع للكتاب بمثل ما نزل نصا ومفسرة معني ما انزل الله منه جملاً.

Allah onlara açıkladı. Muhakkaki nesh, ayetle ayetin neshidir, sünnetle ayet asla neshedilemez. Çünkü sünnet kitaba tabidir. Tıpkı bir müfessirin inen bir ayetle başka bir ayeti özetlediği gibi.

قال الله تعالى: ﴿وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا انْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾

Ayetlerimiz kendilerine apaçık birer delil olarak okunduğunda, (öldükten sonra) bize kavuşmayı ummayanlar, "Ya (bize) bundan başka bir Kur'an getir veya onu değiştir" dediler. De ki: "Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edecek olursam, elbette büyük bir günün azabından korkarım."

فاخبر الله (عز وجل) أنه فرض على نبيه اتباع ما يوحى إليه ولم يجعل له تبديله من تلقاء نفسه وفي قوله: ﴿مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي﴾ بيان ما وصفت من انه لا ينسخ كتاب الله الا كتابه،

-(İşte bu ilgili ayette) ayetle ayetin haricinde nesh olamayacağını anlatmaya vasfetmeye izah etmeye çalıştım.

كما كان المبتدئ لفرضه فهو المزيل المثبت لما شاء منه (جل ثناؤه)، ولا يكون ذلك لاعدد من خلقه لذلك قال:

Başlangıçta sabit kıldığı bir hükmü farz kıldığı gibi ondan dilediği şeyin hükmünü de kaldırabilir. Allah yarattığı hiçbir kimseye bu hakkı vermemiştir.(bunun delili aşağıdaki ilgili ayet)

{يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ}

Haşa, hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz; eğer söylemişsem

قيل يمحو فرض ما يشاء ويثبت فرض ما يشاء و هذا يشبه ما قيل والله اعلم.

Başlangıçta sabit kıldığı bir hükmü farz kıldığı gibi ondan dilediği şeyin hükmünü de kaldırabilir.

وفي كتاب الله دلالة عليه: قال الله عز وجل: {مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا}.

Biz bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturursak, mutlaka daha iyisini veya benzerini getiririz.

فاخبر الله (عز وجل) ان نسخ القرآن وتاخير إنزاله لا يكون إلا بقرآن مثله. وقال:

Kurandan bir ayeti neshetmek yada indirilişini geciktirmek veya tehir etmek, kuranın benzeriyle mümkündür

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ {

Kurandan bir ayeti neshetmek yada indirilişini geciktirmek veya tehir etmek, kuranın benzeriyle mümkündür.

وهكذا سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم:

Yani bu resulullahın sünnetidir.

لا ينسخها الا سنة لرسول الله صلى الله عليه وسلم وبسط الكلام فيه قال الشافعي:

Dolayısıyla ancak sünneti sünnetten başkası neshedemez. Şafii ra sözü bu konuda uzatmıştır. (daha bu konu hakkındaki görüşleri uzun uzadıya gider ancak biz sadece bu kadarla iktifa ettik)

و قد قال اهل العلم في قوله تعالى:

Bazı ilim ehli bu ayet hakkında şunları dedi:

{ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي }

Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir.

والله اعلم دلالة على ان الله تعالى جعل لرسول الله صلى الله عليه وسلم ان يقول من تلقاء نفسه بتوقيفه فيما لم ينزل به كتابا والله اعلم.

ALLAH Peygamberimiz sav me kurandan bir ayet indirmeden kendi kendine bir hükmü değiştirmeyeceğini söylemesini farz kıldı. EN İYİSİNİ ALLAH BİLİR.

el-Câmi' li-Ahkâmi'l (Bakara Suresi-195)

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
وَاحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

﴿ ۱۹۵ ﴾

فيه ثلاث مسائل:

195Allah yolunda infak edin. Kendi ellerinizle tehlikeye atılmayınız. İhsan ediniz Muhakkak Allah ihsan edenleri sever. Bu buyruğa dair açıklamalarımızı üç başlık halinde sunacağız:

الأولى- روي البخاري عن حذيفة: " وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ " قال: نزلت في النفقة.

Birinci Nüzul Sebebi ve Âyetin Anlaşılması Buhârî,
Huzeyfe'den rivayet ediyor: Yüce Allah'ın: "Allah yolunda İnfak edin, kendi ellerinizle tehlikeye atılmayınız" buyruğu infak (hak yolda harcamak) hakkında nazil olmuştur, dedi.

و روي يزد بن أبي حبيب عن أسلم أبي عمران قال: غزونا القسطنطينية، وعلى جماعة عبد الرحمان بن الوليد، والروم ملصقو ظهورهم بحائط المدينة، فحمل رجل على العدو، فقال الناس: مه مه! لا إله إلا الله، يلقي بيديه إلى التهلكة! فقال أبو أيوب: سبحان الله! أنزلت هذه الآية فينا معاشير الأنصار لما نصر الله نبيه وأظهر دينه، قلنا: هلم نقيم في أموالنا ونصلحها فأنز الله عز وجل "وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ" الآية. والإلقاء باليد إلى التهلكة أن نقيم في أموالنا ونصلحها ونعد الجهاد فلم يزل أبو أيوب مجاهدا في سبيل الله حتى دفن بالقنسطنطيني فقبره هناك فأخبرنا أبو أيوب أن الإلقاء باليد إلى التهلكة هو ترك الجهاد في سبيل الله و ان الآية نزلت في ذالكووري مثله عن حذيفة والحسن و قتادة و مجاهد والضحك.

Yezid b. Ebi Habib'in rivayetine göre Eslem Ebu İmran şöyle demiştir: Konstantin şehrine (İstanbul'a) gaza yapmıştık. Askerlerin başında Abdurrahman b. el-Velid vardı. Bizanslılar sırtlarını şehrin suruna vermişlerdi. Birisi düşmana hamle yaptı. Onu görenler: Aman yapma, lâ ilahe illallah bu adam kendi elleriyle kendisini tehlikeye atıyor, dediler. Ebû Eyyûb şöyle dedi: Sübhanallah, bu âyet-i kerime biz ensar hakkında nazil olmuştur. Allah, peygamberine yardım ve zafer verip onun dinini üstün kılınca kendi aramızda şöyle dedik: Haydi gelin, artık mallarımızın başında duralım, onları düzene koyalım. Bunun üzerine yüce Allah: "Allah yolunda infak edin" âyet-i kerimesini indirdi. Ellerimizle tehlikeye atılmak ise (buna göre) mallarımızın başında durup onları çekip çevirmek isterken cihâdı terketmek olur. Ebû Eyyûb Allah yolunda cihâd yolunu aralaksız bir şekilde sürdürdü ve nihayet Konstantin şehrinde defnedildi. Onun kabri oradadır. Böylelikle Ebû Eyyûb bizlere ellerimizle tehlikeye atılmanın Allah yolunda cihâdı terketmek olduğunu ve âyet-i kerimenin buna dair nazil olduğunu haber vermiş oldu. Bunun bir benzeri Huzeyfeden el- Hasen, Katade, Mücahid ve ed-Dahhaktan da rivayet edilmiştir.

قلت: وروى الترمذي عن يزيد بن أبو حبيب عن أسلم أبي عمران إذا الخبر بمعناه فقال: كنا بمدينة الروم، فأخرجوا إلينا صفا عظيما من الروم، فخرج إليهم من المسلمين مثلهم أو أكثر، و على أهل مصر عقبة بن عامر، و على الجماعة فضالة بن عبيد، فحمل رجل من المسلمين على صف الرم حتى دخل فيهم، فصاح الناس وقالوا: سبحان الله! يلقي بيديه إلى التهلكة. فقام أبو أيوب الأنصاري فقال: يا أيها الناس، إنكم تتأولون هذه الآية هاذا التأويل، و إنما انزات هذه الآية فينا معاشير الأنصار لما أعز الله الإسلام و كثر ناصروه، فقال بعضنا لبعض سرا دون رسول الله

صلى الله عليه وسلم : إن أموالنا قد ضاعت، و إن الله قد أعز الإسلام و كثر ناصروه، فلو أقمنا في أموالنا فأصلحنا ما ضاع منها، فأنز الله على نبيه صلى الله عليه وسلم يرد عليه ما قلنا: و انفقوا في سبيل الله و لا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة. فكانت التهلكة الإقامة على أموال و إصلاحها و تركنا الغزو، فما زال ابو أيوب شاخصا في سبيل الله حتى دفن بأرض الروم.

Derim ki: Tirmizî de Yezid b. Ebi Habib'den o Eslem b. İmran'dan bu haberi bu manada rivayet etmiş bulunmaktadır. Orada Ebu İmran der ki: "Rum şehrinde idik. Karşımıza Rumlardan oldukça kalabalık bir saf çıkardılar. Müslümanlardan da onlar gibi veya daha da fazla bir kalabalık karşlarına çıktı. O sırada Mısır'dan gelen askerlerin başında Ukbe b. Âmir, genel komutan da Fudâle b. Ubeyd idi. Müslümanlardan bir kişi Rumlardan (Bizanslıların) safına bir hamle yaptı ve onların arasına kadar girdi. Herkes yüksek sesle bağırp: Sübhanallah, dedi. Bu adam kendi elleriyle kendisini tehlikeye atıyor. Ebû Eyyûb el-Ensarî kalkıp şöyle dedi: Ey insanlar! Sizler bu âyet-i kerimeyi bu şekilde anlıyorsunuz. Halbuki bu âyet-i kerime biz ensar hakkında nazil olmuştur. Allah İslâm'ı kuvvetlendirip İslâm'ın yardımcıları çoğalınca birbirimize gizlice Rasûlullah (sav)'ın aramızda olmadığı bir sırada şöyle dedik: Mallarımız sahipsiz kaldı, Allah da İslâm'ı güçlendirmiş bulunuyor. İslâm'ın yardımcıları çoğalmış bulunuyor. Mallarımızın başında dursak ve onlardan kaybolanı İslah edip yoluna koysak nasıl olur? Bunun üzerine yüce Allah Peygamberine bizim aramızda söylediğimizi reddetmek üzere: "Allah yolunda infak edin, kendi ellerinizle tehlikeye atılmayınız" buyruğunu indirdi. Buna göre tehlike, mallarımızın başında durmak, onları yoluna koymaya çalışmak ve gazayı terketmemiz diye açıklanmış oldu. Ebû Eyyûb Rum

topraklarında defnedilinceye kadar Allah yolunda ileri atılmaya devam edip durdu. Ebu İsa der ki: Bu hasen, garib, sahih bir hadistir.

قال أبو عيسى : هذا حديث حسن غريب صحيح. و قال حذيفة بن اليمان وابنو عباس و عكرمة و عطاء و مجاهد و جمهور الناس: المعنا لا تلقوا بأيديكم بأن تتركوا النفقة في سبيل الله و تخافوا العيلة، فيقول الرجل: ليس عندي ما أنفقه. وإلى هذا المعنا ذهب البخاري إذ لم يذكر غيره، والله أعلم.

Huzeyfe b. el-Yeman, İbn Abbas, İkrime, Ata, Mücahid ve büyük bir kalabalık şöyle demektedir: Bu buyruğun anlamı şudur: Sizler Allah yolunda infakı terkederek ve fakirlikten korkarak kişinin: Yanımda infak edecek bir-şey yoktur, demek suretiyle kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayınız. Buhârî'nin kabul ettiği anlam da budur. Çünkü bundan başka bir açıklamadan söz etmemektedir. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

قال ابن عباس: أنفق في سبيل الله، و ان لم يكن لك إلا سهم أو مشقص، ولا يقولن احدكم: لا أجد شيئاً. و نحوه عن السدي: أنفق ولو عقالا، ولا تلقي بيدك إلى التهلكة فتقولوا: ليس عندي شي.

İbn Abbas der ki: Senin ince veya enli bir oktan başka hiçbir şeyin olmasa dahi Allah yolunda infak et. Sizden herhangi bir kimse sakın: İnfak edecek birşey bulamıyorum, demesin. es-Süddîden de buna yakın bir ifade nakledilmiştir: Bir deve yuları dahi olsa infak et ve: Yanımda birşey yoktur diyerek, kendi elinle kendini tehlikeye atma! ve helak olursunuz.

و قول ثالث. قاله ابن عباس، و ذلك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم لما أمر الناس بالخروج إلى الجهاد قام إليه أناس من الأعراب حاضرين بالمدينة فقالوا: بماذا نتجهز! فوا الله ما لنا زاد ولا يطعمنا أحد، فنزل قوله تعالى : و "انفقوا في

سبيل الله " يعني تصدقوا أهل ميسرة في سبيل الله، يعني في طاعة الله. ولا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة. يعني ولا تمسكوا بأيديكم عن الصدقة فتهلكوا، وهكذا قل مقتل.

Âyetin anlamı ile ilgili olarak üçüncü bir görüş daha vardır ki, bu da İbn Abbas'a aittir. Şöyle ki: Rasûlullah (sav)'a insanlara karşı cihâd için çıkma emri verilince, Medine'de hazır bulunan bedevî araplardan bir kısmı kalkıp: Biz ne ile hazırlık yapalım? dediler. Allah'a yemin ederiz. Ne bir azığımız vardır ne de kimse bize yemek verir. Bunun üzerine yüce Allah'ın: "Allah yolunda infak edin" buyruğu nazil oldu. Yani ey varlıklı kimseler, Allah yolunda yani Allah'a itaat yolunda infak ediniz "kendi ellerinizle tehlikeye atılmayınız" yani sakın elinizi sadakadan geri tutmayınız o takdirde helak olursunuz. Mukatil de böyle açıklamıştır.

ومعني ابن عباس: ولا تمسكوا عن الصدقة فتهلكوا، اي لا تمسكوا عن انفقة علي اضعفاء، فإنهم إذا تخلفوا عنكم غلبكم العدو فتهلكوا.

İbn Abbas'ın bu sözünün anlamı şudur: Eğer sadaka vermekten uzak kalırsanız helak olursunuz. Yani zayıf kimselere, güçsüzlere infak etmekten uzak durmayınız. Çünkü onlar sizinle birlikte savaşa çıkmayıp geri kalacak olurlarsa düşmanınız sizi yenik .düşürür ve helak olursunuz

بهيج قايالي

TAHÂVÎ'NİN TEFSİR YÖNTEMİ VE ÜSLUBU

و كان من القرآن ما قد يخرج على المعنا الذى يكون ظاهرا لمعنا،

Kurnanı kerimde bazı ayetlerin manaları zahir (açık) bazı ayetlerin manası da batın (kapalı) çıkar.

و يكون باطنه معنى آخر و كان الجواب علينا في ذلك استعمال ظاهره،

Bize düşen(üzerimize vazife olan)zahiri(görünen)ile amel etmemizdir.

و إن كان باطنه قد يحتمل خلاف ذلك،

Şayet batının tam tersi olsa bile (yani yine zahir mana tercih edilir.)

لإننا إنما خوطبنا ليبين لنا، و لم نخاطب به لغير ذلك،

Çünkü biz bize açıklanan şeylere muhatap olduk.

(batınla mana bize açıklanmadığı için onların muhatabı değiliz)

و إن كان بعض الناس قد خالفنا في هذا،

İnsanlardan bazıları bize bu konuda muhalfet etse bile.

و ذهب إلى أن الظاهر في ذلك ليس بأولى به من الباطن

Bazıları (muhalafet edenler) batın manayı zahiri manadan üstün gördükleri için zahiri manaya yöneldiler.

فإن القول عندنا في ذلك ما ذهبنا إليه الدلائل التي قد رأينا تدل عليه و توجب العمل به من ذلك

Bu konudaki bizim görüşümüz, delillerin gösterdiği bize işaret ettiği zahirle amel etmeyi gerekli kılıyor.

أنا رأينا رسول الله صلى الله عليه وسلم لما أنزل الله عليه :

Allah cc. Peygamberimiz sav e (ayetler) indirdiğine baktığımızda:

(وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ)

Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için.

قرأها على الناس،

İnsanlara bu ayeti okudu.

فعمد غير واحد،

Bir kişi hariç (bu ilgili ayetteki) niyeti anlayamadı.

منهم عدي بن خاتم الطيبي،

Onlardan Adiy ibni hatim (ayetteki niyeti anlayamayan)

إلى خيطين أحدهما أسود، ولآخر ابيض فاعتبر بهما ما في الآية

Bunu (ayeti) biri siyah biri beyaz iki ip olarak yorumladı.(anladı)

ثم ذكرو ذلك للنبي صلى الله عليه وسلم فلم يعنفهم على ما كان منهم،

Sonra Peygamberimiz sav onları bu yanlış anlamalarından (algılamalarından) dolayı onları kınamadı.

و لم يقل لهم:

Onlara şunu demedi.

قد كان الأبيض والأسود اللذان عنيا ف هذه الآية غير ما ذهبتم إليه،

Onlara <siz bu ayeti siyah beyaz iplik olarak anlayarak zahiri manaya gittiniz >(demedi)

بل قال: "إنك لعريض الوساد،

Bilakis şöyle dedi:((**adiy ibni hatime**) yastığın ne kadar da genişmiş. Diyerek zahiri manayla cevap verdi.

إنما ذلك سواد و بياض النهار" و لم يعب عليهم صلى الله عليه وسلم إستعمال الظاهر في ذلك،

Muhakakki bunda gecenin karanlığı ve gündüzün aydınlığı kastedildi. Ancak bunun zahiriyle anlamsını ve amel etmesini kınamadı.

و سنذكر ذلك بأسانیده في موضعه من كتابنا هاذ إن شاء الله و في استعمالهم ما استعملوا من ذلك قبل توفيق رسول الله صلى الله عليه وسلم إياهم على المراد بذلك دليل أن لهم استعمال القرآن على ظهره.

Allah'ın izniyle ve Allah'ın Resulü'nün huzurunda öğrendikleriyle amel etmeleri. Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, onlara başarıyı nasip eylesin. Bununla kastedilen, Kuran'ı sırtında taşıdıklarının delilidir.

Cessas'ın namazda fatiha'nın okunması

باب قراءة فاتحة في الصلاة

Namazda Fatiha okumanın hükmü:

قال أصحابنا جميعاً رحمهم الله: يقرأ بفاتحة الكتاب وسورة في كل ركعة من الاوليين، فإن ترك قراءة فاتحة الكتاب وقراها غير ها فقد إساء ويجزيه صلاته .

Allah onlara rahmet etsin. Bizim imamlarımız dediler ki, farz namazların ilk iki rekatında fatiha ve zammı süre, her rekatında fatihayı okur. Ancak fatiha süresinin gayrisından bir süre okursa günahkar olmakla birlikte namazı geçerli olur.

وقال مالك بن انس: إذا لم يقرأ ام القرآن في الركعتين اعاد

İmamı malik buyuruyor ki, bir kimse ilk iki rekatta fatiha okumazsa namazını iade eder.

وقال الشافعي: اقل ما يجزي فاتحة الكتاب ، فإن ترك منها حرفاً وخرج من الصلاة إعاد.

İmam şafi buyuruyor ki, Bütün namazlarda enazından fatiha okunması yeterlidir, ancak bir kimse fatihadan bir harfi bile terketse namazı bozulur iadesi gerekir.

قال ابو بكر: روي الإعمش عن خيثمة عن عباد بن ربيعي، قال: قال عمر:

Cessas ebu bekir dedi ki, ağmeşden haysemenden abbad ibni rabii rivayetle dedi ki, Hz ömer buyurdu ki,

Bir namazda لا تجزي صلاة لا يقرأ فيها بفاتحة الكتاب وآيتين فصاعداً. fatiha veya iki ayet okumadan o namazgeçerli olmaz.

وروي ابن علية عن الجريري عن ابن بريدة عن عمران بن حصين، قال

İbn aliye, Elcerirden, İbn büreydeden, imran bin huseyn diyor ki,

لا تجزي صلاة لا يقرا بها بفاتحة الكتاب وآيتين فصاعدا .

Bir namazda bir fatiha ya da en iki süre ve daha fazla okunmadıkça namaz geçerli olmaz.

وروي معمر عن ايوب عن ابي العالية، قال :

Mamer, eyyübden rivayetle ebu Aliye dedi ki:

سالت ابن عباس عن القراءة في كل ركعة، قال: اقرا منه ما قل او اكثر و ليس من القران شيء قليل.

Sahabeden ibni abbasa namazın her rekatında kuran okumanın hükmünü sordum. **Dedi ki:** Namazda az yada çok kuran oku, Çünkü kuranda az bir şey yoktur(kuran okuman yeterlidir).

وروي الحسن و ابراهيم والشعبي ان من نسي قراءة فاتحة الكتاب وقرأ غيرها لم يضر، و تجزيه.

Tabiinın büyüklerinden Hasan basri, İbrahim ve şağbiden rivayetle: Namazda fatiha süresini unutup da kurandan herhangi bir süre okursa bu onun namzına zarar vermez ve namazı geçerli olur.

وروي وركيع عن جرير بن حازم عن الوليد بن يحيي ان جابر بن زيد قام يصلي ذات يوم فقرا: { مدهامتان } ثم ركع

Vekiiden, cerirden, hazm, velidden, yahyadan rivayetle:

Sahabeden Cabir Bin Zeyd bir namaz kılmaya kalktı ve namazda sadece rahman süresindeki { مدهامتان } ayetini

okuyup sonra rüküya gitti. (Demekki bunlar bize namazda kuranı kerim okumanın farz olduğunu işaret ediyor.)

"Gönülden et dua Hakk'a gidelim, Cemâli bâ kemâle seyr idelim."

SÜLEMİ TEFSİRİNDEN ÖRNEK BESMELE TEFSİRİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قال أبو القاسم الحكيم: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) إشارة إلى مودة بدءا.

Ebul kasım el-hakem dedi ki:

“Bismillahirrahmanirrahim” lafzı öncelikli olarak sevgiyi ifade eder.

حكى عن عباس بن عطاء إنه قال: الباء بره لأرواح الأمبياء بالهام الرسالة وانبوة، و السين سره مع أهل المعرفة بالهام القرية ولأنسي.

Abbâs bin Ata'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: El-Ba' onun risalet ve nübüvvet ilhamını vahyederek peygamberlerin nefslerine iyiliğidir. (doğruluğu, saygıyı, nezaketi, hürmeti, vefayı, kendini Allaha adamayı)

Sin harfi, yakınlık ve ünsiyeti ifade ederek merifet ehlinin (onlara ilham edilen alimler nezdindeki) sırrıdır.

والميم منته على مریدین بدوام نظره إليهم بعين الشفقة والرحمة ومحبتة.

Mim ise, müridlerine (taliplilerine yani Allaha yüce bir sevgiyle bağlı olanlara) sürekli onlara şefkat ve merhamet nazarıyla bakmasıyla sona erer.

وقال الجنيد في {باسم الله الرحمن الرحيم}: بسم الله هيبته, وفي الرحمن عونه, في ارحيم موجدة و محبته.

Cüneydi bağdadi (ks) Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla” hakkında şöyle demiştir: Bismillah lafzı ile onun heybetini (azametini), Rahman lafzı ile Allahın yardımı (koruması muhafaza etmesi), Rahim lafzı ile de sevgiyi ve muhabbeti (aşkı dostluğu, samimiyeti bağlılı) ifade eder.

و قيل الباء في (بسم الله) بالله ظهرت الأنبياء و به فنيت وبتجاليه حسنت المحاسن و باستناره فتحت و سمحت.

Ve denildi ki, "Allah'ın adıyla"(yani bismillahın “b” siyle) ba' ile peygamberler ortaya çıktı, O'nun (b harfiyle) aracılığıyla fani (fena fillah, yok oldular) ve yine onun (b herfiyle) tecellisiyle erdemleri (duyuları) gelişti ve yine (b herfiyle) O'nun nuruyla (nurlandırmasıyla) açıldılar (kalblerinin inşirahı) ve hoşgörülü (cömert, eli açık, yumuşak halim selim) ifade eder.

و حكى عن الجنيد رحمه الله إنه قال: إن أهل المعرفة نفوا عن قلوبهم كل شيء سوى الله عز و جل.

Cüneyd'di bağdadi (ks) Allah ona rahmet etsin rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Marifet ehli (ilim ehli), Aziz ve Celil olan Allah'tan başka her şeyi kalplerinden (çıkardı reddetti) **silip attı**.

و صفوا قلوبهم الله ،

Ve kalplerini (berrak, saf, arı duru, samimi) temizledi.

و كان أول ما وهب الله تعالى لهم **فناهم** عن كل شيء سوى الله،
قولوا بسم الله إلینا فانتسبوا ودعوا انتسابکم إلی آدم علیه السلام.

(kalplerini temiz tutmaları sebebiyle) Allah cc ilk olarak **onlara fena** makamını yani Allahtan başka herşeyi kalplerinden çıkarma nimetini onlara(hibe etti) verdi. Bize Bismillah (Allahın adıyla) deyiniz ve intisab ediniz ve Adem (as) da (ilk yaratılan olduğu için) intisab edip dua ediniz.

و قيل أيضا: إن (بسم) لقاء هياكل الخلق، **فلو افتتح كتابه باسمه ،**

Ayrıca "Bismillah" yaratılış yapısının (anatomisi) diri tutlması içindir. **Kitabını onun ismiyle (bismillah) açarsa,**

لذابت تحت حقيقتها الخلاق إلا كان من بنى او ولى، والاسم بنور
نعيم الحق على قلوب أهل معرفة.

Onun hakikati altında(ışığında), peygamber ve velî olanlar müstesna yaratılmışlardır, ve isim, (bism) ilim ehlinin (onu bilenlerin) kalplerinde hak saadetinin nurudur.

و قيل في (بسم الله) إنه صفة أهل الحقيقة لملا يتزينوا إلا بالحق، ولا يقسموا إلا به.

Ve {Allah'ın adıyla}'da denildi: O, hak ehlinin en samimi saf (temiz,halis,duru) halidir ki, ancak haktan gayrısı ile süslenmezler ve onun dışında yemin etmezler.

و قال أبو بكر بن طاهر: الباء سر الله بالعارفين، و السين السلام عليهم، والميم محبته لهم.

Ebu Bekir bin Tahir dedi ki: El-Baa arifler (bilenler alimler) için Allah'ın rızasıdır, vesiiinu selâm onlara olsun ve Mîm onun onlara olan sevgisidir.

İlim ilim demek, Allah'ı bilmektir, Eğer Allah'ı bilmezsen ha bir kuru emektir.

KUŞEYRİ TEFSİRİNDEN BAKARA SÜRESİ 1. AYET

الم

هذه الحروف المقطعة في اوائل السرة من المتشابه الذى لا يعلم تأويله إلا الله – عند قوم، و يقولون لكل كتاب سر، و سر الله في القرآن هذه الحروف المقطعة.

Surenin başındaki bu kesik harfler, bir kavme göre yorumunu sadece Allah'ın bildiği benzerlerinden olup, her kitabın bir sırrı vardır derler ve Allah'ın Kuran'daki sırrı bu kesik harflerdir.

و عند قوم إنها مفاتيح أسمائه ، فالألف من إسم (الله) ، والأم يدل على اسمه "الطيب"، والميم يدل على إسمه "المجيد" و "الملك".

Kimilerine göre bu onun isimlerinin anahtarıdır, bu yüzden elif (Allah) adından gelir ve lam onun adını "Latif", mim ise "yüce(mecid)" ve "hükümdar" anlamına gelir. "

و قيل أقسم الله بهذه الحروف لشرفها لأنها بساطنط أسمائه و خطابها. و قيل إنها أسماء السور.

Allah'nın bu ayetler üzerine onun şerefi için yemin ettiği söylendi, çünkü bunlar O'nun isimlerinin ve konuşmasının (hitabının) biçimleridir.

و قيل آلف تدل على أسمى "الله" والام تدل على "جبريل" و الميم تدل على اسم "محمد" صلى الله عليه وسلم،

İsimlerin çit olduğu söylendi. Elif'in "Allah" adını, lam'ın "Cebrail" adını, mimin ise "Muhammed" adını ifade ettiği söylendi.

فهذا الكتاب نزل من الله على لسان جبريل إلى محمد رسول الله صلي الله عليه وسلم.

Bu kitap Allah tarafından Cebrail dilinde Allah'ın Elçisi Hz. Muhammed'e sav e indirilmiştir, Allah ondan razı olsun ve ona esenlik versin.

والالف من بين سائر الحروف إنفردت عن أشكالها بأنها لا تتصل بحرف في الخط و سائر الحروف يتصل بها إلا حروف يسيرة،

Diğer harflerden elif, hat sanatında bir harfe bağlanmaması ve diğer harflerin sadece basit harflere bağlı olmasıyla şekillerinden ayrılır.

فينتبه العبد عند تأمل هذه الصفة إلى احتياج الخلق بجملتهم إليه واستغناؤه عن الجميع.

Kul yüzden kul bu sıfatı düşünürken şuna dikkat eder: bunun için bir bütün olarak yaratma ihtiyacı vardır ve o herkesten bağımsızdır.

و يقال الإشارة منها إلى انفراد العبد لله سبحانه و تعالى فيكون كالآف لا يتصل بحرف، ولا يزول عن حالة الاستقامة والانتصاب بين يديه.

Buna yapılan atıf, kulun Cenâb-ı Hakk ile yalnız olmasına işaret etmektedir. Elif gibi hiçbir harfe birleşmez. Doğruluk dışında bir halden uzaklaşmaz. Onun elinde her zaman istikamet üzeredir.

و يقال يطالب العبد في سره عند مخاطبة بالآلف بانفراد القلب إلى الله تعالى، و عند مخاطبة بالآم بلين جانبه في (مراعاة) حقه، و عند سماع الميم بموافقة أمره فيما يكلفه.

Ve bu kulun da onun muhatabı olarak bu sırıda talep ettiği söylenir. (bu sırrı neyle talep eder.) kalbinden geçirerek bir tek elifle...

Hucûrat suresi 13-14 ayetler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (13) قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا
وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ (14)

13. "Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık, tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık, Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınmanızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır. Hasan basri çantay Meali: (büyük büyük cem'iyetlere, küçük küçük kabilelere ayırdık.)

14. Bedeviler, "İman ettik" dediler. Şunu söyle: "Henüz iman gönüllerinize yerleşmediğine göre, sadece boyun eğdiniz. Bununla beraber Allah'a ve resulüne itaat ederseniz yaptığımız hiçbir şeyi boşa çıkarmaz; Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir."

قوله تعالى : { من ذكر وأنثى } يحتمل أن يريد آدم وحواء . فكأنه قال : إنا خلقنا جميعكم من آدم وحواء . ويحتمل أن يريد الذكر والأنثى اسم الجنس

Allahu Teala buyurdu sizi bir erkek ve disiden yarattık.

Dediler ki muhtemelen Burada kastedilen Adem ve Havvadır. Sanki şöyle deniyor Biz sizin hepinizi Adem ve Havva'dan yarattık.

.Muhtemelen burada kastedilen erkek ve kadın cins isimdir.yani insan

فكأنه قال : إنا خلقنا كل واحد منكم من ماء ذكر وما أنثى . وقصدُ هذه الآية التَّسْوِيَةَ

بين الناس

Bu durumda mana bu şekilde olabilir Sizden her birinizi erkek ve kadın suyundan biz her birinize yarattık. Bu ayetin kastı insanlar arasındaki eşitliği kastediyor

ثم قال تعالى : { وجعلناكم شعوباً وقبائل لتعارفوا } أي لنلا تُفَاخِرُوا وَيُرِيدُ بَعْضُكُمْ أَنْ يَكُونَ أَكْرَمَ مِنْ بَعْضِ

Sonra Allah Teala buyurdu.Esitlik içinde tanışmanız için sizleri kavimlere ve kabilelere ayırdı yani övünmeyesiniz diye Bir kısmınız üstünlük istemiş olduğu halde diyerleri üzerinde,üstünlük taslamayın

فإن الطريق إلى الكَرَمِ غيرُ هَذَا : { إن أكرمكم عند الله أتقاكم } وروى ابو بكره : قيل يا رسول الله : من خيرُ الناس؟ قال : « من طال عُمرُه وحُسُنَ عَمَلُه » . وفي حديث آخر من خيرُ الناس؟ قال : « أَمْرُهُم بِالْمَعْرُوفِ . وَأَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ . وَأَوْصَلَهُم لِلرَّحْمِ وَأَتَقَاهُمْ »

çünkü üstünlüğe götüren yol bunun dışında bir şeydir, **Sizin en üstünüz Allah katında en çok sakınanınızdır.** Ebu Bekirden rivayet edildiğine göre Denildi ki Ey Allah'ın Resûlü insanların en hayırlısı kimdir diye sorulunca O kimseki ömrü uzun ameli güzel olandır. Başka bir hadiste ise insanların en hayırlısı kimdir? Buyurdu ki iyiliği en çok emredenlerdir. Kötülükten en çok sakındıranlardır.

Onlardan en çok takvalı olanlar sılayı Rahim yapanlardır
وَحكى الرَّهْرَاوي أن سبب نَزول هذه الآية غضب الحارث بن هشام وعتاب بن أسيد حين أذن بلال يوم فتح مكة على الكعبة¹،
Hakim ez Zehravi göre bu âyetin sebebi nuzuli sudur:
Mekkenin fethedildiği gün Kabenin üzerinde Bilali Habesi ezan okuduğu zaman Haris bin Hisam ve itap bin Useyb kızdılar.

وَحكى² الثعلبي عن ابن عباس أن سببها قول ثابت بن قيس لرجل لم يُفَسِّح³ عند النبي صلى الله عليه وسلم : يا ابن فلانة⁴ ، فَوَبَّخَهُ⁵ النبي صلى الله عليه وسلم
Salebi sunu anlatıyor ibn Abbastan naklediyor Bu âyetin inis sebebi Sabit bin kaysın Nebinin yanındayken yer açmayan bir adama söylediği sözdür Ey falanca ogglu Nebi sav Ey falanca oğlu diyeni kınadı

وقال له : « إنك لا تُفَضِّلُ أحداً إلا في الدين والتقوى »

Ona dedi ki sen hiçbir kimseden üstün olmazsın ancak takva ve din hususunda üstün olursun

فنزلت هذه الآية ونزل الأمر بالتفَسِّح⁶ في ذلك أيضاً ،

والشعوب : جمع شَعْب⁷ وهو أعظم ما يوجد من جماعات الناس

Bu âyet indi yer açma hakkında bu emir indi Sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık suubun çoguludur. insan toplulukların bulunduğu seyelerin en büyüğüdür.

1

2

³ فُفَسِّحُ yer verilmedi.

⁴ ey falanca kadının çocuğu. (kötü görülen bir kadın olabilir)

⁵ وَبَّخَ : تَوْبِيخاً ، هـ

⁶ yer açmak.

⁷ Topluluk, cemaat, halk ve millet anlamındadır.

مُرْتَبِطاً بِنَسَبٍ وَاحِدٍ ، ويتلوه **الْقَبِيلَةَ** ، ثم **الْعِمَارَةَ**⁸ ، ثم **الْبَطْنَ**⁹ ، ثم **الْفَخْدُ** ، ثم **الْأُسْرَةَ** و**الفصيلة** : وهما قرابة الرجل الأَدْنَوْنَ

Tek bir nesebe sahip olan(insan toplulukları) **kabile** onu takip ediyor,sonra **imara Yerlesik yer**,sonra **batın**, sonra **fahr kabile kolu**, sonra **aile** gelir **kabilenin aileleri** bunlar en yakın akrabalık bağını ifade eder (6 topluluk)

فمُضَرَ و**رَبِيعَةَ** و**جَمِيرَ** **شعوب** ،
وقَيْسٍ و**تَمِيمٍ** و**مَذْحِجٍ** و**مُرَادٍ** ، **قبائل** مشبهة بقبائل

Femudar, Rabia,ve **Humeyr (suubtur) kavimdir** . **Kays Temim**
ve **Muzhac (Mudarda)** kabiledir

الرأس ، « لأنها قَطَعَتْ تَقَابَلَتْ »¹⁰
و**قريشٍ** و**مُحَارِبٍ** و**سُلَيْمٍ** **عمارات** (العمارة: شعبة من القبيلة)،
و**بنو قُصَيٍّ** و**بنو مخزوم بَطُونٍ** (فرع من العشيرة، جماعة دون القبيلة بَطون قريش) ،¹¹
و**بنو هاشم** و**بنو أُمَيَّةٍ** **أفخاذ**¹² ، و**بنو عبد المطلب أسرة** و**فصيلة** ،
وقال ابن جُبَيْرٍ : **الشعوب** : الأفخاذ

Başlangıç itibarıyla kabileye benzemektedirler **Kureys**
Meharip ve Süleym bunlar imarettir. **Beni Kusay**, **Beni Mahzum**
batındır. **Beni Hasim**, **Beni Umeyye (fahz)** kabile koludur ve **Beni**
Abdülmüttalip kabilenin ailesidir. Ebu Cubeyr dedi **Esssuub** asiret
koludur.

. وروي عن ابن عباس **الشعوب** : البطون ، وهذا غير ما تَمَّالاً¹³ عليه اللغويون .
قال الثعلبي :، وقيل : **الشعوب** في العجم و**القبائل** في العرب ، و**الأسباط** في بني إسرائيل

⁸ و.العمارة شعبة من القبيلة

⁹ جماعة دون القبيلة بَطون قريش Kabilenin bir kolu, kabileden daha düşük bir grup, Kureyş'in "bütunları" yani kolları.

¹⁰ Kabile: Arapça'da "önüne almak, karşısına almak" anlamındaki kabl kökünden gelen kabile, kafatasını oluşturan ve karşılıklı duran dört kemikten her birinin adıdır. İnsan topluluklarını meydana getiren alt kümeleri insan vücudunun bazı organlarına benzeterek adlandırma anlayışından hareketle, aynı atadan gelen ve birbirine kan bağıyla bağlı bulunan büyük insan topluluğuna bu isim verilmiştir.

¹¹ oba , kabile , aşiret , oymak , kavim , cüz , batın , boy

¹² boy, topluluk.

¹³ Benimsemedikleri görüş.

İbn Abbastan rivayet edildiğine göre **suub** batındır. Bu durum dilcilerin desteklediği bir yorum degildir. **Salebi dedi ki suub** Arap olmayan acemler için kullanılır **Kabile** ise Araplar için kullanılır ve israilogullarından bu **esbat** olarak kullanılır. **وأما (لفظ) الشَّعْبُ الذي هو في هَمَدَانَ¹⁴ الذي ينسب إليه الشعبي¹⁵ فهو بَطْنٌ يقال له الشعب.**

(Essuub) ise Hemedanda bulunan topluluktur. Essabiye nisbetle o aslında **batındır**.

قال القاضي أبو محمد : وقيل للأمم التي ليست بعرب : شعوبية ، نسبة إلى الشعوب ، وذلك أن تفصيل أنسابها خفي ،

Kadı Ebu Muhammed dedi ki **suub** Arap olmayan ümmetler için kullanılır **Kabile** ise Araplar için kullanılır suubiyye suuba nisbetle kullanılır. Bu Arap olmayanların tafsilatta girmek ise nesebleri gizliliidir

فلم يُعْرَفَ أحد منهم إلا بأن يقال : فارسي تركي رومي فكأنهم عرفوا بشعوبهم وهي أعم ما يُعَبَّرُ به عن جماعتهم ، ويقال لهم **الشَّعُوبِيَّةُ** بفتح الشين ، وهذا من تغيير النسب¹⁶ ، وقد قيل فيهم غير ما ذَكَرْتُ ، وهذا أولى عندي¹⁷.

Onlardan bilineni yoktur Sen ancak sunları bilirsin iranlı Türk, Rum, Zenati onlar kendi kabilelerini tanırlar Bu suub kelimesi onların topluluklarından daha kapsayıcı bir kelimedir. Bunlara Eş **suubiyye** denilir. Bu nesebin tegayyür etmesinden dolayıdır. Zikretmedigimiz onlardan kabileler vardır Bu sayılanların dışında olanlar da vardır.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

وقرأ الأعمش : « **لِتَتَّعَارَفُوا** » وقرأ عبد الله بن عباس : « **لِتَعْرِفُوا أَنْ** » ، على وزن تَفَعَّلُوا بكسر العين وفتح الألف من « **أَنَّ** » ، و**بِإِعْمَالِ** « **لِتَعْرِفُوا** » فيها ، وَيَحْتَمِلُ — على هذه القراءة — أَنْ تكون اللام في قوله : « **لِتَعْرِفُوا** » لَامٌ كَيْ ، ويضطرب معنى الآية مع ذلك ،

¹⁴ Hemedan Eyaleti, İran'ın batısında yer alır. Eyaletin geçmişi çok eskidir. Pers devletlerine başkentlik yapmıştı.

¹⁵ halk. Not: şaab ile batın orada aynı anlamda kullanılır.

¹⁶ farklı nesiller orada oluşunca

¹⁷ bana göre benim görüşüm dahamakbuldür. ancak başkalarında farklı şeyler söylemişler.

olduk deyin. İslamın iki manada olduğu söylenir Birincisi dindir İmanı ve amelide içine alır Bu Allah'ın şu sözünde vardır Hiç şüphe yok ki Allah katında din İslamdır

والذي في قوله صلى الله عليه وسلم: بني الإسلام على خمس «والذي في تعليم النبي [صلى الله عليه وسلم لجبريل حين قال له: ما الإسلام؟ قال: بأن تعبد الله وحده ولا تشرك به شيئاً، وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان

Peygamber s.a.v şu sözünde islam bes temel esas üzerine kurulmuştur. Nebi (sas) öğrettiği Cibrîl (as) sorusunu sorduğunda İslam nedir. Sadece Allaha ibadet etmen dedi. Ona hiçbir şeyi ortak koşmaman, Namazı kılman, Zekâtı vermen Ramazan orucunu tutmandır.

والذي في قوله لسعد بن أبي وقاص: أو مسلماً، إني لأعطي الرجل وغيره أحب إلي منه» «أنا والمعنى الثاني للفظ الإسلام: هو ل الحديث، فهذا الإسلام ليس هو في قوله: «وَأُولَئِكَ نَنْقُضُ أَسْمَاءَ الْإِسْلَامِ وَالْإِظْهَارِ الَّذِي يَسْتَعَصِمُ بِهِ وَيَحْقِنُ الدَّمِ»، وهذا هو الإسلام في قوله Sad bin ebi Vakkas için söylenmiş su sözde Müslüman olandır. Bana sevimli gelen şey bir adama veya bir başkasına vereceğim diye ıslâm tanımlarına uymuyor. Fakat biz islam olduk deyin ikinci manası islam'ın lafız manasıdır oda teslim olmaktır.

Baslılığı izhar edip kanını güvenceye almaktır Bu islamın sözüdür.

والذي هو التصديق أخص من الأول وأعم بوجه، ثم صرح لهم بأن «أنا، والإِلْمَ لَ وَوَأُولَئِكَ نَنْقُضُ أَسْمَاءَ الْإِسْلَامِ وَالْإِظْهَارِ الَّذِي يَسْتَعَصِمُ بِهِ وَيَحْقِنُ الدَّمِ»

Bu âyetteki teslim olmaktır ve iman ise tasdiktir. Birinci mananın bir bölümü geneldir. bir yönüyle sonra onların iman kalplerine yerleşmedi

آية، وطاعة الله ورسوله في ضمنها الإيمان ِ يَغْوُوا اللَّهَ ِن تَطُّ ثُمَّ فَتَحَ لَهُمْ بَابَ التَّوْبَةِ بِقَوْلِهِ «وَأُولَئِكَ نَنْقُضُ أَسْمَاءَ الْإِسْلَامِ وَالْإِظْهَارِ الَّذِي يَسْتَعَصِمُ بِهِ وَيَحْقِنُ الدَّمِ»

وقرأ جمهور القراء: «لا يلتكم» من لات يليت إذا نقص، يقال لاته حقه إذا نقصه Karilerin çoğu okudular. من ولت السلطان إذا لم يصدقه فيما سأل عنه

Yelitküm şeklinde Late fiilinden gelir yelitü, eksildiği zaman denilir ki onun hakkını eksiltti, Onu eksilttiği zaman, Sultan eksiltti denir Sormuş olduğu şey de onu tasdik etmediginden

وقرأ أبو عمرو والأعرج والحسن وعمرو: «لا يَأْتِكُمْ» من أَلت يَأْت وهو بمعنى Ebu Amr , Arec ve Hasan okudular La yelütüküm şeklinde Min eliti Yületi fiilinden ve oda late manasına geliyor, denilir ki bunun yanı sıra elit lamın kesrasıyla yelütü şeklinde okunur, Manası latedir

أَلت يولت ولم يقرأ بهذه اللغة وباقي الآية ترجية

Elitin yulitü seklinde okuyusu yoktur Ayetin devamında ise ümit verme durumu vardır.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ²² أَمَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (14)

²² **ESED (Benî Esed) بنو أسد** Adnânîler'e mensup bir Arap kabilesi. Esedîler'in İslâm tarih sahnesine ilk çıkışları Uhud Gazvesi'nin ardından olmuştur. Daha sonra peygamberlik iddiasında bulunacak olan Tuleyha b. Huveylid'in kıskırtmasıyla, bu savaşta güç kaybettiğini düşündükleri müslümanlara karşı ani bir akın yapmayı planlamışlar, ancak durumdan haberdar olan Hz. Peygamber'in gönderdiği 150 kişilik bir kuvvet tarafından toplanmaya dahi fırsat bulamadan vurulmuşlar ve müslümanlar önemli miktarda ganimet ele geçirmişlerdir (bk. KATAN SEFERİ). Ayrıca Tay kabilesinden bir grup onların bu durumundan istifade ederek üzerlerine saldırmış ve bütün mallarını yağma etmiştir. **Esedîler, Hendek Gazvesi'nde Medine'yi muhasara eden müttefik ordusuna da Tuleyha'nın kumandasındaki bir kuvvetle katılmışlardı.** Aynı yıl Hz. Peygamber Esedîler'e karşı bir müfreze göndermiş, ancak bunu vaktinde haber alarak kaçmışlardı. Cevâd Ali'nin kaydettiğine göre Esed b. Huzeyme Hz. Şuayb'ın dini üzere olduğu halde Esedîler Zülkeabât'a ve Utârid'e tapınmaktaydılar (el-Mufaşşal, IV, 471; VI, 167; VIII, 777). **"Elçiler yılı" diye anılan 9. yılın başlarında (630'un ortaları) Benî Esed, aralarında Tuleyha'nın da bulunduğu bir heyeti Medine'ye göndererek müslüman olduklarını bildirdiler ve kıtlık sebebiyle zekâtı kendi aralarında toplayıp dağıtmak için izin aldılar.** Aslında özellikle Benî Ganm koluna mensup bir grup Bedir Gazvesi'nden önce müslüman olmuştu; kabilenin topyekün İslâm'a girişi ise bu yıla rastlamaktadır. Kendilerine Hz. Peygamber tarafından Tay kabilesinin topraklarına izinsiz girmelerini yasaklayan bir emirname de verilen **Esedîler'in Resûlullah ile yaptıkları görüşmeler esnasındaki kaba tutum ve davranışları üzerine Hucurât sûresinin 14-18. âyetleri nâzil olmuştur.** Kur'an'ın "yedi lugat" üzere nâzil olduğuna dair hadisi "yedi kabilenin lehçesi" anlamında yorumlayan Hz. Ömer'in Benî Esed'i de bu yedi kabilenin içinde saydığı rivayet edilmektedir (Süyûtî, I, 136).
Kaynak: Dia

قوله تعالى: ﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمِنَّا﴾، قال مجاهد: نزلت في بني أسد بن خزيمة، وهي قبيلة كانت تجاور المدينة، وكانوا قد أظهروا الإسلام، وكانت نفوسهم - مع ذلك - دَخِلَةً^(٢)، إِنَّمَا يُحِبُّونَ الْمَغَانِمَ وَعَرَضَ الدُّنْيَا، قال ابن عباس رضي الله عنهما: وذهبوا مرة إلى أن يتسموا بالمهاجرين، فنزلت هذه الآية مُسَمِّيَةً لهم بالأعراب، مُعْرِفَةً لهم بذلك أقدارهم، ومُخْرِجَةً ما في صدورهم من صورة معتقدتهم، وهم أعرابٌ مخصوصون كما ذكرنا، قال أبو حاتم عن ابن الزبير: سمع النبي ﷺ رجلاً يقرأ: «قَالَتِ الْأَعْرَابُ» بغير همز، فردَّ عليه بهَمْزٍ قَطْعٍ. وقد أخبر الله تعالى أن في الأعراب على الجملة من يؤمن بالله واليوم الآخر، فأمر الله تعالى نبيه ﷺ أن يقول لهؤلاء المُدْعَمِينَ في الإيمان: ﴿لَرُبُّهُمْ يُدْعَمُونَ﴾، أي: لم تصدقوا بقلوبكم، ﴿وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا﴾.

والإسلام يقال بمعنيين: أحدهما الذي يعُمُّ الإيمان والأعمال، وهو الذي في قوله تعالى: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾^(٣)، والذي في قوله ﷺ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ»^(٤)، والذي في تعليم النبي ﷺ لجبريل عليه السلام حين قال: ما الإسلام؟ قال: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا»^(٥)، والذي في قوله ﷺ لسعد بن أبي وقاص رضي الله عنه: «أَوْ مُسْلِمًا، إِنِّي لِأَعْطِيَ الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ»^(٦) الحديث، فهذا الإسلام ليس هو في قوله تعالى: ﴿وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا﴾.

والمعنى الثاني للفظ الإسلام هو الاستسلام والإظهار الذي يُسْتَعَصَمُ به ويُحَقَّنُ الدَّمُ، وهذا هو الإسلام في قوله تعالى: ﴿وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا﴾، والإيمان الذي هو التَّصَدِيقُ أَحْصَى مِنَ الْأَوَّلِ.

ثُمَّ صَرَّحَ تَعَالَى لَهُمْ بِأَنَّ الْإِيمَانَ لَمْ يَدْخُلْ قُلُوبَهُمْ، ثُمَّ فَتَحَ تَعَالَى لَهُمْ بَابَ التَّوْبَةِ بِقَوْلِهِ سَبْحَانَهُ: ﴿وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾، الْآيَةَ، وَطَاعَةَ اللَّهِ تَعَالَى وَرَسُولِهِ ﷺ فِي ضَمْنِهَا الْإِيمَانَ وَالْأَعْمَالَ.

وَقَرَأَ الْجُمْهُورُ مِنَ الْقِرَاءِ: ﴿لَا يَلْتَكُمُ﴾، مِنْ (لَاتَ يَلِيتُ) إِذَا نَقَصَ، يُقَالُ: «لَاتَهُ حَقُّهُ» إِذَا نَقَصَهُ مِنْهُ، وَقَرَأَ أَبُو عَمْرٍو، وَالْأَعْرَجُ، وَالْحَسَنُ، وَعَمْرٍو: [لَا يَأْتِكُمْ] مِنْ (أَلَّتْ يَأْتُ) ، وَهُوَ بِمَعْنَى (لَاتَ) ، وَكَذَلِكَ يُقَالُ: (أَلَّتْ) بِكَسْرِ اللَّامِ (يَأْتُ) ، وَيُقَالُ أَيْضًا فِي مَعْنَى (لَاتَ): (أَلَّتْ يُولُتُ) ، وَلَمْ يُقْرَأْ بِهَذِهِ اللَّغَةِ . وَبَاقِي الْآيَةِ بَيِّنٌ فِي التَّرْجِيَةِ .

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (14)

دخلة: خديعةٌ وغشٌ وعتدٌ ومكرٌ bozukluk , adavet , intikam , adavet , husumet

(٢) أخرجه الشيخان في صحيحيهما في كتاب الإيمان وفي كتاب الزكاة، عن سعد رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ أعطى رهطاً وسعداً جالساً، فترك رسول الله ﷺ رجلاً هو أعجبههم إليّ، فقلت: يا رسول الله، مالك عن فلان، فوالله إني لأراه مؤمناً، فقال: (أو مسلماً)، فسكتُ قليلاً، ثم غلبي ما أعلم منه فعدتُ لمقاتلي، فقلت: مالك عن فلان فوالله إني لأراه مؤمناً، فقال: (أو مسلماً)، فسكتُ قليلاً، ثم غلبي ما أعلم منه فعدتُ لمقاتلي وعاد رسول الله ﷺ، ثم قال: «يا سعد، إني لأعطي الرجل وغيره أحب إليّ منه خشية أن يكبه الله في النار». قال الإمام البخاري: ورواه يونس، وصالح، ومعمّر، وابن أخي الزهري عن الزهري.

hadisin şerhi:

قوله في حديث سعد: (أعطى رسول الله صلى الله عليه وسلم رهطاً) إلى آخره . معنى هذا الحديث : أن سعداً رأى رسول الله صلى الله عليه وسلم يعطي ناساً ويترك من هو أفضل منهم في الدين ، وظن أن العطاء يكون بحسب الفضائل في الدين ، وظن أن النبي صلى الله عليه وسلم لم يعلم حال هذا الإنسان المتروك ، فأعلمه به وحلف أنه يعلمه مؤمناً ، فقال له النبي صلى الله عليه وسلم : (أو مسلماً) فلم يفهم منه النهي عن الشفاعة فيه مرة أخرى ، فسكت ثم رآه يعطي من [ص: 122] هو دونه بكثير فغلبه ما يعلم من حسن حال ذلك الإنسان ، فقال : (يا رسول الله ، ما لك عن فلان ؟) تذكيراً ، وجوز أن يكون النبي صلى الله عليه وسلم هم بعطائه من المرة الأولى ثم نسيه فأراد تذكيره ، وهكذا المرة الثالثة ، إلى أن أعلمه النبي صلى الله عليه وسلم أن العطاء ليس هو على حسب

الفضائل في الدين ، فقال صلى الله عليه وسلم : (إني لأعطي الرجل وغيره أحب إلي منه مخافة أن يكبه الله في النار) معناه : إني أعطي ناسا مؤلفة ، في إيمانهم ضعف ، لو لم أعطهم كفروا ، فيكبهم الله في النار ، وأترك أقواما هم أحب إلي من الذين أعطيتهم ، ولا أتركهم احتقارا لهم ، ولا لنقص دينهم ، ولا إهمالا لجانبهم ، بل أكلهم إلى ما جعل الله في قلوبهم من النور والإيمان التام ، وأثق بأنهم لا يتزلزل إيمانهم لكماله .

وقد ثبت هذا المعنى في صحيح البخاري عن عمرو بن تغلب أن رسول الله صلى الله عليه وسلم أتى بمال أو سبي فقسمه ، فأعطى رجالا وترك رجالا ، فبلغه أن الذين ترك عتبوا ، فحمد الله تعالى ثم أثنى عليه ثم قال : " أما بعد ، فوالله إني لأعطي الرجل وأدع الرجل ، والذي أدع أحب إلي من الذي أعطي ، ولكني أعطي أقواما لما أرى في قلوبهم من الجزع والهلع ، وأكل أقواما إلى ما جعل الله في قلوبهم من الغنى والخير " . قوله : (أخبرني عامر بن سعد عن أبيه أنه أعطى رسول الله صلى الله عليه وسلم رهطا) هكذا هو في النسخ ، وهو صحيح وتقديره : قال أعطى ، فحذف لفظة قال .

Kevser suresi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1) فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2) إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)

Meal: 1, 2, 3. (Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes. Asıl soyu (sonu) kesik olan, şüphesiz sana hınc besleyendir.

قرأ الحسن (البصرى): «إنا أنطيناك» ، وهي لغة في أعطى ، قال النبي صلى الله عليه وسلم: «واليد المنطية خير من السفلى»¹ ، وقال الأعمش: [المُتقارب]² جِيَادُكَ³ خير جِيَادِ الْمُلُوكِ ... تُصَانُ⁴ الْجَلَالَ⁵ وَتُنطَى⁶ الشَّعِيرَ

Kıraat imamlarından Hasan burayı inna entaynake okumuştur Bu agtanın bir telafuzu lukatıdır Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu Veren el alan elden daha hayırlıdır. Ameş dediki Şair dedi ki bir şiir vezninde senin cömertliğin meliklerin cömertliğinden hayırlıdır çok az verirsin azametini korursun

قال أنس وابن عمر وابن عباس وجماعة من الصحابة والتابعين: { الكوثر } : نهر في الجنة ، حَافَّتَاهُ⁷ قُبَابٌ⁸ مِنْ دُرٍّ⁹ مُجَوَّفٍ¹⁰ وَطِينُهُ¹¹ مِسْكٌ وَحَصْبَاؤُهُ¹² ياقوت ، وَنَحْوُ هَذَا مِنْ صِفَاتِهِ ، وَإِنْ اختلفت ألفاظ الرواة

Enes ibn'i Ömer ibn Abbas sahabeden bir topluluk ve tabiinden Kevser'e şöyle dediler Cennetten bir nehirdir onun kenarları içi delik İnciden kubbeler dir onun toprağı misktir onun çakıl taş taşları Yakut

¹ alan elden (alttaki alden) (üstteki el alttaki elden hayırlıdır. yani veren el alan elden hayırlıdır)

² MÜTEKĀRĪB المتقارب Aruz sisteminde bir bahir (vezinler grubu).

Halîl b. Ahmed'in ortaya koyduğu vezinlerden olup onun sisteminde müttefik veya mütekārib denilen beşinci dairede birinci, klasik genel sıralamada on beşinci bahir olarak yer alır (DİA, III, 428; IV, 484). Tef'ilelerinin birbirine benzemesi, her iki vetid arasında bir sebep ve her iki sebep arasında bir vetid bulunmasından kaynaklanan yakınlık ve benzerlik dolayısıyla mütekārib (birbirine yakın) kelimesiyle adlandırılmıştır. (BAHİR: Halîl b. Ahmed'in (ö. 175/791) arûz sisteminde dâirelerdeki ideal vezinlerden, ilel ve zihâfât kaideleriyle türetilmiş vezinler grubu.).

³ جَوَادٌ (ج) جِيَادٌ وَأَجْوَادٌ

⁴ sen korunuyorsun (yani onun semeriyle korunuyorsun)

⁵ semeriyle

⁶ (تُغَطَّى)

⁷ حافة iki kenarı

⁸ kubbe

⁹ دُرٌّ (ج) دُرٌّ (و) دُرٌّ

¹⁰ içi boş ve oyuk olan

¹¹ çamur

¹² çakıl taşlık yer

tandır sıfatlarına dair bu ve benzeri şeyler zikredilmiştir ravilerin rivayetlerini de lafızlar farklı olsa da

وقال ابن عباس أيضاً: { الكوثر } : الخير الكثير.

قال القاضي أبو محمد: كَوَثْرٌ: بِنَاءِ مُبَالَغَةٍ مِنَ الْكَثْرَةِ، وَلَا مَجَالَ¹³ أَنْ الَّذِي أَعْطَى اللَّهُ مُحَمَّدًا عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ النَّبُوَّةِ وَالْحِكْمَةِ وَالْعِلْمِ بِرَبِّهِ وَالْفَوْزِ بِرِضْوَانِهِ وَالشَّرَفِ عَلَى عِبَادِهِ هُوَ أَكْثَرُ الْأَشْيَاءِ¹⁴ وَأَعْظَمُهَا كَأَنَّهُ يَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: { إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ } الْحِطَّ¹⁵ الْأَعْظَمَ

İbni Abbas aynı şekilde dedi Kevser kelimesine bol hayır manasında vermiştir El Kadı Muhammed dedi ki Kevser kesret kelimesinden mübalağa kalıbındandır itiraz kabul etmez bir gerçektir Şüphe yok ki Allah'ın Muhammed'e lütfettiği şeylerden nübüvvetten hikmetten ilimden Rabbini bilmesinden onun rızası ile kurtuluşu onun şerefli oluşu diğer kullardan Allah sanki ona şöyle buyuruyor Sana büyük bir lutuf, hazz, mükafat İhsan ettik

قال سعيد بن جبیر: النهر الذي في الجنة هو من الخير الذي أعطاه الله إياه،

فَنِعْمَ مَا ذَهَبَ إِلَيْهِ ابْنُ عَبَّاسٍ، وَنَعَمَ مَا تَمَّمَ¹⁶ ابْنُ جُبَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ،

وَأَمْرُ النَّهْرِ ثَابِتٌ فِي الْآثَارِ فِي حَدِيثِ الْإِسْرَاءِ وَغَيْرِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَنَفَعْنَا بِمَا مَنَحْنَا مِنَ الْهَدَايَةِ

Sa'd Bin cübeyr dedi ki Kevser cennetteki bir nehirdir Allah'ın sadece ona (Peygamber Efendimizin) verdiği hayırlardan biridir İbni Abbas'ın getirdiği yorum ne güzeldir İbni Zübeyr in getirdiği yorumda bunu tamamlama açısından ne güzeldir rivayetlerde ki Kevser de ki nehir olgusu sabittir İsra hadisindedeki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemine bize getirdiği şeyden hidayetten faydalandık

قال الحسن: { الكوثر } ، القرآن ، وقال أبو بكر بن عياش: هو كثرة الأصحاب والأنبأع

Hasan diyor ki el Kevser Kur'an'dır Ebubekir b Ayaş diyor ki o

Kevser ashabin çokluğu kendisine tabii olanların çokluğudu

¹³ şüphesiz

¹⁴ Nimetlerin en çoğu

¹⁵ nasip, hisse, pay

¹⁶ tamamladı yani söyledi

وقال جعفر الصادق : نور في قلبه ودلته¹⁷ عليه (عَلَى اللَّهِ) وقطعه عما سواه ، وقال أيضاً : هو الشفاعة ، وقال هِلَالُ بنِ يَسَّافٍ : هو التوحيد

Caferi Sadık dedi ki kalbinde ona yol gösteren nurdur Allahtan başkasını alıkoyan kesen bir nurdur Caferi Sadık dedi ki aynı şekilde o şefaattir Hilal bin Yesat dedi ki o Kevser Tevhittir

وقوله تعالى : { فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ¹⁸ } أَمْرٌ بِالصَّلَاةِ عَلَى الْعَمُومِ ، ففيه المكتوبات بشروطها والنوافل على أثرها¹⁹ (ندبها²⁰) ، والنحر : نَحْرُ الْهَدْيِ²¹ (الْيَدْنِ²²) والنُّسُكِ²³ في الضحايا في قول جمهور الناس ، فكأنه قال : ليكن شغلك هذين ، ولم يكن في ذلك الوقت جهاد²⁴

Allahu Teala buyurdu ki Rabbin için namaz kıl kurban kes genel ifade üzerine namazı emreder bunun içinde vakitleri belirli farz kılınmış şartlarıyla Nafile olan namaz mendup olmakla birlikte Kurban bayramında büyükbaş ve küçükbaş hayvan kes cumhur'un görüşüne göre Allah Sanki öyle diyor buyuruyor Senin meşguliyetin bu ikisi olsun (Namaz ve Kurban) Cihat bu vakitte henüz farz kılınmamıştı

وقال أنس بن مالك : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم : ينحر يوم الأضحى قبل الصلاة ، فأمر أن يُصَلِّيَ ثُمَّ يَنْحَرَ

Enes Bin Malik dedi : Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem namazdan önce kurban gününde kurban keserdi. Sonra önce namaz kılınmasını sonra kurban kesilmesini emretti.

وقاله قتادة ، والقرطبي وغيره في الآية طَعْنٌ²⁵ على كفار مكة ، أي إنهم يُصَلُّونَ لغير الله مكاء²⁶ وتصدية²⁷ ، وينحرون للأصنام ونحوه ، فافعل أنت هذين لربك تكن على صراط مستقيم

¹⁷ Allaha delalet eden, ona ulaştıran bir nurdur.

¹⁸ nahr: 1. kurban kesmek, 2. iftitah tekbiri, 3.dua etmek, 4.nefse hakim olmak

¹⁹ akabinde

²⁰ orijinal nüshada yok

²¹ hem küçük hem büyükbaş hayvan kesmek hacda.

²² büyük baş hayvan, kurban kesilecek hayvan. fark hedyi: hacda etinin fakirlere verilmek üzere verilen hayvan. nüsük: Allaha yaklaşmak için kesilen kurban. yani farz vacib ve nafile tüm kurbanlar.

²³ hacda kesilen kurban, allah için kesilen kurban

²⁴ çünkü zilhicce haram aylardandır. savaş ve cihat yapılmıyor.

²⁵ kinama vardır

²⁶ مَكَاءٌ مَكَاةٌ وَمَكَاةٌ ıslık çalmak

²⁷ تَضَدِيَةٌ el çırpamak, alkışlamak.

Katâde Kurtubi ve diğerleri dediler ki bu ayet Mekke kafirlerini kınamak için indirildi yani onlar Allah'tan başkasına ıslık ve alkış çalarak namaz kılıyorlar putlar ve benzerleri için kurban kesiyorlardı Sen bu ikisini (namaz ve kurban kesmeyi) Rabbim için yap bu şekilde Doğru yol üzeri olursun

وقال ابن جبیر : نزلت هذه الآية يوم الحديبية وقت صلح قريش قيل لمحمد صلى الله عليه وسلم : صل وانحر الهدي ، وعلى هذا تكون الآية من المدني

ibn-i cübeyr dedi ki bu ayet Hudeybiye günü inmiştir Kureyş sulh yapıldığı vakit dedi ki Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e namazını kıl umre için getirdiğin hedy kurbanını kes bu durumda ise bu ayet Medeni olmalıdır.

وروي عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه أنه قال : معنى الآية : صل لربك وضع يمينك على شمالك عند نحر²⁸ في الصلاة ، فالنحر على هذا **هَذَيْن** ليس بمصدر نَحَرَ بل هو الصَّدْرُ ، وقال آخرون المعنى : ارفع يدك في استفتاح صلاتك عند نحر²⁹

Ali Bin Ebi Talip rivayet edilmiştir Hz Ali dedi ki ayetin manası Rabbin için namaz kıl namazda iken göğsünün üzerine sol elinin üzerine sağ elinin koy buradaki nahr kelimesi mastar değildir Bilakis sadr fiilinden o sadır göğüs anlamındadır Diğerleri de dedi ki namaza başlamak için istiftah tekbiri de almak için elini boyun hizana kadar göğsüne kadar kaldır manasındadır demişlerdir

وقوله تعالى : { **إن شانئك هو الأبر**³⁰ } رد³¹ على مقالة كان كثير من سفهاء قريش يقولها لِمَا³² لم يكن لرسول الله صلى الله عليه وسلم ولد فكانوا يقولون : هو أبتري يموت فنستريح منه ويموت أمره³³ بموته

Allahu Teala buyurdu ki muhakkak ki sana hınç besleyen soyu kesik olan odur Şu söyleme reddiyedir Kureyş'in sefiplerinden çoğu olmayan şeyi söylüyorlardı Peygamber Efendimizin erkek çocuğu olmadığından Onun için şöyle diyorlardı o soyu kesik olandır ölecek ve ondan kurtulacağız diyorlardı

²⁸ أعلى الصدر : آغی الصدر

²⁹ göğsün üzerine

³⁰ أَبْتَرُ (ج) بُتْرُ (م) بَتْرَاءُ : nesli kesik , soyu tükenmiş , arkasında evladı olmayan.

³¹ cevaptır.

³² çünkü

³³ işi bitecek

فقال الله تعالى = وقوله الحق = { إن شانئك هو الأبتى } ، أي المقطوع
المبثور³⁴ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَلَوْ كَانَ لَهُ بَنُونَ فَهَمَّ غَيْرَ نَافِعِيهِ ، « وَالشَّانِيءُ » :
المُبْغِضُ

Allah Teala şu hakk sözü getirdi **Muhakkak sana hınç besleyen**
soyu kesik olan odur Allah'ın rahmetine ulaşma konusunda soyu
kesiktir Bunu diyen kişinin erkek çocuğu olsa da onun için onlara
faydası yoktur. **eş Şani demek kin besleyen demektir**

وقال قتادة { الأبتى } هنا يراد به الحقير الذليل ، وقال عكرمة : مات ابن للنبي
صلى الله عليه وسلم فخرج أبو جهل يقول : بُتِرَ³⁵ محمد ، فنزلت السورة
Katâde dedi ki burada **ebterden** kasıt **hakirlik ve zelilik**
kastedilmiştir İkrime dedi ki Nebi sav oğlu vefat ettiğinde Ebu Cehil
şöyle diyerek çıktı Muhammed'in soyu kesildi Bunun üzerine bu
sure indi.

وقال ابن عباس : نزلت في العاصي بن وائل سَمَّى النبي صلى الله عليه وسلم
حين مات ابنه عبد الله أَبْتَرَ

Dedi ki İbni Abbas **bu sure As bin vail hakkında inmiştir** Nebi
sav oğlu Abdullah vefat ettiğinde Peygamber efendimizi ebter
olarak isimlendirdi.

³⁴ yoksun

³⁵ بُتِرَ بِتْرًا kesildi. yani soyu kesildi.

YASİN SURESİ

Mukatil b. Süleyman ve et-Tefsîrû 'l-kebîr

{1} يس

Ey insan

{2} وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

Vel Kur'ân-il hakîm.

Hikmet dolu Kur'an hakkı için,

{3} إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

İnneke leminel mürselîn.

Sen şüphesiz peygamberlerdensin.

{4} عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Alâ sırâtın müstakîm.

Doğru yol üzerindesin.

{5} تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

Tenzîlel azîzirrahîm.

(Bu Kur'an) üstün ve çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir.

{6} لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

Litünzira kavmen mâ ünzire âbâühüm fehüm gâfilûn.

Ataları uyarılmamış, bu yüzden kendileri de gaflet içinde kalmış bir toplumu uyarman için indirilmiştir.

{7} لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

Lekad hakkaIkavİü alâ ekserihim fehüm lâ yü'minûn.

Andolsun ki onların çoğu gafletlerinin cezasını hak etmişlerdir. Çünkü onlar iman etmiyorlar.

{8} إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ

İnnâ cealnâ fi a'nâkihim aglâlen fehiye ilel ezkâni fehüm mukmehûn.

Biz, onların boyunlarına halkalar geçirdik. O halkalar çenelere kadar dayanmaktadır. Bu yüzden kafaları yukarı kalkıktır.

{9} وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

Ve cealnâ min beyni eydîhim sedden ve min h'elifihim sedden feağşeynâhüm fehüm lâ yübsirûn

Önlerinden bir set ve arkalarından bir set çektik de onları kapattık, artık göremezler.

{10} وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

Ve sevâün aleyhim eenzertehüm em lem tünzirhüm lâ yü'minûn

Onları uyarsan da uyarımasan da onlar için birdir, inanmazlar.

{11} إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنََ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

İnnemâ tünzirü menittebezzikra ve haşiyerrahmâne bilğaybi febeşşirhü bimağfiretîv ve ecrin kerîm

Sen ancak zikre (Kur'an'a) uyan ve görmeden Rahmân'dan korkan kimseyi uyarabilirsin. İşte böylesini, bir mağfiret ve güzel bir mükâfatla müjdele.

{12} إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

İnnâ nahnü nuhyil mevta ve nektübü mâ kaddemû ve âsârehüm ve külle şey'in ahsaynâhü fi imâmin mübîn

Şüphesiz ölüleri ancak biz diriltiriz. Onların yaptıkları her işi, bıraktıkları her izi yazarız. Biz, her şeyi apaçık bir kitapta (levh-i mahfuz'da) sayıp yazmışızdır.

سورة يس 2

{13} وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ

Vadrib lehüm mesele ashâbel karyeh. İz câhel mürselûn

Onlara, şu şehir halkını misal getir: Hani onlara elçiler gelmişti.

{14} إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِتَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ

İz erselnâ ileyhi müsneyni fekezzebühümâ fe azzeznâ bisâlisin fekâlû innâ ileyküm mürselûn

İşte o zaman biz, onlara iki elçi göndermiştik. Onları yalanladılar. Bunun üzerine üçüncü bir elçi gönderdik.

Onlar: Biz size gönderilmiş Allah elçileriyiz! dediler.

{15} قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

Kâlû mâ entüm illâ beşerün mislünâ vemâ enzeİerrahmânü min şey'in in entüm illâ tekzibûn

Elçilere dediler ki: Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân, herhangi bir şey indirmedi. Siz ancak yalan söylüyorsunuz.

{16} قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَٰهِيكُمْ لَمُرْسَلُونَ

Kâlû rabbünâ ya'lemü innâ ileyküm lemürselûn

(Elçiler) dediler ki: Rabbimiz biliyor; biz gerçekten size gönderilmiş elçileriz.

{17} وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

Vemâ aleynâ illel belâgul mübîn

"Bizim vazifemiz, açık bir şekilde Allah'ın buyruklarını size tebliğ etmekten başka bir şey değildir" dediler.

{18} قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَا يَمَسُّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Kâlû innâ tetayyernâ biküm Iein lem tentehû le nercümenneküm veİe yemessenneküm minnâ azâbün eİîm

(Bunun üzerine onlar:) Doğrusu siz bize uğursuz geldiniz. Eğer bu işten vazgeçmezseniz, andolsun sizi taşlarız. Ve bizden size mutlaka fena bir kötülük dokunur, dediler.

{19} قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

Kâlû tâirüküm meaküm ein zûkkirtum beİ entüm kavmün müsrifûn

Elçiler şöyle cevap verdi: Sizin uğursuzluğunuz sizinle beraberdir. Size nasihat ediliyorsa bu uğursuzluk mudur? Bilakis, siz aşırı giden bir milletsiniz.

{20} وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

Vecâe min aksaİmedineti racüİün yes'â kâİe yâ kavmittebiuİ mürselîn

Derken şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. "Ey kavmim! dedi, bu elçilere uyunuz!"

{21} اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ

İttebiü men İâ yeselüküm ecran ve hüm muhtedûn

"Sizden herhangi bir ücret istemeyen bu kimselere tâbi olun, çünkü onlar hidayete ermiş kimselerdir."

{22} وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Vemâ İiye İâ a'büdüİezî fetarenî ve İleyhi türceûn

"Bana ne olmuş ki, beni yaratana ibadet etmeyecekmişim! Halbuki hepiniz O'na döndürüleceksiniz."

{23} أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرَدَّنَ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِي عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئاً وَلَا يُنْقِذُونَ

Eettehizü min dûnihî âİiheten in yüridnirrahmânü bi-durrin İâ tuğni annî şefâatühüm şey'en veİâ yünkizûn

"O'ndan başka tanrılar mı edineyim? O çok esirgeyici Allah, eğer bana bir zarar dilerse onların (putların) şefâati bana hiçbir fayda vermez, beni kurtaramazlar."

{24} إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

İnnî İzen İefi dalâİin mübîn

"İşte o zaman ben apaçık bir sapıklığın içine gömülmüş olurum."

{25} إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ

İnnî âmentü birabbiküm fesmeûn

"Şüphesiz ben, Rabbinize inandım, beni dinleyin."

{26} قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

Kîİedhuİİ cenneh, kâİe yâİeyte kavmî yâ İemûn

Ona: Cennete gir" denilince. "Keşke, dedi, kavmim bilseydi!"

{27} بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

Bimâ gafereİî rabbî ve ceaİenî mineİ mükremîn

"Rabbimin beni bağışladığımı ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığımı !"

سورة يس 3

{28} وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُودٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ

Vemâ enzeİnâ alâ kavmihî min badihî min cündin minessemâi vemâ künnâ münziİîn

Biz ondan sonra, onun milletini helâk etmek için üzerlerine gökten herhangi bir ordu indirmedik ve indirecek de değildik.

{29} إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ

İn kânet illâ sayhaten vâhideten feizâhüm hâmidûn

(Onları helâk eden) korkunç sestten başka bir şey değildi. Birdenbire sönüverdiler.

{30} يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

Yâ hasreten aİel ibâdi mâ ye'tîhim min resûlin illâ kânûbihî yestehziûn

Ne yazık şu kullara! Onlara bir peygamber gelmeye görsün, ille de onunla alay etmeye kalkışılar.

{31} أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ

Elem yerev kem ehİeknâ kabİehüm mineI kurûni ennehüm ileyhim İâ yerciûn

Müşrikler görmüyorlar mı ki, onlardan önce nice kavimler helâk ettik. Onlar tekrar dönüp de bunlara gelmezler.

{32} وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

Ve in küİlün İemmâ cemî'un İedeynâ muhdarûn

Elbette onların hepsi (kıyamet gününde) karşımızda hazır bulunacaklar.

{33} وَآيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

Ve âyetün İehümül arduI meytetü ahyeynâhâ ve ahrecnâ minhâ habben fe minhü ye'küİün

(Bu hususta) ölü toprak onlar için mühim bir delildir. Biz ona yağmurla hayat verdik ve ondan dane çıkardık. İşte onlar bundan yerler.

{34} وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّن تَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

Ve cealnâ fihâ cennâtin min nahîİiv ve a'nâb ve feccernâ fiha mineI uyûn

Biz, yeryüzünde nice nice hurma bahçeleri, üzüm bağları yarattık ve oralarda birçok pınarlar fişkirttik.

{35} لِيَأْكُلُوا مِن ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

Liye'küİü min semerihî vemâ amiİethü eydîhim efelâ yeşkürûn

Ta ki, onların meyvelerinden ve elleriyle bunlardan imal ettiklerinden yesinler. Hâla şükretmeyecekler mi?

{36} سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنَ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

Sübhâneİezî haİekal ezvâce küİİehâ mimmâ tünbitüİ ardu ve min enfüsihim ve mimmâ İâ ya'Iemûn

Yerin bitirdiklerinden, insanların kendilerinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah'ı tesbih ve takdis ederim.

{37} وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلَمُونَ

Ve âyetün İehümüİleyü nesİehu minhünnehâre fe izâhüm muzİimûn

Gece de onlar için bir ibret alâmetidir. Biz ondan gündüzü sıyrıp çekeriz de onlar karanlıklara gömülürler.

{38} وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Veşşemsü tecrî İimüstekarrin İehâ zâİike takdîruİ azîzil alîm

Güneş, kendisi için belirlenen yerde akar (döner). İşte bu, aziz ve alîm olan Allah'ın takdiridir.

{39} وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

Veİkamere kaddernâhü menâzile hattâ âdekeİ urcûniI kadîm

Ay için de birtakım menziller (yörüngeler) tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı gibi (hilâl) olur da geri döner.

{40} لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

Leşşemsü yenbegî İehâ en tûdrikeİ kamere veİİeylû sâbikunnehâr ve küİlün fi feİekin yesbehûn

Ne güneş aya yetişebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzerler.

سورة يس 4

{41} وَآيَةٌ لَهُمُ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ

Ve âyetül İehüm ennâ hamelnâ zürriyyetehüm fiİ fülkil meşhûn

Onların zürriyetlerini dopdolu bir gemide taşımamız da onlar için büyük bir ibrettir.

{42} وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

Ve halâknâ İehüm min misİihî mâ yarkebûn

Onlar için, bunun gibi binecekleri başka şeyler de yarattık.

{43} وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنقَدُونَ

Ve in neşe' nugrikhüm felâ sarîha İehüm velâhüm yünkazûn

Dilesek onları suda boğarız. O zaman ne onların imdadına koşan olur, ne de onlar kurtarılırlar.

{44} إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

İllâ rahmeten minnâ ve metâan ilâ hîn

Ancak bizim tarafımızdan bir rahmet ve belli bir zamana kadar dünyadan faydalandırmamız müstesnadır.

{45} وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

Ve izâ kîle Iehümüttekû mâ beyne eydüküm vemâ halfeküm IeaIIeküm türhamûn

Onlara yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız işlerde Allah'tan korkun; umulur ki size merhamet olunur denildiğinde (aldırmazlar).

{46} وَمَا تَأْتِيهِمْ مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

Vemâ te'tîhim min âyetin min âyâti rabbihim iIIâ kânû anhâ mu'ridîn

Onlara Rablerin ayetlerinden bir ayet gelmeyedursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir.

{47} وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ انْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لَئِذَا آمَنَّا بَلَدًا لَّيْسَ بِلَا إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ فَانفِقُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ

Ve izâ kîle Iehüm enfikû mim mâ rezakakümüIIâhü, kâIeIIezîne keferû, IiIIezîne âmenû enut'ımıü menIev yeşâuIIâhü et'ameh, in entüm iIIâ fi daIâlin mübîn

Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden hayra sarfediniz, denildiğinde, kâfirler müminlere dediler ki:

Allah'ın dilediği takdirde doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz gerçekten apaçık bir sapıklık içindediniz.

{48} وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Ve yekûlûne metâ hâzeI va'dü in küntüm sâdikîn

Onlar: Eğer gerçekten doğru söylüyorsanız, bu tehdit ne zaman gerçekleşecektir? derler.

{49} مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاجِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ

Mâ yenzurûne iIIâ sayhaten vâhideten te'huzühüm vehüm yehissimûn

Onlar, birbirleriyle çekişip dururken kendilerini ansızın yakalayacak korkunç bir sesi bekliyorlar.

{50} فَلَا يَسْتَنْطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

Felâ yestetîûne tavsiyeten velâ ilâ ehIihim yerciûn

İşte o anda onlar ne bir vasiyette bulunabilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

{51} وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

Ve nüfiha fîssûri feizâhüm mineI ecdâsi ilâ rabbihim yensiIûn

Nihayet Sûr'a üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler.

{52} قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

Kâlû yâ veylenâ men beasena min merkadina hâzâ mâ veaderrahmânü ve sadekaI mürseIûn

(İşte o zaman:) Eyvah, eyvah! Bizi kabrimizden kim kaldırdı? Bu, Rahmân'ın vâdettiğidir. Peygamberler gerçekten doğru söylemişler! derler.

{53} إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاجِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

İn kânet illâ sayhaten vâhideten feizâ hüm cemî'un Iedeynâ muhdarûn

Olan müthiş bir sestten ibarettir. Bunun üzerine onların hepsi hemen huzurumuzda hazır bulunurlar.

{54} فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْرَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Felyevme lâ tuzlemu nefsun şey'en velâ tuczevne illâ mâ kuntum ta'melûn(e)

O gün hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Siz orada ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız.

سورة يس 5

{55} إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ

İnne ashâbel cennetI yevme fişüğülin fâkihûn

O gün cennetlikler, gerçekten nimetler içinde safâ sürerler.

{56} هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ

Hüm ve ezvâcühüm fi zilâlin aIel erâiki müttekiûn

Onlar ve eşleri gölgeler altında tahtlara kurulurlar.

{57} لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدَّعُونَ

Lehüm fihâ fâkihetün ve Iehüm mâ yeddeûn

Orada onlar için her çeşit meyve vardır. Bütün arzuları yerine getirilir.

{58} سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ

SeIâmün kavİen min rabbin rahîm

Onlara merhametli Rabb'in söylediği selam vardır.

{59} وَامْتَارُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ

Vemtâzül yevme eyyüheI mücrimûn

"Ayrılın bir tarafa bugün, ey günahkârlar!"

{60} أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

EIem a'hed İleyküm yâ benî âdeme en İâ tâ'buduşşeytân innehû İeküm adüvvün mübîn

"Ey Adem oğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır" demedim mi?

{61} وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

Ve enî'budûnî, hâzâ sırâtun müstekîm

"Ve bana kulluk ediniz, doğru yol budur" demedim mi?

{62} وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ

Ve İekad edaİle minküm cibİİen kesîran efeİem tekûnû ta'kılûn

Şeytan sizden pek çok milleti kandırıp saptırdı. Hâla akıl erdiremiyor musunuz?

{63} هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

Hâzihî cehennemüİletî küntüm tûadûn

İşte, bu size vâdedilen cehennemdir.

{64} اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

İslevheI yevme bimâ küntüm tekfürûn

İnkârınız sebebiyle bugün oraya girin!

{65} الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Eİyevme nahtimû alâ efvâhihim ve tükellimünâ eydîhim ve teşhedü ercülühüm bimâ kânû yeksibûn

O gün onların ağızlarını mühürleriz; yaptıklarını bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder.

{66} وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ

Veİev neşâü İetamesnâ alâ a'yunihim festebekus sırâta fe ennâ yübsirûn

Dilesek onların gözlerini büsbütün kör ederdik. O zaman doğru yolu bulmaya koşuşurlar, ama nasıl göreceklerdi?

{67} وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ

Veİev neşâü İemesahnâhüm alâ mekânatihim femestetâû mudıyyev veİâ yerciûn

Eğer dilesek oldukları yerde onların şekillerini değiştirdik de ne ileriye gitmeye güçleri yeterdi ne de geri gelmeye!

{68} وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

Ve men nüammirhü nünekkishü filhalkı, efeİâ ya'kilûn

Kime uzun ömür verirsek biz onun gelişmesini tersine çeviririz. Hiç düşünmüyorlar mı?

{69} وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ

Ve mâ alİemnâhüşş'ira vemâ yenbegî İeh in hüve İİİâ zikrûn ve kur'anün mübîn

Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allah'tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır.

{70} لِيُنذِرَ مَنِ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

Liyünzira men kâne hayyen ve yehıkkal kavİü aİel kâfirîn

Diri olanları uyarın ve kâfirler cezayı hak etsinler diye.

سورة يس 6

{71} أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

Eveİem yerav ennâ haİaknâ İehüm mimmâ amİlet eydîna en âmen fehüm İehâ mâİikûn

Görmüyorlar mı ki, biz kudretimizin eseri olmak üzere onlar için birçok hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır.

{72} وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

Ve zelleİnâhâ İehüm feminhâ rekûbühüm ve minhâ ye'küİûn

Bu hayvanları onların emrine verdik. Onların bazısını binek olarak kullanırlar, bazısını besin olarak yerler.

{73} وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

Ve Iehüm fihâ menâfiu ve meşâribü efeIâ yeşkürün

Bu hayvanlarda onlar için nice faydalar ve içilecek sütler vardır. Hâla şükretmezler mi?

{74} وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ

Vettehazû min dûniIIâhi âlihетен IeaIIehüm yünsarûn

Onlar, yardım göreceklerini umarak Allah'tan başka ilâhlar edindiler.

{75} لَا يَسْتَطِيعُونَ نصرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ

Lâ yestetîûne nasrahüm ve hüme Iehüm cündün muhdarûn

Hâlbuki ilâhların onlara yardım etmeye güçleri yetmez. Aksine kendileri bunlar için yardıma hazır askerlerdir.

{76} فَلَا يَحْزُنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

FeIâ yahzünke kavIühüm. İnnâ na'Iemü mâ yüsirrûne vemâ yu'Iinûn

(Resûlüm!) O halde onların sözleri sakın seni üzmesin. Kuşkusuz biz, onların gizlemekte olduklarını da, açığa vurduklarını da biliyoruz.

{77} أَوْلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

EveIem yeraI insânü ennâ haIaknâhü min nutfetin feizâ hüve hasîmün mübîn

İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş.

{78} وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

Ve darebe Ienâ meseIen ve nesiye halkah kaIe men yuhyiI izâme ve hiye ramîm

Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve: "Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" diyor.

{79} قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

KuI yuhyiheIIezî enşeahâ evveIe merrah ve hüve biküIIi halkın alîm

De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.

{80} الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ

EIIezî ceaIe Ieküm mineşşeceril ahdari nâren feizâ entüm minhü tûkidûn

Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O'dur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz.

{81} أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

EveIeyseIIezî halakassemâvati veI arda bikâdirin aIâ ey yahlüka misIehüm, belâ ve hüveI haIIâkuI alîm

Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerlerini yaratmaya kadir değil midir? Evet! Elbette kadirdir. O, her şeyi hakkıyla bilen yaratıcıdır.

{82} إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

İnnema emrühü izâ erâde şey'en en yekûle Iehû kün, feyekûn

Bir şey yaratmak istediği zaman Onun yaptığı "Ol" demekten ibarettir. Hemen olur.

{83} فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

FesübhaneIIezî biyedihî meIekûtü küIIi şey'in ve ileyhi türceün.

Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir! Siz de O'na döneceksiniz.

el-Ferra ve Me'âni'l-Kur 'ân Adlı Tefsiri

{1} الم

Elif lâm mîm. •

{2} تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

Tilke âyâtul kitâbil hakîm(hakîmi). •

İşte bu âyetler, hikmet dolu Kitab'ın âyetleridir. •

{3} هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

Huden ve rahmeten lil muhsinîn(muhsinîne).

Güzel davrananlar için bir hidayet rehberi ve rahmet olmak üzere (indirilmiştir).

{4} الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

Ellezîne yukîmûnes salâte ve yu'tûnez zekâte ve hum bil âhireti hum yûkinûn(yûkinûne). •

4. O kimseler, namazı kılarlar, zekâtı verirler; onlar ahirete de kesin olarak iman ederler.

{5} أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Ulâike alâ huden min rabbihim ve ulâike humul muflihûn(muflihûne). •

5. İşte onlar, Rableri tarafından gösterilmiş doğru yol üzeredirler ve onlar kurtuluşa erenlerdir.

{6} وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

Ve minen nâsi men yeşterî lehvel hadîsi li yudille an sebîlillâhi bi gayri ilmin ve yettehizehâ • huzuvâ(huzuven), ulâike lehum azâbun muhîn(muhînun).

6. İnsanlardan öylesi var ki, herhangi bir ilmî delile dayanmadan Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alır. İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır.

{7} وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَآلَى مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَسَّرَهُ بِعَذَابِ آلِيمٍ

Ve izâ tulâ aleyhi âyâtunâ vellâ mustekbiren ke en lem yesma'hâ ke enne fî uzuneyhi vakrâ(vakran), • fe beşşirhu bi azâbin elîm(elîmin).

7. Ona âyetlerimiz okunduğu zaman, sanki bunları işitmemiş, sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi büyüklük taslayarak yüz çevirir. Sen de ona acıklı bir azabın müjdesini ver!

{8} إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ النَّعِيمِ

İnnellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti lehum cennâtun na'im(na'îmi). •

8. Şüphesiz, iman edip de güzel davranışlarda bulunanlar için, nimetleri bol cennetler vardır.

{9} خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Hâlidîne fihâ, va'dallâhi hakkâ(hakkan), ve huvel azîzul hakîm(hakîmu). •

9. Orada ebedi kalacaklardır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir.

حَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَآلَفَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيًا أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِن

{10} السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

Halakas semâvâti bi gayri amedin terevnehâ ve elkâ fil ardı revâsiye en temîde bikum ve besse fihâ • min kulli dâbbeh(dâbbetin), ve enzelnâ mines semâi mâen fe enbetnâ fihâ min kulli zevcin kerîm(kerîmin).

10. O, gökleri görebildiğiniz bir direk olmaksızın yarattı, sizi sarsmasın diye yere de ulu dağlar koydu ve orada her çeşit canlıyı yaydı. Biz gökyüzünden su indirip, orada her faydalı nebattan çift çift bitirdik.

{11} هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Hâzâ halkullâhi fe erûnî mâzâ halakallezîne min dûnih(dûnihî), beliz zâlimûne fî dalâlin • mubîn(mubînin).

11. İşte bunlar Allah'ın yarattıklarıdır. Şimdi (ey kâfirler!) O'ndan başkasının ne yarattığını bana gösterin! Hayır (gösteremezler)! Zalimler açık bir sapıklık içindedirler.

{12} وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Ve lekad âteynâ lukmânel hikmete enişkur lillâh(lillâhi), ve men yeşkur fe innemâ yeşkuru li • nefsih(nefsihî), ve men kefer fe innellâhe ganiyyun hamîd(hamîdun).

12. Andolsun biz Lokman'a: Allah'a şükret! diyerek hikmet verdik. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü övgüye lâyıktır.

{13} وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

Ve iz kâle lukmânu libnihî ve huve yaızuhu yâ buneyye lâ tuşrik billâh(billâhi), inneş şirke le zulmun •
azîm(azîmun).

13. Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavruçuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti.

{14} وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ
Ve vassaynel insâne bi vâlideyh(vâlideyhi), hamelethu ummuhu vehnen alâ vehnin ve fisâluhu fi •
âmeyni enişkurlî ve li vâlideyk(vâlideyke), ileyyel masîr(masîru).

14. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır.

{15} وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Ve in câhedâke alâ en tuşrike bî mâ leyse leke bihî ilmun fe lâ tutî'humâ ve sâhibhumâ fid dunyâ •
magrûfen vettebi' sebîle men enâbe ileyy(ileyye), summe ileyye merciukum fe unebbiukum bi mâ kuntum ta'melûn(ta'melûne).

15. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm.

{16} يَا بَنِيَّ إِنِّي إِن تَكُ مَنقَلًا حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَحْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

Yâ buneyye innehâ in teku miskâle habbetin min hardalin fe tekun fî sahretin ev fis semâvâti ev fîl •
ardı ye'ti bihâllâh(bihâllâhu), innellâhe latîfun habîr(habîrun).

16. (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavruçuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.

{17} يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ
Yâ buneyye ekimis salâte ve'mur bil ma'rûfi venhe anil munkeri vasbir alâ mâ esâbek(esâbeke), inne •
zâlike min azmil umûr(umûri).

17. Yavruçuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir

{18} وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

Ve lâ tusa'ir haddeke lin nâsi ve lâ temşî fil ardı merahâ(merahan) innellâhe lâ yuhıbbu kulle •
muhtâlin fehûr(fehûrin).

18. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.

{19} وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَأَصْوَاتُ الْحَمِيرِ

Vaksid fi meşyike vagdud min savtik(savtike), inne enkerel asvâti le savtul hamîr(hamîri). •

19. Yürüyüşünde tabii ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir.

{20} أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

Elem terev enellâhe sehmare lekum mâ fis semâvâti ve mâ fil ardı ve esbega aleykum niamehu •
zâhireten ve bâtineh(bâtineten), ve minen nâsi men yucâdilü fillâhi bi gayri ilmin ve lâ huden ve lâ kitâbin munîr(munîrin).

20. Allah'ın, göklerde ve yerdeki (nice varlık ve imkânları) sizin emrinize verdiğini, nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmediniz mi? Yine de, insanlar içinde, -bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı yokken- Allah hakkında tartışan kimseler vardır.

{21} وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولُو كَأَن السَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

Ve izâ kîle lehumuttebiû mâ enzelallâhu kâlû bel nettebiu mâ vecednâ aleyhi âbâenâ, e ve lev kâneş •
şeytânü yed'ûhum ilâ azâbis saîr(saîri).

21. Onlara "Allah'ın indirdiğine uyun" dendiğinde: Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız, derler. Ya şeytan; onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiye!

{22} وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

Ve men yuslim ve chehu ilâllâhi ve huve muhsinun fe kadistemseke bil urvetil vuskâ, ve ilâllâhi âkibetul umûr(umûri).

22. İyi davranışlar içinde kendini bütünüyle Allah'a veren kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapımıştır. Zaten bütün işlerin sonu Allah'a varır.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنُكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ {23}

Ve men kefer fe lâ yahzunke kufruh(kufruhu), ileynâ merciuhum fe nunebbiuhum bi mâ amil(amilû), innallâhe alîmun bi zâtis sudûr(sudûri).

23. (Resûlüm!) İnkâr edenin inkârı seni üzmesin. Onların dönüşü ancak bizedir. İşte o zaman yaptıklarını kendilerine haber verimiz. Allah kalplerde olanı şüphesiz çok iyi bilir.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ {24}

Numettiuhum kalîlen summe nadtarruhüm ilâ azâbin galîz(galîzin).

24. Onları biraz faydalandırır, sonra kendilerini ağır bir azaba sürükleriz.

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {25}

Ve le in seeltehum men halakas semâvâti vel arda le yekûlunnellâh (yekûlunnellâhu), kulil hamdulillâh(hamdulillâhi), bel ekseruhum lâ ya'lemûn(ya'lemûne).

25. Andolsun ki onlara, "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, mutlaka "Allah..." derler. De ki: (Öyleyse) övgü de yalnız Allah'a mahsustur, ama onların çoğu bilmezler.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ {26}

Lillâhi mâ fis semâvâti vel ard(ardı), innallâhe huvel ganiyyul hamîd(hamîdu).

26. Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi Allah'ındır. Bilinmeli ki, asıl ganî ve övülmeye lâyık olan Allah'tır.

وَلَوْ أَنَّ فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ {27}

Ve lev enne mâ fil ardı min şeceretin aklâmun vel bahru yemudduhu min ba'dihî seb'atu ebhurin mâ nefidet kelimâtullâh(kelimâtullâhi), innellâhe azîzun hakîm(hakîmun).

27. Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de arkasından yedi deniz katılarak (mürekkep olsa) yine Allah'ın sözleri (yazmakla) tükenmez. Şüphe yok ki Allah mutlak galip ve hikmet sahibidir.

مَا خَلَقْنَاكُمْ وَلَا بَعَثْنَاكُمْ إِلَّا كَفَافٍ وَأَحَدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ {28}

Mâ halkukum ve lâ ba'sukum illâ ke nefsin vâhıdeh(vâhıdetin), innallâhe semîun basîr(basîrun).

28. (İnsanlar!) Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, ancak tek bir kişinin yaratılması ve diriltilmesi gibidir. Unutulmasın ki, Allah her şeyi bilen ve görendir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ {29}

E lem tere ennellâhe yûlicul leyle fin nehâri ve yûlicun nehâre fil leyli, ve sehhareş şemse vel kamere kullun yecrî ilâ ecelin musemmen ve ennellâhe bi mâ ta'melûne habîr(habîrun).

29. Bilmez misin ki Allah, geceyi gündüze ve gündüzü geceye katmaktadır. Güneşi ve ayı da buyruğu altına almıştır. Bunların her biri belli bir vâdeye kadar hareketine devam eder. Ve Allah, yaptıklarınızdan tamamen haberdardır.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ {30}

Zâlike bi ennellâhe huvel hakku ve enne mâ yed'ûne min dûnihil bâtilu ve ennellâhe huvel aliyyul kebîr(kebîru).

30. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir; O'ndan başka taptıkları ise hiç şüphesiz bâtıldır. Gerçekten Allah çok yüce, çok uludur.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ {31}

E lem tere ennel fulke tecrî fil bahri bi ni'metillâhi li yuriyekum min âyâti(âyâtihi) inne fî zâlike le âyâtin li kulli sabbârin şekûr(şekûrin).

31. Size varlığının delillerini göstermesi için, Allah'ın lütfuyla gemilerin denizde yüzdüğünü görmedin mi? Şüphesiz bunda, çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

وَإِذَا عَشِيَهِمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا

كُلُّ خَنَازٍ كَفُورٍ {32}

Ve izâ gaşiyehum mevcun kez zuleli deavûllâhe muhlisîne lehud dîn(dîne), fe lemmâ neccâhum ilel berri fe minhum muktesid(muktesidun), ve mâ yechadu bi âyâtinâ illâ kullu hattârin kefûr(kefûrin).

32. Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak (ihlâsla) O'na yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı orta yolu tutar. Zaten bizim âyetlerimizi, ancak nankör hâinler bilerek inkâr eder

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَاحْشَوْا يَوْمًا لَّا يَجْزِي وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ {33}

Yâ eyyuhen nâsuttekû rabbekum vahşev yevmen lâ yeczi vâlidun an veledihî ve lâ mevlûdun huve câzin an vâlidihî şey'â(şey'en) inne va'dallâhi hakkun fe lâ tegurrennekumul hayâtud dunyâ, ve lâ yagurrennekum billâhil garûr(garûru).

33. Ey İnsanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Ne babanın evlâdı, ne evlâdın babası nâmına bir şey ödeyemeyeceği günden çekinin. Bilin ki, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve şeytan, Allah'ın affına güvendirerek sizi kandırmasın.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ {34}

İnnallâhe indehu ilmus sâah(sâati), ve yunezzilul gays(gayse), ve ya'lemu mâ fil erhâm(erhâmi), ve mâ tedrî nefsun mâzâ teksibu gadâ(gaden), ve mâ tedrî nefsun bi eyyi ardın temût(temûtu), innallâhe alîmun habîr(habîrun).

34. Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.

ASR SURESİ İbn Cerîr et-Taberî

{1} وَالْعَصْرُ

Vel asr

Asra yemin ederim ki

{2} إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ

İnnel insane le fi husr

İnsan gerçekten ziyan içindedir.

{3} إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصَوْا بِالصَّبْرِ

İllellezine amenu ve amilus salihati ve tevasav bil hakkı ve tevasav bis sabr

Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.

TEKASUR SURESİ İbn Cerîr et-Taberî

{1} أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ

Elhakümüt tekasür

Çokluk kuruntusu sizi o derece oyaladı ki,

{2} حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

Hatta zürtümül mekabr

Nihayet kabirleri ziyaret ettiniz.

{3} كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

Kella sevfe ta'lemun

Hayır! Yakında bileceksiniz!

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ {4}

Sümme kella sevfe ta'lemun

Elbette yakında bileceksiniz!

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ {5}

Kella lev ta'lemune ilm el yekıyn

Gerçek öyle değil! Kesin bilgi ile bilmiş olsaydınız,

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ {6}

Le teravünnelcehiym

Mutlaka cehennem ateşini görürdünüz.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ {7}

Sümme leteravünneha aynelyakıyn

Sonra ahirette onu çıplak gözle göreceksiniz.

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ {8}

Sümme le tús'elünne yevmeizin anin neıym

Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz.

AHZAB SURESİ 69-70 İbn Ebû Hâtım

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا {69}

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lâ tekûnû kâldzîne âdûa mûsâ fe berrâehullâhu mimmâ kâlû, ve kâne indallâhi vecîhâ(veçîhen).

Ey iman edenler! Siz de Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın. Nihayet Allah onu, dedikleri şeyden temize çıkardı. O, Allah yanında şerefli idi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَفُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا {70}

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekullâhe ve kûlû kavlen sedîdâ(sedîden).

Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin.

SAF SURESİ İbn Kesîr'in Tefsîrü'l-Kur'ân'il-azîm

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {1}

Sebbeha lillâhi mâ fis semâvâti ve mâ fil ard(ardı), ve huvel âzîzul hakîm(hakîmu).

Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ı tesbih eder. O, üstündür, hikmet sahibidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ {2}

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lime tekûlûne mâ lâ taf'alûn(tef'alûne).

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ {3}

Kebure makten indallâhi en tekûlû mâ lâ taf'alûn(tef'alûne).

Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılaşılır.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ {4}

İnnallâhe yuhıbbullezîne yukâtîlûne fi sebîlihî saffen ke ennehum bunyânun mersûs(mersûsun).

Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تُؤَدُّونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاعَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ {5}

Ve iz kâle mûsâ li kavmihi yâ kavmi lime tu'zûnenî ve kad ta'lemûne ennî resûlullâhi

ileykum, fe lemmâ zâgû ezâgallâhu kulûbehum, vallâhu lâ yehdîl kavmel fâsikîn(fâsikîne).

Bir zaman Musa kavmine: Ey kavmim! Benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde niçin beni incitiyorsunuz? demişti. Onlar yoldan sapınca, Allah da kalplerini saptırmıştı. Allah, fâsıklar topluluğunu doğru yola iletmez.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنَ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ {6}

Ve iz kâle îsâbnü meryeme yâ benî isrâîle innî resûlullâhi ileykum musaddikan li mâ beyne yedeyye minet tevrâti ve mubeşşiran bi resûlin ye'tî min ba'dîsmuhû ahmed(ahmedu), fe lemmâ câehum bil beyyinâti kâlû hâzâ sihrun mubîn(mubînun).

Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler.

NASR SURESİ Mâtürîdî'nin Te'vîlâtü'l-Kur'ân Adlı Tefsirinden

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ {1}

Îzâ câe nasrullâhi vel fethu.

Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği,

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا {2}

Ve raeyten nâse yedhulûne fî dînillâhi efvâcâ(efvâcen).

Ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit ,

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا {3}

Fe sebbih bi hamdi rabbike vestagfirhu, innehu kâne tevvâbâ(tevvâben).

Rabbine hamederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.

Dil tefsiri (Lügavî tefsir) tanımı altına giren eserlerden bazıları şunlardır:

1. Vâsıl b. Atâ (ö. 131/748), *Meâni'l-Kur'ân*
2. Kisâî (ö. 189/804). *Meâni'l-Kur'ân*
3. Kutrub (ö. 206/821), *Meâni'l-Kur'ân*
4. Ferrâ (ö. 207/822), *Meâni'l-Kur'ân*
5. Ebu Abdillâh Muhammed b. Ömer el-Vakîdî, (ö. 207/822), *er-Rağib fi'l-Kur'ân*
6. Ebû Ubeyde Mamer b. el-Müsennâ (ö. 210/825), *Mecâzu'l-Kur'ân*
7. Ahfeş (ö. 215/830), *Kitâbu Meâni'l-Kur'ân*
8. Ebu Ubeyd Kâsım b. Sellâm (ö. 223/837), *Meâni'l-Kur'ân*, *Garîbu'l-Kur'ân*
9. İbn Kuteybe (ö. 276/889), *Te'vilu Muşkili'l-Kur'ân*, *Garîbu'l-Kur'ân*
10. ez-Zeccâc (ö. 311/923), *Meâni'l-Kur'ân ve İ'râbuhu*
11. Ebu Bekr Muhammed b. Aziz es-Sicistanî (ö. 330/941), *Tefsîru Garîbu'l-Kur'ân* ya da *Nüzheti'l-Kulûb fî Tefsîri Garîbi'l-Kur'ân*
12. Râğıb el-İsfehânî (ö. 502/1108), *el-Müfredât fî Garibi'l-Kur'ân*
13. Muhammed b. Yakub el-Firûzâbâdî (ö. 718/1318), *Besâiru zevi't-temyîz*.

Bu eserleri te'lif eden dilci müfessirler arasında akla gelebilecek ilk isimler Ebû Ubeyde, el-Ferrâ, Ahfeş ve Zeccâcdır.

Şimdi en meşhur rivayet tefsirlerinin isimlerini müdürleriyle birlikte zikreliyoruz:

1. İbn Cerîr et-Taberî(310/922). *Câmiu'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'an*.

Eserlerinden bazıları şunlardır:

- 1- *Târihu'l-Umem ve'l-Mulûk*
- 2- *İhtilâfu'l-Fukaha*
- 3- *Kitâbu'l-Kıraât ve Tenzilu'l-Kur'ân*
- 4- *Kitâbu Şerhi's-Sünne*
- 5- *Kitâbu'l-Mu'ciz fi'l-Usûl*
- 6- *Kitâbu Âdâbi'l-Kudât*
- 7- *Câmiu'l-beyan an Te'vili Âyi'l-Kur'ân*

2. Ebu'l-Leys Semerkandî(383/993). *Tefsîru Ebi'l-Leys*.

3. el-Vâhidî(468/1075). *el-Vecîz fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Azîz*.

4. el-Begavî(516/1122). *Meâlimu't-Tenzîl*.

5. İbnAtiyye(546/1151). *el-Muharraru'l-Vecîz fi Tefsîri Kitâbi'l-Azîz*.

6. İbn Kesîr(774/1372). *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm*.

7. Celâluddin es-Suyûtî(911/1505).*ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsir bi'l-Me'sûr*.

İbn Cerir et-Taberî'nin *Câmiu'l-Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân* ve İbn Kesîr'in *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm* adlı eserleri rivâyet tefsîrlerinin en meşhurlarındandır.

Burada rivayet tefsirlerinden, önce Muhammed b. Cerir et-Taberî, ve İbn Ebû Hâtim'in tefsirlerini tanıtmaya çalışacağız: İbn Ebi Hatim'in eserlerinden bazıları şunlardır: *Kitâbu'l-Cerh ve't-Ta'dil, er-Reddu ale'l-Cehmiyye, İlelü'l-Hadis, el-Müsned, el-Fevâidü'l-Kebîr, Fevâidü'r-Râziyyîn, ez-Zühd, Sevâbu'l-A'mâl, İhtilafu's-Sahabe ve't-Tâbiin ve Ulemâi'l-Emsâr*

İbn Kesîr'in İslami ilimlerin farklı alanlarında çok sayıda eseri bulunmaktadır. Eserlerinden bazıları şunlardır:

1. *el-Bidâye ve'n-Nihâye*.
2. *Câmiu'l-Mesânîd*.
3. *el-Bâisu'l-Hasîs*.
4. *et-Tekmîl fi Ma'rifeti's-Sikât ve'd-Duafâ ve'l-Mecâhil*.
5. *Tabakâtü's-Şâfiyye*.
6. *Menâkıbu'l-İmam eş-Şâfiî*.
7. *Edillelu't-Tenbîh fi-Fıkhü's-Şâfiyye*
8. *el-İctihad fi Talebi Fadli'l-Cihâd*.
9. *Muhtasaru İbnu'l-Hâcib*.
10. *Ehâdîsu't-Tevhîd ve'r-Redd ale's-Şirk*.
11. *Müsnedu's-Şeyhayn*.
12. *Fedâilü'l-Kur'an ve Tarîhu Cem'ihî*.
13. *Şerhü'l-Buhârî*.

14. Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm

İbn Kesîr hicri 774 yılında Şam'da vefat etmiştir

En meşhur dirayet tefsirlerinden bazıları şunlardır:

Fahrüddin er-Râzî (ö. 606/1209), *Mefâtihu'l-Gayb*.

el-Beydâvî (ö. 685 veya 691/1286 veya 1292), *Envâru't-Tenzîl ve Esâru't-Te'vil*.

en-Nesefî (ö. 710/1310), *Medâriku't-Tenzîl ve Hakâiku't-Te'vil*.

el-Hâzîn (ö. 741/1340), *Lübâbut-Te'vil fi Meâni't-Tenzîl*.

Ebû Hayyân (ö. 745/1344), *el-Bahru'l-Muhît*

Celâluddin el-Mahallî (ö. 864/1460) ve Celaluddin es-Suyûtî (ö. 911/1505), *Tefsiru Celaleyn*.

el-Hatîb eş-Şirbinî (ö. 977/1569) *es-Sirâcu'l-Munir*.

Ebu's-Su'ûd (ö. 982/1574) *İrşâdu'l-Akli's-Selîm ilâ Mezâye'l-Kitabi'l-Kerîm*.

el-Âlûsî (ö. 1270/1854), *Ruhu'l-Meânî fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Kerîm*.

Mâtürîdî ve Te'vilâtü'l-Kur'ân Adlı Tefsiri

Eserleri:

1. Şerhü 'l-Fıkhî'l-ekber.
2. Risâle fi'l-akâ'id.
3. Kitâbü't-Tevhîd.
4. Kitâbü'l-cedel fi usûli'l-fikh.
5. Kitâbü Beyâni vehmi'l-Mu'tezile.
6. Pendnâme-i Mâtürîdî
7. Risâle-i Şeyh Ebû Mansûr Mâtürîdî
8. İrşâdü'l-mübtedi'în fi tecvîdi kelâmi Rabbi'l-âlemîn.
9. er-Reddu ala'l-Karâmita.
10. Me'hazü eş-Şerâi' fi usûli'l-fikh.
11. Te'vilâtü'l-Kur'ân

Mâtürîdî'nin kendi döneminde şahit olduğu, ders ve sohbetlerine katıldığı dört seçkin ilim adamının isimleri geçmektedir. Bunlar:

1. Ebû Nasr Ahmed b. el-Abbas ibn Hüseyin el-İyâdî (ölüm tarihi meçhul)
2. Ebû Bekr Ahmed b. İshak ibn Salih el-Cüzcânî (ölüm tarihi meçhul)
3. Muhammed b. Mukâtil er-Râzî (ö. 248/862)
4. Nusayr b. Yahya el-Belhî (ö. 268/881)

Zemahşerî ve *Keşşâf* Adlı Tefsiri

Eserlerinden bazıları şunlardır:

1- *Esâsü'l-Belâğ*

2- *el-Mufassal*

3- *el-Enmûzec*

4- *Ruûsü'l-Mesâil*

5- *el-Fâik fi Garîbi'l-Hadîs*

6- *el-Keşaf fi Kırâât*

7- *Makamât*

8- *Mukaddimetü'l-Edeb*

9- *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fi Vücûhi't-Te'vîl*

Ünlü bir müfessir olan Zemahşerî aynı zamanda büyük bir dilci, edebiyatçı ve kelâmcıdır. Onun tefsirinin adı “*el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fi Vücûhi't-Te'vîl*”tır.

Düzenleyen: Eşref YILDIRIM